

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2003 M. RUGSĖJO 11 D. NUTARIMO NR. 1160 „DĖL NACIONALINĖS DARNAUS VYSTYMOŠI STRATEGIJOS PATVIRTINIMO IR ĮGYVENDINIMO“ PAKEITIMO

2009 m. rugsėjo 16 d. Nr. 1247

Vilnius

Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a :

1. Pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimą Nr. 1160 „Dėl Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo“ (Žin., 2003, Nr. 89-4029):

1.1. Papildyti nauju 2 punktu (ankstesnius 2, 3, 4 ir 5 punktus laikant 3, 4, 5 ir 6 punktais):

„2. Patvirtinti Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos įgyvendinimo priemonių planą (pridedama).“

1.2. Išdėstyti nauja redakcija nurodytuoju nutarimu patvirtintą Nacionalinę darnaus vystymosi strategiją (pridedama).

2. Įpareigoti atsakingas institucijas, nurodytas Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos 201–204 punktuose, kasmet teikti Statistikos departamentui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės šiuose punktuose išvardytų rodiklių duomenis oficialiosios statistikos darbų programoje numatytais terminais, o Statistikos departamentą prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės – kasmet jo nustatytu laiku skelbti pagrindinius darnaus vystymosi rodiklius.

3. Pasiūlyti savivaldybėms dalyvauti įgyvendinant Nacionalinę darnaus vystymosi strategiją.

4. Nustatyti, kad šio nutarimo 1.2 punkte nurodytos strategijos įgyvendinimas finansuojamas iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžete ir savivaldybių biudžetuose patvirtintų asignavimų, Europos Sąjungos lėšų ir kitų šaltinių.

Ministras Pirmininkas

Andrius Kubilius

Aplinkos ministras

Gediminas Kazlauskas

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos Vyriausybės
2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimu Nr. 1160
(Lietuvos Respublikos Vyriausybės
2009 m. rugsėjo 16 d. nutarimo Nr. 1247
redakcija)

NACIONALINĖ DARNAUS VYSTYMOŠI STRATEGIJA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Pagrindinės darnaus vystymosi nuostatos suformuluotos pasaulio viršūnių susitikime Rio de Žaneire 1992 metais. Darnus vystymasis įteisintas kaip pagrindinė ilgalaikė visuomenės vystymosi ideologija. Darnaus vystymosi koncepcijos pagrindą sudaro 3 lygiaverčiai komponentai – aplinkosauga, ekonominis ir socialinis vystymasis. Rio de Žaneire priimta darnaus vystymosi įgyvendinimo veiksmų programa „Darbotvarkė 21“ ir deklaracija, kurioje nurodyti pagrindiniai darnaus vystymosi principai.

2. Darnaus vystymosi būdai išsivysčiusiems ir besivystančioms valstybėms skirtingi. Opiausios besivystančių valstybių problemos – labai spartus gyventojų skaičiaus didėjimas, skurdas, lyčių nelygė, netobula švietimo, medicinos sistema, o išsivysčiusios valstybės daugiausia susiduria su per daug intensyvaus gamtos išteklių naudojimo ir aplinkos teršimo problemomis. Tačiau tiek išsivysčiusios, tiek besivystančios valstybės (išskyrus karo ar kitų stichinių nelaimių niokojamas valstybes) vystosi natūralios evoliucijos būdu, jų ekonomika ir gyventojų gerovė auga, nors ir labai skirtingais tempais.

3. Sugriuvus Sovietų Sąjungai ir suirus visam jos įtakos sferoje buvusių valstybių blokui, susiformavo didelė trečioji – pereinamosios ekonomikos valstybių – grupė su labai savitais visuomenės vystymosi bruožais. Būdingas visų pereinamosios ekonomikos valstybių bruožas – ypač spartūs ir didelio masto pokyčiai.

4. Po nepriklausomybės atkūrimo Lietuvoje pradėtos diegti naujesnės kuro deginimo technologijos energetikos ir pramonės objektuose, juose pradėta naudoti daugiau gamtinių, o transporto sektoriuje – suskystintų naftos dujų, buvo nuolat atnaujinamas transporto parkas, todėl aplinką teršiančių ir šiltnamio efektą skatinančių medžiagų emisija, tenkanti tam pačiam sunaudotos energijos kiekiui, pradėjo mažėti. Ekologinis efektyvumas labai išaugo: energijos sąnaudos bendrojo vidaus produkto (toliau – BVP) vienetui sumažėjo apie 2 kartus, o teršiančių medžiagų emisija į orą – per 2,5 karto. Taigi aplinkos taršos pokyčiai atsieti nuo išteklių naudojimo pokyčių.

5. Lietuvos nacionalinė darnaus vystymosi strategija (toliau – Strategija) patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimu Nr. 1160, pagal kurią kas dveji metai turi būti rengiamos Strategijos įgyvendinimo ataskaitos. Pirmoji tokia ataskaita parengta 2005 metais, antroji – 2008 metais. Europos Sąjungos Taryba 2006 m. birželio 9 d. priėmė atnaujintą ES darnaus vystymosi strategiją (Europos Sąjungos Taryba, Briuselis,

2006-06-26 (29.06) ir įpareigojo valstybes nares atlikti nacionalinių darnaus vystymosi strategijų peržiūrą, kad būtų užtikrintas tarpusavio suderinamumas ir nuoseklumas, atsižvelgiant į konkrečias valstybių narių aplinkybes. Atlikus Strategijos, abiejų jos įgyvendinimo ataskaitų ir atnaujintos ES darnaus vystymosi strategijos analizę, prieita išvada, kad reikia parengti atnaujintą Strategijos variantą.

6. Nustatant Strategijos prioritetus ir tikslus, vadovautasi nacionaliniais interesais, jau parengtais strateginiais dokumentais, taip pat Jungtinių Tautų ir jau minėtos 2006 metais atnaujintos ES darnaus vystymosi strategijos nuostatomis.

7. Pagrindinis Lietuvos darnaus vystymosi siekis tas pats – pagal ekonominio ir socialinio vystymosi, išteklių naudojimo efektyvumo rodiklius iki 2020 metų pasiekti 2003 metų ES valstybių narių vidurkį, pagal aplinkos taršos rodiklius – neviršyti ES leistinių normatyvų, laikytis tarptautinių konvencijų, ribojančių aplinkos taršą ir poveikį pasaulio klimatui, reikalavimų. Įgyvendinti šį siekį įmanoma diegiant ūkyje naujausias, aplinkai mažesnę neigiamą poveikį darančias technologijas. Taigi mokslinei pažangai, žinioms, o ne daug išteklių reikalingų technologijų kūrimui ir diegimui Strategijoje skiriama ypač daug dėmesio.

8. Darnus vystymasis neįmanomas be plataus visuomenės dalyvavimo ne tik sprendžiant konkrečius Strategijoje nurodytus uždavinius, bet ir priimant darnaus vystymosi požiūriu svarbius įvairaus lygio sprendimus. Taigi ypač svarbu sudaryti sąlygas plėtoti įmonių socialinę atsakomybę ir skatinti jas taikyti jos principus savo veikloje, kad jos norėtų svariai prisidėti prie valstybės darnaus vystymosi: socialinės gerovės didinimo, ekonominės plėtros ir aplinkos tausojimo. Strategijos pagrindinių nuostatų perkėlimas į regionų plėtros planus – viena svarbiausių jos sėkmingo įgyvendinimo sąlygų.

9. Remiantis Strategijos įgyvendinimo ataskaitų išvadomis ir atnaujintos ES darnaus vystymosi strategijos pagrindinėmis nuostatomis, suformuluoti Lietuvos darnaus vystymosi prioritetai ir principai (II skyrius). Nustatytos Lietuvos vystymosi stiprybės, silpnybės, galimybės ir grėsmės (III skyrius). Remiantis strateginės analizės rezultatais, pateikta Lietuvos darnaus vystymosi vizija, valstybės misija (IV skyrius), darnaus vystymosi tikslai ir uždaviniai (V skyrius). Strategijos įgyvendinimo klausimai aptarti VI skyriuje. Jame pateiktas ir nacionalinių darnaus vystymosi rodiklių sąrašas.

II. LIETUVOS DARNAUS VYSTYMOŠI PRIORITETAŠI IR PRINCIPAI

10. Lietuvos darnaus vystymosi strateginiai prioritetai ir principai išdėstyti atsižvelgiant į nacionalinius Lietuvos interesus, savitumą, atnaujintos ES darnaus vystymosi strategijos prioritetus, kitų programinių dokumentų nuostatas.

11. Atnaujintos ES darnaus vystymosi strategijos prioritetai yra: klimato kaita ir šviri energijos gamyba (t. y. tokia energijos gamyba, kai į aplinką išmetama nedaug teršalų, įskaitant ir šiltnamio efektą sukeliančias dujas), darnus transportas, darnus vartojimas ir gamyba, gamtos išteklių apsauga ir valdymas, visuomenės sveikata, socialinė įtrauktis,

demografija ir migracija, skurdas pasaulyje ir darnaus vystymosi iššūkiai. Atsižvelgiant į šiuos atnaujintos ES darnaus vystymosi strategijos prioritetus, Strategijoje suformuluoti du nauji prioritetai – tausojantis vartojimas ir vystomasis bendradarbiavimas – prioriteto „Skurdas pasaulyje ir darnaus vystymosi iššūkiai“ atitikmuo, atspindintis svarbiausius Lietuvos įsipareigojimus taikos užtikrinimo pasaulyje ir skirtumų tarp išsivysčiusių ir besivystančių valstybių mažinimo srityse.

12. Vidutiniškas 5–6 procentų kasmetinis BVP prieaugis leistų per Strategijos įgyvendinimo laikotarpį (iki 2020 metų) pasiekti vidutinį 2003 metų ES valstybių narių ekonominio išsivystymo lygį. Lėtas ekonomikos augimas neleistų pasiekti pagrindinio darnaus vystymosi tikslo, nurodyto Strategijos I skyriuje, o greitas ekonomikos augimas, kaip rodo skaičiavimai, keltų ir pernelyg spartaus aplinkos taršos didėjimo pavojų. Taigi, nuosaikus, darnus ūkio sektorių ir regionų ūkio vystymasis – vienas Lietuvos darnaus vystymosi prioritetų.

13. ES darnaus vystymosi strategijoje teigiama, kad ekonominio ir socialinio regionų vystymosi netolygumas, didėjantys gyventojų gerbūvio skirtumai – vienas iš didžiausių darnaus vystymosi pavojų. Ekonominiai ir socialiniai Lietuvos regionų skirtumai pastaruosius metus ne tik nesumažėjo, bet dar padidėjo, taigi regionų gyvenimo lygio skirtumo mažinimas išsaugant jų savitumą – vienas Lietuvos darnaus vystymosi prioritetų.

14. Pagrindinių ūkio šakų (transporto, pramonės, energetikos, žemės ūkio, būsto, turizmo) poveikio aplinkai mažinimas didinant ekologinių jų efektyvumą ir įtraukiant aplinkos interesus į jų vystymosi strategijas – itin svarbus Lietuvos darnaus vystymosi prioritetas.

15. Dėl labai prastų daugumos senų daugiabučių namų šiluminių savybių, morališkai ir fiziškai pasenusios šilumos tiekimo infrastruktūros energijos naudojimo būsto reikmėms efektyvumas Lietuvoje apie 1,8 karto mažesnis negu daugelyje ES valstybių. Taigi, daugiabučių namų modernizavimas ir šiluminės energijos sąnaudų būsto sektoriuje gerokas sumažinimas – vienas iš Lietuvos darnaus vystymosi prioritetų, tai, be kita ko, prisidėtų prie visuotinių pastangų švelninti klimato kaitą.

16. Lietuvai svarbūs ir šie ES darnaus vystymosi strategijos prioritetai – pavojaus žmonių sveikatai mažinimas, pasaulinės klimato kaitos ir jos padarinių švelninimas, biologinės įvairovės apsauga, nedarbo, skurdo ir socialinės atskirties mažinimas. Nors ES darnaus vystymosi strategijoje kraštovaizdžio tvarkymo problemos nenurodytos, atsižvelgiant į kraštovaizdžio apsaugos ir racionalaus tvarkymo svarbą, Strategijoje ir tai pripažįstama prioritetu.

17. Visuomenės švietimas (taip pat aplinkosauginis švietimas ir aplinkai kuo mažiau žalos darančio gyvenimo būdo propagavimas) – irgi vienas iš darnaus vystymosi prioritetų.

18. Mokslinių tyrimų vaidmens didinimas ir veiksmingesnis tyrimų rezultatų taikymas, modernių, mažesnį neigiamą poveikį aplinkai darančių gamybos ir informacijos technologijų kūrimas ir diegimas – taip pat Strategijos prioritetas.

19. Strategijos įgyvendinimo pagrindiniai principai yra šie:

19.1. pagrindinių teisių rėmimo ir apsaugos principas. Politikoje daugiausia dėmesio skirti žmonėms – remti pagrindines jų teises, kovoti su visų formų diskriminacija, padėti mažinti skurdą, panaikinti socialinę atskirtį;

19.2. vienodų sąlygų visų kartų ir tos pačios kartos atstovams sudarymo principas. Patenkinti dabarties kartų poreikius ir drauge nepakenkti ateities kartų galimybėms patenkinti jų poreikius ES ir kitur;

19.3. atviros ir demokratinės visuomenės principas. Užtikrinti piliečių teises gauti informaciją ir galimybes kreiptis į teismus;

19.4. piliečių dalyvavimo principas. Sustiprinti piliečių dalyvavimą priimant sprendimus. Skatinti švietimą darnaus vystymosi klausimais ir ugdyti visuomenės sąmoningumą. Informuoti piliečius apie jų daromą poveikį aplinkai ir galimybes pasirinkti darnesnius veiklos būdus;

19.5. įmonių ir socialinių partnerių dalyvavimo principas. Sustiprinti socialinį dialogą, įmonių socialinę atsakomybę, privataus ir viešojo sektorių partnerystę – skatinti jų bendradarbiavimą ir bendrą atsakomybę, kad būtų užtikrintas darnus vartojimas ir gamyba;

19.6. politikos nuoseklumo ir reglamentavimo principas. Skatinti visų politikos krypčių nuoseklumą ir vietos, regioninių ir nacionalinių veiksmų darną, kad jie labiau prisidėtų prie darnaus vystymosi;

19.7. strategijos integravimo principas. Skatinti ekonominių, socialinių ir aplinkosaugos veiksmų integralumą, kad jie būtų nuoseklūs ir vienas kitą sustiprintų, pavyzdžiui, atliekant subalansuotą poveikio įvertinimą ir konsultuojantis su suinteresuotais subjektais;

19.8. pasinaudojimo geriausiomis turimomis žiniomis principas. Užtikrinti, kad politika būtų plėtojama, vertinama ir įgyvendinama remiantis geriausiomis turimomis žiniomis, kad ji būtų ekonomiškai pagrįsta ir ekonomiškai efektyvi;

19.9. atsargumo principas. Jeigu yra mokslinių abejonių, taikyti tinkamas vertinimo procedūras ir imtis prevencinių veiksmų siekiant išvengti žalos žmonių sveikatai ir aplinkai;

19.10. atsakomybės (teršėjas moka) principas. Užtikrinti, kad kainos atspindėtų realias sąnaudas, kurias visuomenė patiria dėl vartojimo ir gamybos veiklos, kad teršėjai sumokėtų už žmonių sveikatai ir aplinkai jų daromą žalą;

19.11. ekologinio efektyvumo principas. Vadovaujantis šiuo principu, gamyba ir paslaugos turi augti daug greičiau nei gamtos išteklių naudojimas, tai yra tam pačiam kiekiui gaminių pagaminti ir paslaugų suteikti turi būti sunaudojama vis mažiau energijos ir kitų gamtos išteklių. Gauti daugiau naudojant mažiau – šio principo taikymo tikslas;

19.12. pakeitimo principas. Pavojingos aplinkai ir žmonių sveikatai medžiagos turi būti keičiamos nepavojingomis, o išsenkantieji ištekliai – atsinaujinančiais;

19.13. mokslo ir žinių bei technologinės pažangos principas. Vadovaujantis šiuo principu, įvairių sektorių ir jų šakų vystymasis turi būti pagrįstas šiuolaikiškais mokslo laimėjimais, žiniomis, naujausiomis aplinkai kuo mažesnę neigiamą poveikį darančiomis technologijomis.

III. DARNAUS LIETUVOS VYSTYMOŠI STIPRYBIŲ, SILPNYBIŲ, GALIMYBIŲ IR GRĖSMIŲ ANALIZĖ

20. Darnaus Lietuvos vystymosi strateginės analizės objektas – vidaus ir išorės veiksniai ir procesai, lemiantys Lietuvos darnaus vystymosi stiprybes, silpnybes, galimybes ir grėsmes. Strategijos vizija kurta, valstybės misija, strateginiai tikslai ir priemonės šiems tikslams pasiekti nustatyti vadovaujantis strateginės analizės rezultatais.

21. Atliekant strateginę analizę, išskirti 3 pagrindiniai darnaus vystymosi blokai – aplinkos kokybė ir gamtos išteklių, ekonomikos vystymasis, socialinis vystymasis. Analizuojant aplinkos kokybės pokyčių stiprybes ir silpnybes, opiausių aplinkos problemų sprendimo galimybes ir tikėtinas grėsmes, daugiausia dėmesio skirta pagrindiniams aplinkos komponentams – orui, vandeniui, analizuotos klimato kaitos, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės problemos. Prie šio bloko priskirtas ir atliekų tvarkymas. Ekonomikos vystymasis analizuotas pagrindinių ūkio šakų – transporto, pramonės, energetikos, žemės ūkio, būsto ir turizmo – poveikio aplinkai požiūriu. Socialinis vystymasis analizuojamas tik prioritetiniais socialinio vystymosi aspektais – užimtumo, skurdo ir socialinės atskirties problemoms. Prie šio bloko priskirtos dar visuomenės sveikatos, švietimo ir mokslo, kultūrinio savitumo ir tapatumo išsaugojimo, darnaus vartojimo problemos. Atskirai nagrinėjamos teritorijų vystymosi ir vystomojo bendradarbiavimo problemos.

Aplinkos kokybė

Oras ir klimato kaita

Stiprybės

22. Išlaikyta centralizuoto šildymo sistema Lietuvos miestuose lėmė, kad sieros dioksido ir anglies monoksido koncentracijos aplinkos ore nedidelės. Liovusis Lietuvoje naudoti benzina su švino priedais, švino koncentracija miestų ore ir prie automagistralių sumažėjo keleriopai. Atominė energetika užtikrino, kad net didėjant energijos suvartojimui ir naudojant mažai atsinaujinančių energijos išteklių, šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis per visą nepriklausomybės laikotarpį iš esmės nepakito. Išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų mažėjo dėl to, kad energetikos ir pramonės įrenginiai (elektros, šilumos, cemento, naftos produktų gamybos, chemijos pramonės ir kt.) įtraukti į ES apyvartinių taršos leidimų sistemą, įgyvendintos kitos priemonės pagal ES teisės aktų aplinkosaugos reikalavimus atliekų, vandens išteklių valdymo ir nuotekų tvarkymo, biologinės įvairovės išsaugojimo, miškingumo didinimo ir kitose srityse. Pasinaudojus ES parama, miestuose sukurta efektyvi nepertraukiamo valstybinio aplinkos oro monitoringo sistema. Oro monitoringo tinklas palaipsniui aprūpinamas šiuolaikiška ES reikalavimus atitinkančia įranga.

Silpnybės

23. Palyginti daug šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir teršalų į atmosferą išmetama dėl vis dar labai neefektyviai naudojamos šiluminės energijos, pasenusių šilumos tiekimo sistemų ir daugumos anksčiau statytų namų prastų šiluminių savybių. Aplinkos oro kokybė

blogėjo ir išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų daugėjo dėl nepakankamai išvystytos viešojo transporto sistemos ir menko skatinimo naudoti alternatyviomis susisiekimo priemonėmis, lėto šioms priemonėms palankios infrastruktūros kūrimo, automobilių miestuose gausėjimo.

Galimybės

24. Laiku parengus tinkamus projektus, galima pasinaudoti ES struktūriniais fondais transporto, pramonės ir energetikos įmonių keliama oro taršai mažinti (aplinkosauginių technologijų diegimas, aplinkkelių, dviračių takų tiesimas, daugiaraščių transporto sistemų plėtra ir kita). Veiksmingas ES paramos naudojimas, platesnis privačių lėšų pritraukimas leis modernizuoti ir renovuoti šilumos ūkį ir pastatus, efektyviau naudoti energiją. Platesnis atsinaujinančių energijos išteklių (vėjo, saulės, vandens, biomasės, žemės gelmių energijos) naudojimas, mažos galios kogeneracinių elektrinių plėtra, platesnis biokuro ir biodegalų naudojimas energetikoje ir transporte sudarys galimybę sumažinti iškastinio organinio kuro naudojimą ir su tuo tiesiogiai susijusią oro taršą, mažės ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų. Oro taršą mažinti padės toliau diegiamos ekoinovatyvios technologijos, tausojančio vartojimo principų taikymas, aplinkosauginio audito, įmonių socialinės atsakomybės skatinimas, diejami „žaliųjų pirkimų“ principai.

Grėsmės

25. Dėl numatomo didelio vartojimo ir gamybos augimo vis daugiau bus vartojama pirminės energijos, taigi į atmosferą išmetama daugiau teršalų ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų. Uždarius Ignalinos atominę elektrinę, kaip numatyta Lietuvos stojimo į ES sutartyje, energijos poreikiams tenkinti reikės daugiau iškastinio kuro. Į atmosferą bus išmetama kur kas daugiau teršalų ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų, tai gali sukliudyti įgyvendinti tarptautines konvencijas ir kitus įsipareigojimus. Nepagerinus viešojo kelių transporto eismo organizavimo ir viešojo transporto būklės, visuomenė ir toliau nebus skatinama keisti mobilumo miestuose įpročių, dėl to didėjantys kelių autotransporto srautai gali labai pabloginti Lietuvos miestų aplinkos oro kokybę.

Vanduo

Stiprybės

26. Vandens naudojimas (neskaitant jo naudojimo energetikos reikmėms) pastaruosius 15 metų sumažėjo beveik 3 kartus, 1,5 karto sumažėjo ir nuotekų. Pastaruoju metu pastatyta nemažai naujų nuotekų valymo įrenginių ir modernizuota esamų: 99 procentai buitinių ir gamybinių nuotekų valomos. Organinių ir skendinčių medžiagų iš sutelktosios taršos šaltinių patekimas į atvirus vandens telkinius sumažėjo daugiau kaip 6 kartus, naftos produktų – daugiau kaip 5 kartus, azoto – apie 3 kartus, fosforo – apie 4 kartus. Sukurta vandens valdymo sistema, pagrįsta natūraliomis geografinėmis upių baseinų ribomis. Nuo 2005 metų vykdoma nauja ES reikalavimus atitinkanti Valstybinė aplinkos monitoringo 2005–2010 metų programa, sudaranti galimybes įvertinti paviršinių vandens telkinių esamą

būkle, taršos pobūdį ir mastą, parinkti tinkamas priemones jų būklei pagerinti. Lietuvoje geriamasis vanduo tiekiamas beveik tik iš požeminių vandens šaltinių. Jo ištekliai gausūs – suvartojama tik apie trečdalį išžvalgytų geriamojo vandens išteklių. Sudarytos palankios sąlygos tobulinti geriamojo vandens tiekimą ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimą. Tiekiamu geriamuoju vandeniu aprūpinama apie 74 procentai, nuotekų tvarkymo paslauga – apie 63 procentai visų Lietuvos gyventojų. Sukurta didžiama viešai tiekiamam geriamajam vandeniui ir nuotekoms tvarkyti reikalingos infrastruktūros. Išplėtotą suvartojamo vandens kiekio apskaitos sistema.

Silpnybės

27. Dauguma nuotekų valymo įrenginių fiziškai ir morališkai pasenę, todėl tik apie 70 procentų nuotekų išvaloma iki nustatytųjų normatyvų. Nemažai miestelių ir dauguma kaimų gyventojų būstų neprijungti prie geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros. Geriamąjį vandenį tiekia ir nuotekas tvarko įvairaus dydžio ir pajėgumo įmonės, daugelis iš jų nepajėgios užtikrinti paslaugų kokybės ir plėtros. Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų savikaina kaimo gyvenamosiose vietovėse didėja sparčiau, negu vartotojų pajamos. Daugelis vandens tiekimo įmonių, ypač mažosios, dirba nuostolingai, nepajėgia savarankiškai investuoti (skolintis). Dauguma sukurtos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros neatitinka poreikių – neekonomiška arba susidėvėjusi. Vandens tiekėjai neturi pakankamai lėšų poreikius atitinkančiai infrastruktūrai plėtoti ir prižiūrėti. Sąnaudų susigrąžinimo principas netaikomas visuotinai, todėl vandens tiekėjai neturi užtektinai lėšų poreikius atitinkančiai infrastruktūrai plėtoti ir prižiūrėti. Didžiąją dalį vandens telkinių taršos sukelia žemės ūkio veikla, kurios neigiamą poveikį labai sumažinti kol kas nepavyksta. Tobulintina maudyklų monitoringo sistema.

Galimybės

28. Įgyvendinant ES vandens apsaugos politiką reglamentuojančias direktyvas, galima naudoti ES struktūrinių fondų paramos ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšas, skirtas vandentvarkos sektoriui, siekiant toliau modernizuoti ir plėsti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūrą. Iki 2015 metų numatoma pertvarkyti vandentvarkos sektoriaus valdymą – koncentruoti turtą ir paslaugų teikimą. ES lėšos leis likviduoti pavojingiausius požeminio ir paviršinio vandens taršos židinius ir užtikrinti gerą vandens telkinių ekologinę ir cheminę būklę. Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai skirtos lėšos leis sumažinti vandens telkinių taršą iš žemės ūkio teritorijų. Naujausių, mažesnį neigiamą poveikį aplinkai darančių technologijų, švaresnės gamybos būdų ir vadybos sistemų diegimas pramonės įmonėse leis racionaliau naudoti išteklius ir žaliavas, mažinti pavojingų medžiagų patekimą į vandens telkinius. Pertvarkius geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sektorius, sustambinus vandens tiekimo įmones – sukonzentravus turtą ir geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimą, bus sudarytos sąlygos patikimai ir saugiai teikti šias paslaugas optimaliomis kainomis, užtikrinti nustatytuosius paslaugų kokybės, aplinkos apsaugos ir sveikatos apsaugos reikalavimus.

Grėsmės

29. Visi Lietuvos upių baseinai tarpvalstybiniai, todėl Lietuva, nors ir skiria daug dėmesio vandenių apsaugos priemonių įgyvendinimui (taršos mažinimui), negalės užtikrinti geros vandens telkinių būklės, jeigu tokių pat priemonių nesiims ir kaimyninės valstybės. Nepastačius ir nemodernizavus reikiamų nuotekų valymo įrenginių ir nuotekų surinkimo tinklų, netaikant daugiau priemonių žemės ūkio taršai mažinti, gali nepavykti iki reikiamo lygio sumažinti taršos. Neskyrus pakankamai lėšų upių baseinų rajonų valdymo planų ir priemonių programoms įgyvendinti, nepagerės vandens telkinių būklė, nebus pasiekta kitų nustatytų vandensaugos tikslų. Deramai nerenovavus ir neišplėtus vandens centralizuoto tiekimo sistemų, nebus užtikrinta geriamojo vandens kokybė. Jeigu nebus likviduojamos cheminėmis medžiagomis užterštos teritorijos, gali prastėti požeminio vandens būklė. Brangsta geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugos, negebama pasinaudoti ES fondų finansine parama geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimo reikalavimams įgyvendinti mažose aglomeracijose, didėja vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimo sąlygų miestuose ir kaimo regionuose skirtumai. Neužtikrinus geros kokybės paslaugų už priimtina kainą, gali būti naudojama vis mažiau sukurta infrastruktūra, teikiamos paslaugos gali tapti neįperkamos, taigi neprieinamos mažas pajamas turintiems vartotojams.

Kraštovaizdžio ir biologinė įvairovė

Stiprybės

30. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, Lietuvos miškingumas nuosekliai didėja. Per 2005–2007 metus Lietuvos miškingumas padidėjo 1 procentu. Optimizuojant saugomų teritorijų tinklą ir steigiant naujas Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijas, Lietuvos saugomų teritorijų plotas 2007 metais pasiekė jau 15,3 procento. Sėkmingai steigiami nauji saugomų teritorijų lankytojų centrai, įrengiami pažintiniai takai, apžvalgos aikštelės, poilsiavietės, rengiami nauji gamtotvarkos planai. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gruodžio 1 d. nutarimu Nr. 1526 patvirtintas Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos krypties aprašas, 2005 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 909 – Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos įgyvendinimo priemonės. Parengta esamas valstybės gamtines sąlygas atitinkanti kraštovaizdžio mokslinė studija.

Silpnybės

31. Didelė problema – netolygus teritorinis miškų išsidėstymas dėl pavieniuose regionuose susiformavusių žemės naudojimo tradicijų. Tai neleidžia užtikrinti, kad šalies miškai būtų pasiskirstę tolygiai, todėl būtina kai kur apželdinti mišku ir derlingesnius dirvožemius. Dėl įvairių biurokratinių kliūčių neretai stringa valstybinių parkų tvarkymo ir gamtotvarkos planų tvirtinimas. Visuomenė per mažai suvokia apie kraštovaizdį kaip žmonių gyvenamąją aplinką, jame esančių gamtos ir kultūros paveldo objektų apsaugos reikmes,

principus, būdus. Nesukurtos skatinimo ir kompensavimo sistemos kraštovaizdžio apsaugai ir jo įvairovei užtikrinti.

Galimybės

32. Reikia pakeisti teisės aktus, kad būtų galima apželdinti mišku ir derlingesnius dirvožemius. Lietuvos miškingumo didinimo programos, patvirtintos aplinkos ministro ir žemės ūkio ministro 2002 m. gruodžio 2 d. įsakymu Nr. 616/471 (Žin., 2003, Nr. 1-10), įgyvendinimas leis iki 2020 metų šalies miškingumą padidinti iki 34 procentų. Šiuo tikslu būtina skatinti privačių žemių savininkus pasinaudoti ES struktūrinių fondų teikiamomis galimybėmis gauti finansinę paramą, skiriamą naujiems miškams įveisti. Būtina ekonominėmis ir administracinėmis priemonėmis pasiekti, kad būtų sėkmingai atkuriami išnaudoti karjerai, durpynai, sutvarkyti apleisti seni ūkiniai pastatai. Numatoma sudaryti kur kas geresnes kraštovaizdžio apsaugos, tvarkymo, naudojimo ir planavimo sąlygas – bus parengtas ir patvirtintas nacionalinio lygmens kraštovaizdžio tvarkymo specialusis planas.

Grėsmės

33. Į saugomas teritorijas, taip pat Kuršių neriją labai intensyviai braunasi legalios ir nelegalios statybos. Kyla grėsmė daugelio saugomų teritorijų išlikimui. Dėl lėšų stygiaus beveik nutrūko išnaudotų karjerų, durpynų atkūrimo, apleistų senų ūkinių pastatų sutvarkymo darbai. Urėdijoms perduodama vis mažiau valstybinės miškų ūkio paskirties žemės, todėl kyla grėsmė, kad jos neapželdins galimų apželdinti miškų ūkio paskirties žemės plotų.

Atliekų tvarkymas

Stiprybės

34. Sukurta atliekų tvarkymo teisinė bazė. ES atliekų tvarkymą reglamentuojančių teisės aktų nuostatos laiku perkeliamos į Lietuvos Respublikos nacionalinę teisę. Visų miestų, daugelio miestelių ir didesnių kaimų komunalinės atliekos surenkamos centralizuotai, plėtojama šių atliekų surinkimo infrastruktūra. Sukurti regioninių komunalinių atliekų tvarkymo sistemų pagrindai (įkurta 10 regioninių atliekų tvarkymo centrų, eksploatuojami ir statomi regioniniai nepavojingų atliekų sąvartynai, kita regioninė atliekų tvarkymo infrastruktūra). ES sanglaudos fondo dalinio finansavimo lėšomis kuriama moderni nepavojingų atliekų tvarkymo infrastruktūra, uždaromi aplinkos apsaugos ir visuomenės sveikatos saugos reikalavimų neatitinkantys sąvartynai. Kuriama pavojingų atliekų tvarkymo sistema, plečiamas pavojingų atliekų surinkimas ir perdirbimas. Pradėta kurti regioninė komunalinių nuotekų valymo dumblo ir kitų biologiškai skaidžių atliekų tvarkymo sistema.

Silpnybės

35. Atliekų prevencija – pagrindinis atliekų tvarkymo politikos tikslas, tačiau nuveikta dar per mažai. Neišplėtotas atliekų naudojimas ir perdirbimas, daugelio atliekų šalinimas sąvartynuose – vis dar pigiausias atliekų tvarkymo būdas. Savivaldybėse trūksta kvalifikuotų darbuotojų ir lėšų atliekų tvarkymui efektyviau planuoti, komunalinių atliekų

tvarkymo sistemų priežiūrai ir kontrolei užtikrinti. Neužtikrintas reikiamas medicininių atliekų tvarkymo sveikatos priežiūros įstaigose finansavimas.

Galimybės

36. Plėtojamos regioninės komunalinių atliekų tvarkymo sistemos, skatinamos privačios investicijos į šią veiklą leis gerinti viešosios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos kokybę. Platesniu mastu įdiegus komunalinių atliekų (tarp jų ir pakuočių atliekų) pirminį rūšiavimą, susidarys daug didesnės antrinių žaliavų perdirbimo galimybės, sumažės šalinamų sąvartynuose atliekų, galės būti įvykdytos pakuočių atliekų tvarkymo užduotys. Lietuva gauna ES finansavimą atliekoms tvarkyti. Uždarius aplinkos apsaugos ir visuomenės sveikatos saugos reikalavimų neatitinkančius sąvartynus ir pradėjus eksploatuoti regioninius nepavojingų atliekų sąvartynus, atsiranda galimybė geriau kontroliuoti į sąvartynus priimamas atliekas, skatinti atliekų rūšiavimą ir perdirbimą ar kitoki naudojimą. Plėtojamas visuomenės aplinkosauginis švietimas ir informavimas skatins visuomenę aktyviau prisidėti prie atliekų tvarkymo.

Grėsmės

37. Atliekų tvarkymui neefektyviai taikant principą „teršėjas moka“, nebus sukurta veiksminga atliekų tvarkymo sistema. Neužtikrinus visuotinės, geros kokybės ir prieinamos viešosios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos, gali didėti aplinkos teršimas atliekomis. Netinkamais būdais tvarkant atliekas ir dėl to prastėjant aplinkos kokybei, galimas neigiamas poveikis žmonių sveikatai. Neišplėtus komunalinių atliekų rūšiavimo, bus sunku didinti atliekų naudojimą, o daug pavojingų butyje susidarančių atliekų ir toliau bus šalinama nepavojingų atliekų sąvartynuose.

Ekonomikos vystymasis

Transportas

Stiprybės

38. Esamą automobilių parką daugiausia sudaro Vakarų Europoje, Japonijoje ir Pietų Korėjoje gaminti automobiliai, kurie ekonomiškесni ir mažai teršia aplinką. Labai pakito transporto sektoriuje naudojamo kuro struktūra (2007 metais 57,2 procento automobilių degalų sudarė dyzelinas, automobilių benzinas – 24,9 procento, suskystintos naftos dujos – 14,2 procento, biodegalai – 3,7 procento), todėl aplinką teršiančių ir klimato kaitą skatinančių medžiagų, išmetamų į orą, padaugėjo mažiau nei buvo suvartojama degalų. Plėtojamas automobilių kelių tinklas, gerėja jų kokybė ir pralaidumas, tiesiami aplinkkeliai, asfaltuojami žvyrkeliai, diegiamos automatizuotos eismo valdymo sistemos, rekonstruojamos sankryžos, tai leidžia sumažinti miestų oro taršą, triukšmą ir eismo įvykių riziką. Vis dažniau naudojamos vidaus vandens transporto keliais, plėtojama laivyba Baltijos jūroje. Plečiamas dviračių takų tinklas, tiesiami pėsčiųjų takai, diegiamos triukšmą mažinančios inžinerinės priemonės tankiai apgyvendintose vietovėse. Biodegalų gamyba ir naudojimas atitinka šioje

sirtyje pirmaujančių ES valstybių narių rodiklius. Geležinkelio riedmenų parko modernizavimas (iki 2014 metų numatoma atnaujinti trečdalį lokomotyvų ir pakeisti senus visų šilumvežių variklius naujais) leis racionaliau vartoti degalus, didinti geležinkelio linijų pralaidumą. Darnaus vystymosi nuostatų įgyvendinimui transporto sektoriuje daug dėmesio skiriama patvirtintuose strateginiuose dokumentuose.

Silpnybės

39. Per silpna gyventojų motyvacija, aplinkai nepalankūs jų mobilumo miestuose įpročiai. Lietuvoje labai daug senesnių nei 10 metų automobilių, kurie išmeta į orą gana daug teršalų. Nepakankamai konkurencingas viešasis transportas, dėl to vis dažniau naudojamas privačiu transportu (ir senesniais automobiliais). Kelių transportas orą teršia labai smarkiai. Per menkai pralaidžios miestų gatvės, ypač senosiosiose miestų dalyse, ir apvažiavimų stoka didina miestų oro taršą ir triukšmą. Dauguma viešojo transporto priemonių morališkai ir fiziškai pasenusios, silpnai plėtojami ir gerai neprižiūrimi dviračių takai ir daugiarūšės miestų transporto sistemos, todėl daugumos miestų centrinėse dalyse oro tarša didesnė. Sparčiausiai plėtojamas taršiausias transportas (kelių transportas), o palankesniai aplinkai transportui (geležinkeliui, vidaus vandens transportui) modernizuoti reikia didelių investicijų ir nemažai laiko. Prasti geležinkelių techniniai parametrai neužtikrina reikiamo pralaidumo, didėja avarių tikimybė. Aplinkos oro taršą didina ir aplinkosauginiu požiūriu nepakankamai veiksmingas krovinių vežimas geležinkeliais. Labai didelis avaringumas automobilių keliuose.

Galimybės

40. Efektyviai naudojant ES struktūrinius fondus, galima sparčiau plėsti kelius, aplinkkelius, asfaltuoti žvyrkelius, modernizuoti ir plėsti geležinkelių, taip pat ir europinės vėžės, tinklą. Platesnis modernesnio geležinkelių transporto naudojimas, ypač kroviniams gabanti, leis gerokai sumažinti kelių transporto į atmosferą išmetamų teršalų, jų neigiamą poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai. Rekonstravus Klaipėdos jūrų uostą, parengus ir įgyvendinus kitus projektus, dalį ES struktūrinių fondų lėšų bus galima naudoti šiuolaikiškoms daugiarūšėms transporto sistemoms plėtoti ir oro taršai smarkiai sumažinti. Plačiau taikant kapitalo partnerystės principus ir pritraukus privatų kapitalą į viešojo transporto sektorių, susidarys galimybė sparčiau šį sektorių modernizuoti, efektyviau naudoti energijos išteklius, mažinti savikainą ir paslaugų kainą, neigiamą poveikį aplinkai.

Grėsmės

41. Intensyviai plėtojant kelių transporto sektorių, neskiriant daugiau dėmesio taršos kontrolei ir reguliavimui, neskatinant automobilių parko atnaujinimo, gali pradėti sparčiai didėti oro tarša. Dėl silpnos aplinkosauginės motyvacijos, ribotų investicijų į geležinkelio transportą nebus galima sparčiau didinti ir greitinti krovinių vežimo, efektyviau naudoti šį daug palankesnę aplinkai transportą. Ribotos galimybės atnaujinti viešąjį kelių transportą gali dar labiau skatinti naudotis privačiu transportu. Daugėja automobilių, sunkėja eismo sąlygos,

ribotas gatvių pralaidumas, nelankstus įstaigų darbo grafikas, komplikuoatas eismo organizavimas, dėl to didėja automobilių spūstys ne tik centrinėse miestų dalyse, bet ir pagrindinėse kelių transporto arterijose, miestų prieigose. Masinio susibūrimo objektų (prekybos centrų, laisvalaikio objektų) statyba tam nepritaikytose vietose dar labiau sunkina susisiekimo būklę mieste, kuria naujas spūsčių zonas, sukelia ilgalaikes ir sunkiai įveikiamas pasekmes aplinkai ir gyventojų sveikatai. Nesudarius reikiamų ekonominių sąlygų, nebus plėtojamas vienas palankiausių aplinkai – vidaus vandenių transportas.

Užsitęsęs Klaipėdos jūrų uosto rekonstravimas ir infrastruktūros plėtra mažina galimybę konkuruoti su gretimais Baltijos jūros uostais, tai mažins ne tik ekonominio vystymosi galimybes, bet ir kliudys plėtoti palankesnių aplinkai transporto priemonių ir daugiarūšės transporto sistemas.

Pramonė

Stiprybės

42. Įsigalėjus rinkos ekonominiams santykiams, įvedus mokesčius už gamtos išteklius ir aplinkos taršą, įgyvendinant ES reikalavimus neviršyti ES leistinų normatyvų pagal aplinkos taršos rodiklius, padidėjo įmonių gamybos efektyvumas, taupiau naudojami gamtos ištekliai, mažiau teršiama aplinka. Pramonės įmonėse diegiamos prevencinės aplinkosaugos priemonės ir švaresnės gamybos metodai, aktyviai diegiamos aplinkos ir kokybės vadybos sistemos. Sukurtos svarbios pramonės plėtros sąlygos: įvykdytas privatizavimas, dideli struktūriniai pramonės pokyčiai, tarptautinėse rinkose sėkmingai konkuruoja pramonės įmonės, pradeda burtis klasteriai, yra nemažai kvalifikuotų specialistų, darbo jėgos kaina konkurencinga, dabar nenaudojami gamybos pajėgumai gali būti naudojami kitokiai pramoninei paskirčiai. 2008 metais priimtos Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo pataisos, pagal kurias nuo 2009 m. sausio 1 d. taikoma pelno mokesčio lengvata, leidžianti iki 50 procentų sumažinti apmokestinamąjį pelną įmonėms, investuojančioms į esminį technologinį atsinaujinimą. Tai gali papildomai skatinti įmones dar naudojamas senesnes technologijas keisti į ne tokias kenksmingas aplinkai technologijas. Fizinė infrastruktūra neatitinka visų šiuolaikinių standartų, tačiau yra tokio lygio, kad galėtų sėkmingai palaikyti pramonės augimą. Turime mokslinį potencialą, kuris gali būti naudojamas pramonės konkurencingumui plėtoti ir stiprinti. Pramonės įmonių vadovai turi sukaupę unikalią darbo Nepriklausomų Valstybių Sandraugos šalių rinkose ir nemažą darbo Vakarų rinkose patirtį. Pastarąjį dešimtmetį labai išaugo pramonės sektoriaus ekologinis efektyvumas, vidutinės energijos sąnaudos BVP vienetui sumažėjo 1,7 karto, vandens sąnaudos – beveik 2 kartus. Sukurtos teisinės darnaus pramonės vystymosi sąlygos.

Silpnybės

43. Dar nemažai Lietuvos pramonės įmonių technologiškai atsilikusios: mažai mokslui imlius produktus gaminančių įmonių, energijos, žaliavų ir vandens produkcijos vienetui pagaminti sunaudojama vis dar gana daug (vidutiniškai 1,5–2 karto daugiau nei ES-15 valstybėse narėse). Šių įmonių daroma žala aplinkai nemenka: gamybai naudojama

nemažai pavojingų aplinkai ir žmonių sveikatai medžiagų. Mažai įmonių naudoja antrines žaliavas. Neišplėtota kooperacija tarp įvairių ūkio subjektų. Įmonės neturi užtektinai kompetencijos ir išteklių inovacijoms savarankiškai plėtoti, beveik nevykdo tiriamosios veiklos. Mokslo ir tyrimų sistema neorientuota į pramonės reikmes, neskatinamos įmonių investicijos į technologijų plėtrą, menka verslo paslaugų infrastruktūra. Nepakankamas finansinių paslaugų sektorius, didelė skolinto kapitalo kaina. Nėra šalies darnaus pramonės vystymosi programų. Trūksta visuomenei prieinamos informacijos apie pramonės įmonių poveikį aplinkai. Darbo našumas, palyginti su ES-27, menkas (2007 metais darbo našumas vienam darbuotojui, išreikštas perkamosios galios standartais, sudarė 61,4 (ES-27 = 100).

Galimybės

44. Pramonės plėtrą, pertvarką ir sistemiską jos infrastruktūros tvarkymą paspartins techninė, konsultacinė ir finansinė ES parama, didelės galimybės pritraukti užsienio kapitalą ir technologijos naujoves, didėjanti įmonių vadovų kompetencija ir sukaupta veiklos tarptautinėse rinkose patirtis. Atsigaunanti Rusijos ekonomika atvers puikias galimybes Lietuvos įmonėms pasinaudoti veiklos šioje rinkoje ir Vakarų rinkose patirtimi. Įsitraukimas į bendrą ES mokslo erdvę leis sparčiau ir veiksmingiau naudoti ES valstybių pramonės ir mokslo potencialą. Bendra ES rinka ir teisinės ūkinės veiklos sąlygos leis sparčiau integruotis į stiprius klasterius ir padidins Lietuvos patrauklumą investicijoms. Taupant energiją, lėčiau didės jos poreikis, nereikės sparčiai didinti energijos gamybos įrenginių galios, taigi lengviau bus sprendžiamos aplinkos apsaugos problemos.

Grėsmės

45. Didžiausia potenciali grėsmė pramonės plėtrai būtų klaidingai valstybės lygiu suvokta mokslo, žinių ir inovacijų svarba (kuo lėčiau bus kuriama efektyvi nacionalinė inovacijų sistema, tuo daugiau lėšų ir pastangų prireiks norint neatsilikti). Kai kurie pramonės sektoriai nevisiškai pasirengę pasinaudoti ES struktūrinių fondų lėšomis. Dėl to gali nebūti laiku sukurtos palankios investicijoms sąlygos. Uždarius Ignalinos atominę elektrinę, gali pabrangti elektros energija.

Energetika

Stiprybės

46. Gera esama (iki Ignalinos atominės elektrinės uždarymo) pirminės energijos balanso struktūra, kurią sudaro atominė energija, nafta ir naftos produktai, gamtinės dujos, vis plačiau naudojami vietiniai ir atsinaujinantys energijos ištekliai, galimybė daugelyje energetikos įmonių naudoti įvairių rūšių kurą. Gerai išplėtoti energetikos pajėgumai: elektrinės, naftos perdirbimo gamykla, naftos ir jos produktų importo ir eksporto terminalai, gamtinių dujų tiekimo sistema, centralizuoto šilumos tiekimo sistemos ir kita. Sukaupta biodegalų gamybos patirtis, sukurti jų gamybos pajėgumai ir numatoma plėtra leis įvykdyti ES reikalavimus 2010 metais šalies degalų rinkoje apie 5,75 procento transportui naudojamų naftos produktų pakeisti biodegalais. Restruktūrizuotas elektros energetikos ūkis ir pasirengta

integruotis į bendrą Baltijos elektros rinką. Visose energetikos sektoriaus grandyse dirba aukštos kvalifikacijos specialistai. Sukurta jų rengimo ir tobulinimo sistema iki šiol tenkino šalies poreikius, o Lietuvos universitetai ir mokslo įstaigos pajėgūs parengti kvalifikuotus specialistus. Įgyvendintas Estijos–Suomijos elektros energijos tinklų sujungimo projektas „Estlink“, pradėta prekyba elektros energija naujuoju 350 MW elektros energijos perdavimo galios kabeliu. Pagal šį projektą Baltijos elektros energetikos sistema pradėta jungti su Skandinavijos elektros energetikos sistema, sudaryta galimybė dalyvauti Skandinavijos valstybių elektros rinkoje, patikimiau apsirūpinama elektros energija, taigi sumažėjo priklausomybė nuo Rusijos.

Silpnybės

47. Lietuvos elektros ir dujų tinklai neturi jokių tiesioginių ryšių su Vakarų Europos energetikos sistemomis. Lietuvos elektros energetikos sistemos patikimumas ir elektros energijos importo galimybės priklauso nuo Rusijos valstybinės energetikos bendrovės. Negalimas alternatyvus gamtinių dujų tiekimas, išlieka priklausomybė nuo vienintelio gamtinių dujų tiekėjo (po Ignalinos atominės elektrinės uždarymo dujų poreikis padidės iki 75 procentų). Labai pabrangusios gamtinės dujos. Daugelis elektrinių, elektros tinklų, transformatorių pastočių ir vamzdynų fiziškai ir morališkai susidėvėję. Pereinamuoju į rinkos ekonomiką laikotarpiu labai sumažėjus šilumos poreikiams, daugelis centralizuoto šilumos tiekimo sistemų veikia ne optimaliomis sąlygomis, taigi naudojamos neefektyviai. Šilumos tiekimo tinklai daug kur pasenę, pažeisti korozijos, tačiau atnaujinami per lėtai, todėl centralizuoto šilumos tiekimo sistemose didelė avarijų tikimybė. Iki 1990 metų pastatytų gyvenamųjų namų ir kitų pastatų centrinio šildymo ir karšto vandens tiekimo sistemos susidėvėjusios ir nepritaikytos racionaliai naudoti energiją. Dauguma vartotojų negali savarankiškai reguliuoti suvartojamos šilumos kiekio, sumažinti neracionalių jos sąnaudų.

Galimybės

48. Efektyviau vartojant energiją, lėčiau didės energijos poreikis, mažės importuojamo kuro, bus lengviau spręsti aplinkosaugos problemas. Esami šalies magistraliniai dujotiekiai leidžia ateityje padidinti gamtinių dujų tiekimą Lietuvos vartotojams. Brangstant importuojamam organiniam kurui, turimi, tačiau iki šiol dar per mažai naudojami vietiniai ir atsinaujinantys energijos išteklių (energetiniai želdiniai, šiaudai, durpės, biodujos, komunalinės, miško kirtimo ir kitos degiosios atliekos ir žaliavos biodegalams gaminti, vėjo, vandens, žemės gelmių energija) gali būti pradėti naudoti plačiau, sumažės priklausomybė nuo kuro importo, sušvelnės neigiami organinio kuro kainų didėjimo padariniai. Energetikos sektoriaus restruktūrizavimas paspartins bendros Baltijos valstybių energijos rinkos kūrimą. Modernizavus esamas centralizuoto šilumos tiekimo sistemas, galima gerokai išplėsti šilumos ir elektros gamybą kogeneracinėse elektrinėse, o kartu daug efektyviau naudoti pirminės energijos išteklius, sumažinti aplinkos taršą. Lietuvos elektros energetikos sistemos sujungimas su Lenkijos ir Švedijos elektros energetikos sistemomis padidins energijos tiekimo patikimumą ir leis integruotis į Vakarų Europos elektros rinką.

Lietuvoje įrengus požeminę gamtinių dujų saugyklą ir pastačius suskystintųjų gamtinių dujų importo terminalą, gamtinės dujos būtų tiekiamos patikimiau.

Grėsmės

49. Lietuvos, neturinčios užtektinai savų pirminės energijos išteklių, ekonomika priklauso nuo šių išteklių importo (dujos iš vienintelio tiekėjo) ir yra pažeidžiama, ypač tada, jeigu sutriktų jų tiekimas ar imtų sparčiai didėti kainos. Ignalinos atominės elektrinės uždarymas ir jos reaktorių išmontavimas nespėjus įrengti būtinų konkurencingų elektros energijos generavimo šaltinių ir įgyvendinti energijos tiekimo tinklo patikimumo priemonių, ypač nepastačius tarpsisteminių jungčių su Lenkija ir Švedija, gali kelti rimtą grėsmę stabiliam aprūpinimui elektros energija, o padidėjusios energijos kainos tapti sunkiai pakeliama našta vartotojams ir šalies ekonomikai. Investicijų, reikalingų elektros perdavimo tinklui atnaujinti, stoka gali kelti didelių sisteminių avarių grėsmę. Dėl per lėto centralizuoto šilumos tiekimo sistemų modernizavimo vis daugiau vartotojų galėtų nuo jų atsijungti, tai sukeltų rimtą aplinkosaugos, ekonominių ir socialinių problemų. Į požeminės gamtinių dujų saugyklos ir suskystintųjų gamtinių dujų importo terminalo įrengimą reikia didelių investicijų.

Žemės ūkis

Stiprybės

50. Nors augalininkystės produkcijos gamyba pastaraisiais metais didėjo, pesticidų paskutinį dešimtmetį naudota mažiau. Labai pagerėjo naudojamų pesticidų kokybė. Mineralinių trąšų taip pat naudojama kur kas mažiau (azoto, fosforo ir kalio veikliosios medžiagos – daug mažiau negu kitose ES valstybėse narėse). Dėl subalansuoto tręšimo labai sumažėjo mineralinių trąšų, visų pirma azoto junginių išplovimas į gruntinius vandenius ir paviršinius vandens telkinius, taip pat jų eutrofikacija. Kadangi mažiau naudojama mineralinių trąšų ir pesticidų, pagerėjo žemės ūkio produkcijos kokybė. Plečiasi ekologinės gamybos plotai. Dauguma stambių gyvulininkystės kompleksų įdiegė šiuolaikiškas technologijas, dėl to labai sumažėjo neigiamas poveikis aplinkai, visų pirma paviršinių ir gruntinių vandenių tarša. Lietuvos Respublikos Vyriausybė remia ekologinių ūkių plėtrą, ir jų nuolat daugėja. Parengti teisės aktai, reglamentuojantys aplinkos monitoringą stambių gyvulininkystės kompleksų teritorijose, tai leidžia kontroliuoti jų poveikį paviršinio ir požeminio vandens telkiniams.

Silpnybės

51. Dėl pernelyg intensyvios melioracijos sunaikinta daug natūralios augmenijos plotų, sodybų želdinių, suintensyvėjo dirvožemio erozija, padaryta didžiulės žalos Lietuvos kraštovaizdžiui ir biologinei įvairovei. Dėl intensyvaus mineralinių trąšų naudojimo tuo laikotarpiu labai padidėjo pasklidusi žemės ūkio tarša, todėl dauguma paviršinių vandens telkinių ir nemažai gruntinių vandenių stipriai eutrofikuoti. Ekologinio ūkininkavimo plėtra kai kuriuose sektoriuose per lėta, dar nedaug sertifikuotų ekologinės gyvulininkystės ūkių ir perdirbimo įmonių. Produkcija nepakankamai pritaikyta rinkai, dėl to sunku formuoti

prekybos ekologiškais produktais rinkodaros sistemą. Dėl kiaulių kompleksų plėtros pastaruoju metu didėja su tuo susijusi aplinkos tarša, neigiamas poveikis žmonėms.

Galimybės

52. Pasaulyje reikės vis daugiau maisto produktų, taip pat ir natūralių sveikų produktų, taigi plėsis jų rinka ir realizavimo galimybės. Mažiau aplinkai kenksmingą ūkininkavimą diegiant ne tik ekologiniuose, bet ir tradiciniuose Lietuvos ūkiuose, naudojant mažiau mineralinių trąšų ir augalų apsaugos cheminių priemonių, mažiau azoto turinčius pašarus, bus mažiau teršiama aplinka ir auginami natūralesni maisto produktai. Ekologiškai užauginti žemės ūkio ir maisto produktai galės sėkmingai konkuruoti ES ir kitų valstybių rinkose. Plėtojant ne tik tradicinę, bet ir rentabilėnę (sodininkystė, daržininkystė, uogininkystė, gėlininkystė), energijos išteklių poreikį tenkinančią augalininkystę, techninių ir vaistinių kultūrų auginimą, netradicinius kaimo verslus, padidės mažesnių ūkių konkurencingumas, bus užtikrinamas palankesnis ekonominis, socialinis ir kultūrinis kaimo vystymasis. Pradėjusių veikti ES paramos žemės ūkiui fondų lėšomis plečiamas ekologinis ūkininkavimas.

Grėsmės

53. Nesukūrus reikiamų ekonominių ir teisinių ekologinių ūkių plėtros mechanizmų ir ekologiškų produktų realizavimo infrastruktūros, ekologinių ūkių plėtra sulėtės. Stambinant dirbamos žemės plotus, sutelkiant gyvulius ir paukščius stambiose fermose ir kompleksuose, kyla grėsmė, kad nebus laikomasi visų ES keliamų augalininkystės, gyvulių ir paukščių laikymo, mėšlo tvarkymo reikalavimų. Pasaulyje išaugus maisto produktų poreikiui, padidės maisto produktų gamybos ir ūkininkavimo veiklos intensyvumas, kuris gali lemti didesnę pesticidų ir mineralinių trąšų naudojimą. Išaugusi maisto produktų paklausa didins užsienio investuotojų plėtrą – daugės stambių gyvulių ir paukščių auginimo kompleksų, iškils neigiamo žemės ūkio poveikio aplinkai grėsmė.

Būstas

Stiprybės

54. Lietuvoje 2007 metais buvo apie 814 tūkst. būstų daugiabučiuose gyvenamuosiuose namuose ir apie 463 tūkst. būstų vienbučiuose ir dvibučiuose namuose (privačiuose namuose). Būsto infrastruktūra išvystyta gana gerai. 74 procentai visų gyventojų prijungta prie geriamojo vandens tiekimo ir 63 procentai – prie nuotekų tvarkymo infrastruktūros, apie 73 procentai būstų pajungta prie centralizuoto šilumos tiekimo. Daugumos miestų ir miestelių buitinės atliekos surenkamos centralizuotai, kaimo tipo gyvenvietėse diegiama konteinerinė atliekų tvarkymo sistema. Gyventojai būstus privatizavo už investicinius čekius. Šiuo metu apie 97 procentai būstų privačios nuosavybės teise priklauso juose gyvenantiems asmenims. Socialinio būsto fondas 2007 metų pabaigoje siekė apie 27 717 būstų. Tai sudaro 2,9 procento viso šalies būsto fondo. 2004 metais patvirtinta Lietuvos būsto strategija, nuo 2004 metų įgyvendinama Socialinio būsto plėtros programa,

nuo 2005 metų – ir Daugiabučių namų modernizavimo programa. Socialinio būsto fondas 2004–2007 metais padidėjo daugiau nei 2 200 butų. Panaudojus juos ir kitus ištuštėjusius savivaldybėms priklausančius būstus, socialiniu būstu aprūpinta daugiau nei 4 200 šeimų ir vienišų asmenų. Sukurtas ir įgyvendinamas valstybės paramos daugiabučiams namams modernizuoti teikimo mechanizmas. Su valstybės parama 2005–2007 metais modernizuoti 228 daugiabučiai namai.

Silpnybės

55. Daugumos daugiabučių namų ir nemažos dalies individualių namų sienų ir langų šiluminė varža labai maža, todėl būstui šildyti naudojama daug energijos (per dieną vidutiniškai apie 200 kJ vienam laipsniui 1 kv. metrui): 2–2,5 karto daugiau, negu daugumoje ES šiaurės valstybių. Centralizuoto šildymo infrastruktūra pasenusi ir energetiniu požiūriu neefektyvi, ypač dideli energijos nuostoliai skirstomuosiuose tinkluose, todėl butų šildymo sąnaudos labai didelės – apie 10 procentų vidutinių šeimos pajamų. Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūra neatitinka poreikių, neekonomiška arba susidėvėjusi. Komunalinių atliekų surinkimo paslaugos dažnai neatitinka vartotojų poreikių. Būstams prižiūrėti gyventojai skiria labai mažai lėšų, daug kur labai prasta bendro naudojimo objektų būklė, daugiabučių namų bendrijos kuriamos labai iš lėto, daugumos daugiabučių namų būklė blogėja.

Galimybės

56. Lietuvai integruojantis į ES, priimami teisės aktai, liberalizuojantys būsto infrastruktūros valdymą, didinantys atsakomybę, griežtinantys atskaitomybę. Vandens tiekimo ir buitinių atliekų tvarkymo plėtrai ES teikia didelę paramą. Tai spartina atsiperkančių būsto infrastruktūros objektų kūrimą. ES taip pat skiria subsidijas CO₂ išmetimų į aplinką mažinimo programoms finansuoti, tarp jų daugiabučiams namams atnaujinti ir socialiniam būstui plėtoti probleminėse teritorijose. Tai leistų paspartinti energijos taupymo būste priemonių įgyvendinimą, skatinti pastatų atnaujinimą, šilumos tiekimo infrastruktūros modernizavimą ir socialinio būsto plėtrą. ES struktūrinių fondų ir valstybės parama leis sparčiau spręsti opiausias namų ūkio problemas. Patobulinus gyvenamųjų namų bendrijų steigimo, gyvenamųjų pastatų priežiūros teisinę bazę, įgyvendinant Daugiabučių namų modernizavimo programą, atnaujinant ir modernizuojant būstus ir didinant jų energinį naudingumą, turėtų mažėti energijos sąnaudos būstui šildyti, pagerėti jų valdymas ir priežiūra.

Grėsmės

57. Jeigu nebus skirta pakankamai Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų Daugiabučių namų modernizavimo programai įgyvendinti, sulėtės energijos sąnaudų senos statybos daugiabučiuose namuose mažinimo procesas. Jeigu didės energijos kainos ir nesumažės jos vartojimas gyvenamosiose patalpose, mažiau pasiturintiems gyventojams gali būti sunku apmokėti sąskaitas už ją, taigi padidėtų jų įsiskolinimas energijos tiekėjams, o tai gali turėti neigiamų socialinių padarinių.

Turizmas

Stiprybės

58. Sparčiai didėja turistų srautai ir pajamos iš atvykstamojo turizmo. Turizmo sukurto BVP didėjimas daro mažesnę nei kitų ūkio šakų neigiamą poveikį aplinkai. Patraukli sritis investicijoms ir nuolat auganti aktyvaus poilsio ir sveikatingumo paslaugų paklausa. Palanki geografinė padėtis – arti didelės užsienio turizmo rinkos. Didelis gamtos ir kultūros potencialas, mažai urbanizuotas kaimo kraštovaizdis. Patrauklios turizmo paslaugų kainos ir gera kokybė, svetingumas. Sparčiai auganti apgyvendinimo paslaugų ir laisvalaikio pramogų pasiūla. Gausūs etniniai ryšiai su užsienio valstybėmis. Sukurta turizmo teisinio reguliavimo ir planavimo sistema.

Silpnybės

59. Trumpas turistinis sezonas, lėtai kuriama infrastruktūra sezoniškumo poveikiui mažinti. Nepakankamas kultūros paveldo ir gamtinių teritorijų (tarp jų – saugomų) pritaikymas lankymui. Dideli neorganizuotų turistų (poilsiautojų) srautai rekreacinėse vietovėse. Per maža laisvalaikio veiklos įvairovė ir jos diversifikavimas pagal turistų pajamų lygį. Silpnoka turizmo informacijos sklaida ir rinkodara. Neišplėta sveikatingumo paslaugų pasiūla ir aktyvaus poilsio (vandens turizmo, dviračių turizmo) viešoji infrastruktūra. Per mažai išplėtos turistinės klasės apgyvendinimo paslaugų sektoriaus. Kvalifikuotų darbuotojų stygius ir mažas turizmo sektoriaus vidutinis darbo užmokestis. Didelė turizmo paslaugų koncentracija didžiuosiuose miestuose ir periferinių vietovių atsilikimas. Planavimo netolygumai. Per menkai turizmui naudojamos kurortų ir kurortinių teritorijų, rekreacinių vietovių galimybės. Neišplėta sveikatingumo paslaugų pasiūla ir aktyvaus poilsio infrastruktūra.

Galimybės

60. Turizmo sektoriaus plėtros galimybes sudaro: palankių šalies geopolitinių ypatumų racionalus naudojimas, plėtojami Lietuvos tarptautiniai ryšiai, mokslo, kultūros ir ekonomikos bendradarbiavimas, didėjantys turistų srautai ir pajamos iš atvykstamojo turizmo, naujų patrauklių aktyvaus poilsio ir kultūrinio turizmo maršrutų sistemos sukūrimas šalies regionuose, prioritetingas turizmo plėtros skatinimas regionuose, nepalankiose ūkininkauti ir gausių rekreacinių išteklių vietovėse, efektyvus ES struktūrinių fondų ir kitų tarptautinių programų paramos naudojimas, didėjančios gyventojų pajamos, aktyvaus poilsio ir sveikatingumo produktų paklausa.

Grėsmės

61. Lietuvos regionų ekonominių ir socialinių skirtumų didėjimas, gyventojų perkamosios galios mažėjimas, per menkas turizmo plėtros finansavimas, rekreacinių išteklių ir kultūros paveldo vertybių kokybės prastėjimas ir naudojimo galimybių mažėjimas, nesugebėjimas sukurti patrauklų Lietuvos turizmo įvaizdį, nepagerėjęs šalies pasiekiamumas, didėjanti turizmo specialistų migracija į kitas ES valstybes, nesugebėjimas laiku reaguoti į

darnaus vystymosi principų ir teisinės bazės taikymo trūkumus, neadekvačių ribojimų taikymo pasekmės.

Socialinis vystymasis

Užimtumas

Stiprybės

62. Lietuvoje sukurta nuosekli užimtumo politikos įgyvendinimo sistema, kurios tikslas – visiškas užimtumas, darbo kokybės ir našumo gerinimas, socialinė ir teritorinė sanglauda. Kvalifikuotas administravimas ir šiuolaikiški finansavimo principai leidžia pritraukti į darbo rinką ir joje išlaikyti kuo daugiau žmonių, skatinti jų požiūrį į darbą kaip į visą gyvenimą trunkantį ciklą. Ganėtinai išsilavinusi darbo jėga psichologiškai prisitaikė prie rinkos ekonomikos reikalavimų. Įgyvendinamos užimtumo politikos priemonės, skirtos darbo rinkai modernizuoti, užimtumo didėjimui ir investicijoms į žmogiškąjį kapitalą skatinti.

Silpnybės

63. Nepakankamas gyventojų ekonominis aktyvumas ir užimtumas. Dėl gana nelanksčios darbo rinkos pernelyg sunkiai prisitaikoma prie struktūrinių pokyčių, darbo rinka segmentuota. Vis dar didelis nelegalaus darbo mastas. Darbas dar finansiškai nepatrauklus. Nepakankamas jaunimo verslumas. Ypač jautrus ekonominių sąlygų pokyčiams jaunimo nedarbas. Per mažai naudojamos mokymosi visą gyvenimą galimybės, nėra veiksmingos darbuotojų perkvalifikavimo sistemos. Trūksta patrauklių, įvairias paslaugas teikiančių mokymosi visą gyvenimą institucijų suaugusiesiems. Švietimo sistema sunkiai prisitaiko prie kintančios rinkos.

Galimybės

64. Darbo rinkos lankstumo ir užimtumo saugumo pusiausvyros siekimas, kaip atsakas į ūkio struktūrinius pokyčius, leis tinkamiau ir greičiau spręsti užimtumo didinimo problemas. Modernių technologijų diegimas, drauge mokymosi visą gyvenimą sistemos tobulinimas atvers didesnes galimybes naudoti kvalifikuotą darbo jėgą, didinti darbo našumą ir užmokestį, mažinti darbo jėgos emigraciją. Geresnis darbuotojų ir įmonių gebėjimas prisitaikyti prie pokyčių, naujų lanksčių darbo organizavimo formų plėtra, darbo saugos ir sveikatos stiprinimas gerins darbo kokybę, šalins kliūtis jaunimui įsidarbinti, didins tėvų galimybes lanksčiai derinti darbo ir šeimos išsipareigojimus. Investicijos į energijos naudojimo efektyvumo didinimą, atsinaujinančių energijos išteklių gamybą ir naudojimą, teršalų, įskaitant šiltnamio efektą sukeliančias dujas, išmetimą į aplinką mažinančias technologijas didintų „žaliųjų“ darbo vietų, prisidėtų prie aplinkos kokybės gerinimo ir ekonomikos skatinimo.

Grėsmės

65. Integruoto požiūrio į darbo rinkos lankstumo ir užimtumo saugumo pusiausvyrą stoka gali kliudyti didėti užimtumui ir darbo jėgos ekonominiam aktyvumui. Nelanksti darbo

rinka, restruktūrizuojant ūkį, veikiant globalizacijos procesams, gali kliudyti mažinti nedarbą, diegti inovacijas, modernias technologijas, mažinti aukštos kvalifikacijos darbo jėgos poreikį. Tolesnė darbo jėgos, ypač aukštos kvalifikacijos, emigracija gali stabdyti ekonomikos plėtrą. Dėl regionų plėtros netolygumo toliau didėjantys užimtumo ir nedarbo skirtumai gali labai išderinti darbo paklausą ir pasiūlą, didinti darbo jėgos kvalifikacijos ir darbo patrauklumo skirtumus.

Skurdas ir socialinė atskirtis

Stiprybės

66. Lietuva nuo 2000 metų įgyvendina skurdo ir socialinės atskirties mažinimo politiką, kuri grindžiama kiekybiškai išreikštais tikslais, finansiškai pagrįstomis priemonėmis ir įgyvendinimo stebėseną. Tapusi ES nare, Lietuva aktyviai dalyvauja vykdamas pagal atvirojo koordinavimo metodą ES lygmeniu koordinuojamą socialinės apsaugos ir socialinės aprėpties formavimo ir įgyvendinimo politiką. Skurdo ir socialinės atskirties mažinimo politika – vienas iš pagrindinių prioritetų, lemiančių spartesnę socialinių problemų sprendimą. Plėtojamas tarpinstitucinis ir tarpžinybinis bendradarbiavimas priimant sprendimus, padidėjo vietos bendruomenių ir nevyriausybinų organizacijų vaidmuo.

Silpnybės

67. Lietuvos socialinę būklę labai veikia esminiai ilgalaikiai demografiniai pokyčiai – gyventojų skaičiaus mažėjimas ir su tuo susijęs visuomenės senėjimas. Vis dar didelė skurdo rizika, ypač tam tikrų gyventojų grupių (asmenų, kurie vieni augina vaikus, daugiavaikių šeimų, darbo neturinčių asmenų), didelė pajamų nelygybė, dideli regioniniai gyvenimo lygio, gyvenimo kokybės, socialinės būklės skirtumai. Visuomenė sensta, didėja socialinės apsaugos išlaidos, esant nepalankiai ekonominei būklei, gali mažėti jau ir dabar gana mažos socialinės apsaugos išmokos. Tai riboja pensinio amžiaus žmonių ir kitų nedirbančių šalies gyventojų pajamų augimo galimybes ir didina jų skurdo riziką.

Galimybės

68. Makroekonominis stabilumas, didėjantis užimtumas, augančios realios pajamos sudaro palankias sąlygas kovoti su skurdu ir socialine atskirtimi. Vykdoma aktyvi įtraukties politika, lemianti užimtumo ir socialinės politikos tarpusavio sąveiką. Vykdomos aktyvios darbo rinkos politikos priemonės padeda ekonomiškai neaktyviems, bet galintiems ir norintiems dirbti gyventojams pasirengti darbo rinkos pokyčiams ir iššūkiams, įgyti darbo rinkoje vertinamų kompetencijų ir aktyviai į ją įsiliesti. Socialinės apsaugos sistema sudaro galimybę negalintiems dirbti arba laikinai neturintiems darbo užsitikrinti apsaugą nuo atskirties ir skurdo. Plečiama socialinių paslaugų infrastruktūra, didinamas paslaugų prieinamumas, kontroliuojama teikiamų paslaugų kokybė.

Grėsmės

69. Senėjanti visuomenė ir lėtėjantis ekonomikos augimas mažina galimybes finansuoti socialinės apsaugos sistemą. Ekonominis nestabilumas labiausiai blogina mažiausias pajamas turinčių gyventojų socialinę būklę. Neišspręsta didelės pajamų nelygybės ir pensijų sistemos ilgalaikio tvarumo problema.

Visuomenės sveikata

Stiprybės

70. Vis daugiau dėmesio skiriama moderniajai, socialinių partnerių bendradarbiavimu pagrįstai visuomenės sveikatai ir jos stiprinimui. Kuriama efektyvi visuomenės sveikatos priežiūros ir kontrolės sistema, skatinanti sveiką gyvenseną, sveikos aplinkos kūrimą ir išsaugojimą, užtikrinanti tinkamą sveikatos priežiūrą, pagrįstą tarptautine patirtimi ir moksliniais įrodymais. Gyventojai gauna daugiau informacijos apie sveikatos išsaugojimą ir ligų prevenciją, labiau domisi aplinkos poveikiu sveikatai ir sveika gyvensena.

Silpnybės

71. Per mažai investuojama į sveikatos politiką, visuomenės sveikatos specialistų kompetencijos didinimą ir infrastruktūros plėtrą, bendruomenių sveikatos stiprinimo pajėgumų didinimą, socialinių ir ekonominių veiksnių poveikio analizę. Per menkos pastangos sveikatos politikos tikslus įtraukti į ūkio strategijas, regioninę ir savivaldos politiką. Per mažai bendradarbiauja sveikatos, socialinės apsaugos, švietimo, teisėsaugos institucijos visuomenės sveikatos priežiūros klausimais. Nenustatyti Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų visuomenės sveikatos priežiūrai finansuoti planavimo kriterijai. Stokojama sveikatinimo išteklių telkimo ir investicijų į sveikatą skatinimo mechanizmų. Neįteisinta ekonominė atsakomybė už ūkinės veiklos neigiamą poveikį visuomenės sveikatai.

Galimybės

72. Formuoti ir įgyvendinti sveikatos politiką, atsižvelgiant į Pasaulio sveikatos organizacijos ir ES įgyvendinamų prioritetinių sričių (sveikatos, regioninės plėtros, socialinės politikos ir kt.) gaires. Plėtoti tarptautinį bendradarbiavimą, susijusį su visuomenės sveikatos priežiūra, dalyvauti įgyvendinant tarptautines programas. Kurti pirminės sveikatos priežiūros infrastruktūrą, visuomenės sveikatos biurus, taip sudaryti galimybes plėtoti sveikatos stiprinimo veiklą bendruomenėje.

Grėsmės

73. Plėtojamas medicininis visuomenės sveikatos priežiūros modelis, t. y. prie šios veiklos mažai prisideda kitos ministerijos ir savivaldos, mokslo institucijos, vyrauja ligų ir traumų gydymo, profilaktikos, o ne sveikatos stiprinimo ir sveikos gyvensenos skatinimo veikla. Didėja Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos plėtros socialiniai ir ekonominiai netolygumai. Senstanti šalies visuomenė, didėjanti jaunų darbingo amžiaus gyventojų emigracija didina krūvius ir sveikatos priežiūros sistemos išlaidas, gausėja privalomojo

sveikatos draudimo sistemos finansinių problemų. Intensyvi gyventojų, pirmiausia jaunimo, migracija iš kaimiškųjų ir atokių regionų mažina galimybes juose plėtoti modernią visuomenės sveikatos priežiūrą. Nedarbas, kitos ekonominės ir socialinės problemos mažina gimstamumą, gausėja savižudybių, prastėja gyventojų sveikata: didėja jų priklausomybė nuo alkoholio, tabako, narkotikų. Daugelį metų mažėjęs natūralus gyventojų prieaugis ir toliau neigiamas. Didelį susirūpinimą kelia su alkoholio vartojimu susiję sveikatos sutrikimai, ypač baugina alkoholio poveikio vaikams situacija. Neefektyvi reagavimo į visuomenės sveikatai gresiančius pavojus sistema.

Švietimas ir mokslas

Stiprybės

74. Plėtojamas intensyvus verslo ir mokslo dialogas: kuriami kompetencijos centrai ir tinklai, klasteriai (tarpusavyje susijusios ir viena kitą palaikančios įmonės), nacionalinės technologijų platformos, parengtos integruotų mokslo, studijų ir verslo centrų (slėnių) plėtros vizijos. Skiriamas deramas dėmesys švietimui – valstybė nutarė didinti investicijas į mokslą, studijas ir inovacijas. Didelė dalis ES struktūrinių fondų paramos skiriama švietimo, mokslo, studijų ir inovacijų reikmėms. 2008 metais priimtos Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo pataisos – nustatytos pelno mokesčio lengvatos įmonių investicijoms į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą. Tikimasi, kad šios lengvatos paskatins įmones investuoti į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą, kurti didelės pridėtinės vertės naujas medžiagas ir technologijas. ES struktūrinių fondų paramos lėšomis parengta ir trijuose universitetuose įgyvendinama darnaus vystymosi magistratūros programa. Į bendrąjį ugdymą reglamentuojančias bendrąsias programas ir išsilavinimo standartus priešmokykliniam, pradiniam ir pagrindiniam ugdymui, Pilietinio ugdymo bendrąją programą ir bendrojo išsilavinimo standartus VIII ir X klasėms, bendrąsias programas ir bendrojo išsilavinimo standartus XI–XII klasėms įtraukti ekologiniai, aplinkosauginiai ir socialiniai darnaus vystymosi klausimai, orientuojamasi į darnaus vystymosi kompetencijos ugdymą. Įgyvendinant Jungtinių Tautų Europos ekonomikos komisijos darnaus vystymosi strategiją, parengta Nacionalinė darnaus vystymosi švietimo 2007–2015 metų programa. Gerėja aprūpinimas informacinėmis technologijomis ir gebėjimai jomis naudotis. Bendrojo lavinimo mokyklos, profesinės mokyklos, kolegijos ir universitetai aprūpinami kompiuteriais, prieiga prie interneto. Tarptautiniai projektai didina šalies specialistų patirtį.

Silpnybės

75. Silpni mokslo, verslo ir politikos ryšiai. Silpnas mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros (MTEP) ir inovacijų veiklos koordinavimas. Ribotas strateginis mokslo ir inovacijų politikos rengimo administravimas, ši politika per mažai derinama su ES mokslo ir inovacijų strategijomis. Mokslo, studijų ir inovacijų sistemų finansavimas nepakankamas, mažai susietas su MTEP veiklos rezultatais ir konkurencingumo skatinimu. Lietuvos mokslas pasaulyje mažai žinomas. Brangstanti darbo jėga ir jos mažėjimas, tyrėjų

senėjimas sumažina galimybes didinti mokslo ir inovacijų sistemos veiksmingumą. Savivaldybių švietimo padalinių ir mokyklų vadovai, mokytojai per mažai žino apie darnaus vystymosi švietimą, neturi įgūdžių, kaip per ugdymo procesą įgyvendinti darnaus vystymosi nuostatas. Metodinės ir mokomosios medžiagos darnaus vystymosi švietimo klausimais stoka įvairioms tikslinėms grupėms neužtikrina darnaus vystymosi švietimo mokymo ir mokymosi kokybės. Neužtikrinama darnaus vystymosi švietimo priemonių įgyvendinimo kokybė. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų egzaminų programos ir ugdymo proceso vertinimo sistema per mažai orientuota į kompetencijos vertinimą. Ribotos švietimo įstaigų galimybės įsigyti naujų mokymo priemonių, mokslo laboratorijų įrangos. Besimokančių suaugusiųjų daugėja, tačiau, palyginti su kitomis ES valstybėmis, jų dar mažai. Vis dar trūksta darbo su informacinėmis technologijomis mokytojų.

Galimybės

76. Daug galimybių suteikia įgyvendinami Lisabonos tikslai, skatinantys didinti investicijas į MTEP, kurti bendrą Europos mokslinių tyrimų erdvę, dalyvavimas kuriant bendrą Europos aukštojo mokslo erdvę pagal bendrus Europai principus. ES struktūrinių fondų paramos ir kitų ES, NATO programų sudarytos galimybės plėtoti tarptautinį bendradarbiavimą ir įsitraukti į Europos mokslinius tyrimus. Dalyvavimas įgyvendinant ES bendrąsias mokslinių tyrimų programas, kuriose darnus vystymasis – vienas iš pagrindinių prioritetų. Galimybė tyrėjams gauti išsilavinimą geriausiuose užsienio centruose, gražinti juos į Lietuvą, pritraukti į Lietuvą užsienio valstybių tyrėjus. Žinių visuomenės plėtra sukuria palankią darnaus vystymosi švietimo erdvę; galima pasinaudoti ES struktūrinių fondų parama, skirta darnaus vystymosi švietimui; daugėja galimybių perimti darnaus vystymosi švietimo vidaus ir užsienio patirtį, taikyti modernius švietimo metodus darnaus vystymosi švietimo tikslais. Planuojama parengti ir išleisti mokytojams metodinę medžiagą, kuri leis plėtoti darnaus vystymosi nuostatas ir didins sąmoningumą šiuo klausimu. Naujų technologijų diegimas pramonėje skatins mokymo įstaigų ir verslo bendradarbiavimą atnaujinant ir kuriant naujas studijų programas, organizuojant darbuotojų perkvalifikavimą.

Grėsmės

77. Nėra vientisos mokslo ir inovacijų politikos, per maža biudžeto investicijų, taigi Lietuvos mokslas ir įmonės gali pralaimėti konkurencinę kovą Europos mokslinių tyrimų ir ekonominėje erdvėje. Kuriant uždara nacionalinę mokslo, inovacijų ir aukštojo mokslo sistemą vien biudžeto lėšomis, mažės šalies mokslo potencialas, blogės specialistų rengimas. Netinkamas ES struktūrinės paramos naudojimas MTEP ir inovacijoms, nesuderinti specialistų rengimo ir darbo rinkos plėtros procesai gali skatinti aukštos kvalifikacijos specialistus, tyrėjus ir kitą darbo jėgą išvykti į užsienį. Nepakankamas darnaus vystymosi programos uždavinių sprendimo finansavimas gali trukdyti įgyvendinti šią programą.

Kultūros savitumo išsaugojimas

Stiprybės

78. Būdama kultūrų sandūroje, nuo seno puoselėdama kultūrinės tolerancijos tradicijas, Lietuva pasižymi vertingu ir reikšmingu istorijos ir kultūros paveldu, savita skirtingų kultūrinių tradicijų sąveika ir laisva raiška. Pagrindinis Lietuvos kultūros tapatumo bruožas – gebėjimas išsaugoti baltiškosios kultūros šaknis. Lietuvoje nėra etninės kultūros diskriminacijos ar nepakantumo apraiškų. Kultūros paveldo vertės suvokimas, jo įvairovė, ryšiai su Europos valstybėmis skatina susidomėjimą kultūrinio turizmo plėtra, privačių lėšų naudojimą kultūros paveldui saugoti ir tvarkyti. Svarbių kultūros paveldo objektų įtraukimas į UNESCO pasaulio paveldo objektų sąrašą skatina visos visuomenės aktyvumą ir dėmesį paveldosaugai. Talentingų, profesionalių, aktyviai kuriančių menininkų gausa lemia svarbų profesionalaus ir mėgėjų meno vaidmenį pristatant Lietuvą užsienyje. Saugodama nacionalinį kultūros savitumą, valstybė teisinėmis, administracinėmis ir fiskalinėmis priemonėmis užtikrina lietuvių kalbos valstybinį statusą, jos apsaugą ir tęstinumą, palaiko etninę kultūrą ir vietos tradicijas, saugo kultūros paveldą, jo kultūrinę vertę, remia užsienio lietuvių bendruomenių pastangas išsaugoti tautinę tapatybę, remia Lietuvoje gyvenančių tautinių bendrijų kultūrą ir švietimą. Raiškos formų ir masto įvairovė rodo, kad Lietuvos kultūra atvira pasauliui, o pasaulio kultūra atvira Lietuvai.

Silpnybės

79. Lietuvių kalbos kultūros raidos tempai ir kryptys neatsveria informacinės visuomenės ir naujų komunikacijų plėtros sąlygomis susidariusio kitų kalbų poveikio. Gerai neištirtas ir neatskleistas, nesusistemintas ir neapsaugotas kultūros paveldas. Įstatymai, lemiantys kultūros paveldo apsaugos politiką, tarp savęs nevisiškai suderinti. Per mažas ir gana neefektyvus valstybinis ir savivaldybių kultūros apskritai ir kultūros paveldo apsaugos ir tvarkymo finansavimas, lėtokai modernizuojama kultūros infrastruktūra, kultūros įstaigos per mažai aprūpinamos naujomis informacinėmis technologijomis, palyginti su kitomis sritimis, maži kultūros darbuotojų atlyginimai, tai neužtikrina deramos kultūros savitumo apsaugos globalizacijos sąlygomis. Nedarni didžiųjų miestų ir regionų kultūros plėtra lemia, kad nepakankamai tenkinami kaimo gyventojų kultūriniai poreikiai. Neužtikrinamas deramas natūralioje aplinkoje gyvų etninės kultūros reiškinių puoselėjimas.

Galimybės

80. Gyvybinga, savita ir atvira Lietuvos kultūra, praturtinanti Europos ir pasaulio kultūrų įvairovę, leidžia išlaikyti didelį visuomeninį kultūrinės saviraiškos poreikį ir užtikrinti Lietuvos kultūros tapatumą. Teisinės bazės tobulinimas, priimtų teisės normų įgyvendinimas, valstybės paramos efektyvumo didinimas koordinuojant įvairių finansavimo šaltinių prioritetus, regioninės politikos įgyvendinimas užtikrina etninės kultūros raiškos galimybę. Kaimo turizmo plėtra skatina raiškesnį kultūros vertybių ir tradicijų tęstinumą, eksponavimą ir palaikymą. Kultūros paveldo įtraukimas į turizmo, rekreacijos plėtros, kraštovaizdžio formavimo programas ir projektus padeda spręsti jų apsaugos ir naudojimo problemas, sudaro

geresnes lėšų pritraukimo galimybes. Lietuvos dalyvavimas įgyvendinant tarptautines kultūros programas sudaro sąlygas nacionalinę kultūrą pristatyti užsienyje, sustiprina Lietuvos – patrauklios ir įdomios šalies – įvaizdį. Kūrybinių profesijų atstovų gausa skatina kūrybos pramonės plėtrą. Kultūros paveldo apsaugos institucinės sistemos tobulinimas leidžia valstybės institucijoms, savivaldybėms, juridiniams ir fiziniams asmenims bendradarbiauti tvarkant kultūros paveldo vertybes. Nevyriausybinų kultūros organizacijų plėtra leidžia formuoti visuomenės poreikius atitinkančią valstybės kultūros politiką. Šiuolaikinės informacinių technologijų priemonės prisideda prie nacionalinės kultūros sklaidos, kultūros prieinamumo visuomenei.

Grėsmės

81. Globalizacijos, naujų komunikacijų plėtros, didesnio žmonių mobilumo sąlygomis kyla kultūrų niveliacijos, etninės kultūros autentiškumo praradimo pavojus, mažėja kultūros gebėjimas konkuruoti su komercine, masine kultūra. Silpniau išreiškiamas Lietuvos kultūros tapatumas. Stiprėjančios urbanizacijos, nepalankių demografinių procesų kaime, gyvenamosios kaitos, didėjančios kultūros koncentracijos didžiuosiuose miestuose veikiami gali sunykinti istorinių etnografinių regionų kultūra. Nepakankamas kultūros finansavimas, investicijų stoka, meno kūrėjų ir kultūros specialistų emigracija iš Lietuvos, neužtikrinamas visuomenės, ypač jaunimo, švietimas ir informavimas apie Lietuvos kultūros paveldo savitumą ir reikšmę trukdo visuomenei aktyviai prisidėti prie Lietuvos kultūros kūrimo ir puoselėjimo, bus prarandamos neapsaugotos kultūros vertybės. Dėl valstybinių investicijų stokos ir suinteresuotų verslo struktūrų spaudimo gali pradėti nykti nepakankamai apsaugotas kultūros paveldas. ES kultūros politika skatina kultūrų įvairovę, tačiau Lietuvos valstybė vienintelė atsako už Lietuvos kultūros tapatumą, jos kultūros vertybių identifikavimą, išsaugojimą, plėtrą ir sklaidą. Per menkas valstybės dėmesys kultūros savitumo ir tapatumo išsaugojimui negali būti kitaip kompensuojamas.

Tausojantis vartojimas

Stiprybės

82. Sukurta teisinė bazė, leidžianti sėkmingai plėtoti tausojantį vartojimą. Rinkoje atsiranda vis daugiau produktų, kurie ne tokie kenksmingi gyventojų sveikatai ir aplinkai, jiems gaminti sunaudojama mažiau žaliavų ir energijos, jie ilgiau tarnauja pasibaigus jų eksploatavimo laikui, juos galima perdirbti. Augant ekonomikai ir gyvenimo lygiui, sparčiai didėja vartojimas. Kinta vartojimo įpročiai – gyventojai suvartoja vis daugiau ekologiškų maisto produktų. Tai savo ruožtu veikia gamybą: ekologinio žemės ūkio gamyba kasmet išauga apie 60 procentų. Kuriant gaminį ar paslaugą, vis plačiau siekiama ne tik tą gaminį ar paslaugą pagerinti jo gamybos fazėje, bet ir naudoti kuo mažiau išteklių, optimizuoti gamybą ir transportavimą, pailginti pagaminto produkto tarnavimo laiką, užtikrinti, kad gamybai būtų naudojama mažiau pavojingų medžiagų, o susidariusios atliekos saugiau tvarkomos, t. y. pereiti prie darnaus vartojimo ir gamybos principų pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės

2008 m. spalio 8 d. nutarimą Nr. 1023 „Dėl prekių, kurioms viešųjų pirkimų metu taikomi energijos vartojimo efektyvumo reikalavimai“ ir šiuo nutarimu patvirtintą prekių energijos vartojimo efektyvumo reikalavimų sąrašą.

Silpnybės

83. Nustatyta, kad pagamintame produkte vidutiniškai lieka tik 5 procentai žaliavų, panaudotų jam gaminti. Taigi didėjant vartojimui, o kartu ir gamybai, daugėja atliekų. Tai blogina ekologinę būklę. Kadangi vartojimas lenkia vartotojų sąmoningumo didėjimą, net ir kasmet gerėjanti atliekų tvarkymo infrastruktūra Lietuvoje kol kas nepajėgia sudoroti vis didėjančio atliekų srauto, todėl švara viešosiose vietose prastesnė nei prieš 15–20 metų. Didėjant prekių pasiūlai, mažiau išprusę vartotojai renkasi patrauklius, bet ne tokius sveikus produktus. Formuojasi neteisingos mitybos įpročiai, o tai veikia vartotojų sveikatą. Lietuvoje žalieji viešieji pirkimai dar nepaplitę. Perkant pirkinį, aplinkosaugos kriterijai taikomi labai retai. Mat, be kita ko, aplinkai palankesni produktai brangesni.

Galimybės

84. Pagal Nacionalinę žaliųjų pirkimų įgyvendinimo programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 8 d. nutarimu Nr. 804 (Žin., 2007, Nr. 90-3573), aplinkai palankūs viešieji pirkimai 2011 metais sudarys 25 procentus visų viešųjų pirkimų. Aplinkos apsaugos kriterijų nustatymas prekėms, paslaugoms ir darbams, žaliųjų viešųjų pirkimų taikymas tiesiogiai gerins ekologinę būklę. Ypač svarbu, kad valstybės institucijų iniciatyvą pirkti aplinkai palankesnius produktus palaikytų savivaldybės, kurios arčiausiai žmonių. Tai leistų tikėtis, kad ir individualus vartotojas ilgainiui rinks aplinkai palankesnius produktus. Svarbu tai, kad didėja gamintojų, tiekėjų ir paslaugų teikėjų susidomėjimas žaliųjų pirkimų teikiamomis galimybėmis ir atsivėrusiu nauju rinkos segmentu. Ypač tuo domisi statybos sektorius. Būtina sustiprinti importuojamų į Lietuvą ne maisto produktų kokybės kontrolę ir sumažinti įvežamų potencialių atliekų. Prie vartojimo mažinimo galėtų prisidėti ir nacionalinis transliuotojas viešojo įstaiga Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija, jeigu liautųsi transliuoti reklamą, ypač skatinančią masinį vartojimą.

Grėsmės

85. Didėjantis žaliųjų viešųjų pirkimų mastas gali sumažinti Lietuvos gamintojų konkurencingumą, nes iki šiol pramonė orientuota į masinę gamybą nepaisant gamybos proceso, gaminio eksploatavimo ir utilizavimo ekologinių pasekmių. Siekiant vėl tapti konkurencingiems tarptautiniu mastu, gali prireikti nemažų investicijų. Valstybės institucijoms ir įstaigoms taip pat gali prireikti daugiau lėšų žaliesiems viešiesiems pirkimams atlikti, nes aplinkai palankūs produktai brangesni.

Teritorijų vystymasis

Stiprybės

86. Miestai ir kitos gyvenamosios vietovės tolygiai pasiskirstę šalies teritorijoje ir gerai pasiekiami, tai leidžia racionaliai išdėstyti ekonominį ir socialinį potencialą, sparčiau plėtoti atsiliekančius regionus, mažinti jų plėtros netolygumus. Nacionalinės regioninės politikos tikslas, uždaviniai, įgyvendinimo priemonės, regioninės plėtros planavimo dokumentų rengimas ir tvirtinimas, taip pat nacionalinę regioninę politiką įgyvendinančių subjektų įgaliojimai nustatyti Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatyme (Žin., 2000, Nr. 66-1987; 2002, Nr. 123-5558), patvirtinti svarbiausi regioninės politikos įgyvendinimo strateginiai ir programiniai dokumentai: Lietuvos regioninės politikos iki 2013 metų strategija (Žin., 2005, Nr. 66-2370), Regionų socialinių ir ekonominių skirtumų mažinimo 2007–2010 metų programa (Žin., 2007, Nr. 127-5185), probleminių teritorijų plėtros programos. Pakankamai dėmesio regionų plėtros klausimams skiriama ir ilgalaikėse sektorių strategijose: Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje (Žin., 2002, Nr. 113-5029), Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikėje strategijoje (Žin., 2002, Nr. 60-2424), taip pat Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane (Žin., 2002, Nr. 110-4852). Didžiuma šalies teritorijų turi vidinių teritorinių vystymosi rezervų, kuriems atskleisti ir naudoti skiriama Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto (taip pat ir ES struktūrinių fondų) parama. Sėkmingai pradėtos įgyvendinti regionų socialinių ir ekonominių skirtumų mažinimo įgyvendinimo priemonės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1269. Bus subsidijuojamas darbo vietų steigimas probleminių teritorijų bedarbiams įdarbinti, atnaujinti ir apšiltinti probleminėse teritorijose esantys daugiabučiai gyvenamieji namai, pastatai pritaikyti socialinio būsto reikmėms.

Silpnybės

87. Daugiausiai investicijų skiriama labiausiai urbanizuotiems regionams, ypač jų centrams. Šie regionai ekonominiu ir socialiniu požiūriais vystėsi sparčiausiai, todėl labai padidėjo regionų išsivystymo ir žmonių gerovės skirtumai. Socialinių skirtumų tarp šalies regionų susidarymo ir nemažėjimo pagrindinė priežastis – netolygi teritorinė ekonominė plėtra. Dėl nemažėjančių teritorinių socialinių skirtumų didėja socialinė įtampa, nesprenžiamos socialinės problemos, didėja gyventojų migracija į didžiuosius šalies miestus ir užsienį. Lietuvoje susiformavo teritorijos, kurių gyventojai susiduria su rimtomis socialinėmis problemomis. Tai dar labiau menkina regionų, kuriuose yra tokių teritorijų, ekonominio vystymosi galimybes. Labiau išsivysčiusių apskričių centruose (Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje), ypač sostinėje Vilniuje, telkiamos naujos veiklos, paslaugos, kartu didinamas atotrūkis tarp apskričių pagal juose sukuriama BVP lyginamąjį svorį. Šią tendenciją stiprina lygiagretus tiesioginių užsienio investicijų kaupimasis. Regioniniai centrai, kurių ekonomikos potencialas menkas, nesudaro reikiamų sąlygų įsidarbinti ir galimybių didinti pajamas tiek, kad pakeistų aplinkinių (išsidėsčiusių 50–70 kilometrų spinduliu aplink centrus) gyvenamųjų vietovių situaciją. Regioninių centrų

ekonomika auga per lėtai. Kai kuriose apskrityse (Panevėžio, Tauragės, Alytaus) didelis nedarbas. Nepakankamos ir netolygiai pasiskirsčiusios užsienio investicijos. Ilgas ir sudėtingas teritorijų planavimo procesas, didelės teritorijų planavimo dokumentų rengimo laiko ir išteklių sąnaudos, per mažai teritorijų planavimo paslaugas (konsultacijas, pagalbą) teikiančių institucijų, silpnoka informacinė duomenų bazė, administracinių teritorijų, o ne realių urbanistinių sistemų planavimas, nebaigta gražinti žemė, kadastrinių planų vertimas teritorijų planavimo dokumentais neužtikrina teritorijų planavimo sistemos veiksmingumo, trukdo vykdyti šią veiklą.

Galimybės

88. Perskirsčius ir optimizavus apskričių viršininkų atliekamas funkcijas, sumažės valstybinio reguliavimo, bus aiškesnė institucijų kompetencija, nustatyta atsakomybė ir atskaitomybė, paslaugos priartintos prie gyventojų. ES pagalba padidins atsiliekančių regionų vystymosi galimybes ir sudarys sąlygas mažinti socialinius ir ekonominius Lietuvos regionų skirtumus. Skyrus papildomą ES struktūrinių fondų paramą 7 regioninių centrų (Alytaus, Marijampolės, Mažeikių, Tauragės, Telšių, Utenos ir Visagino miestų) ir 14 probleminių teritorijų (Akmenės rajono savivaldybės, Druskininkų savivaldybės, Ignalinos, Jonavos, Joniškio, Jurbarko, Kelmės, Lazdijų, Mažeikių, Pasvalio, Rokiškio, Skuodo, Šalčininkų ir Švenčionių rajonų savivaldybių) plėtrai skatinti, bus iš dalies kompensuojamas investicijų šiose teritorijose stygius, gerinama investicinė ir gyvenamoji aplinka, sprendžiamos gyventojų skaičiaus mažėjimo problemos. Dalį ES struktūrinės paramos investicijų planuojant regionų lygiu, regioninėms ir savivaldybių institucijoms bus sudarytos palankesnės sąlygos įgyvendinti regionines ir vietines plėtros iniciatyvas, regionų plėtros planus. Racionalus teritorijų naudojimas gamybos, paslaugų objektams ir būstams statyti, jų daugiafunkciškumo didinimas sudarys spartesnio socialinio vystymosi ir oro taršos mažinimo sąlygas. Racionaliai ir tikslingai panaudotos Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir ES struktūrinių fondų lėšos teigiamai paveiks ne tik šalies sektorių plėtrą, bet ir sumažins teritorinius gyvenimo lygio netolygumus, pagerins teritorinę socialinę sanglaudą.

Grėsmės

89. Didžioji dalis investicijų ir ES struktūrinių fondų paramos teks labiausiai išsivysčiusiems regionams. Tai dar labiau padidins regionų vystymosi netolygumą. Ekonomikai augant tik labiausiai urbanizuotuose regionuose ir jų centruose, blogės šių regionų ir miestų aplinkos būklė. Dėl nepakankamų atsiliekančių regionų ir savivaldybių gebėjimų naudotis ES paramos fondais, neracionaliai panaudojus ES paramą probleminėse teritorijose, regioniniuose centruose ar paramą, skiriamą regioninėms ir vietinėms iniciatyvoms, liks didelių ekonominės ir socialinės stagnacijos ir ekologinio nestabilumo zonų, ryškės netolygumo ir gyvenamųjų vietovių tinklo nykimo tendencijos, bus pažeistas istoriškai susiformavęs tolygus Lietuvos miestų ir kitų gyvenamųjų vietovių tinklas, didės neigiamas poveikis aplinkai.

Vystomasis bendradarbiavimas

Stiprybės

90. Vystomojo bendradarbiavimo politika – neatsiejama užsienio politikos dalis. 2005 metais Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politikai įgyvendinti iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto skirta 0,5 mln. litų, 2006 metais – 2,44 mln. litų, 2007 metais – 9 mln. litų, o 2008 metais – 11,4 mln. litų. Nuosekliai didintos ir valstybės lėšos, skirtos oficialiai pagalbai vystymuisi. 2005–2007 metais Lietuva jas didino 3 kartus. Išlaikant esamą oficialios pagalbos vystymuisi mastą, bus įmanoma įvykdyti Lietuvos išsipareigojimą – iki 2010 metų oficialiai pagalbai vystymuisi skirti 0,17 procento bendrojo nacionalinio produkto. Nuosekliai didinamos lėšos vystomajam bendradarbiavimui plečia Lietuvos vaidmenį regione ir gerina įvaizdį. Sukurta teisinė bazė Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politikai įgyvendinti. Kasmet vis daugiau valstybės institucijų ir nevyriausybinių organizacijų tampa vystomojo bendradarbiavimo projektų vykdytojais. Lietuva aktyviai įsitraukė į ES vystomojo bendradarbiavimo politikos formavimą ir įgyvendinimą, gali pasinaudoti Europos Komisijos ir kai kurių ES valstybių narių bendru finansavimu įvairiems vystomojo bendradarbiavimo projektams įgyvendinti.

Silpnybės

91. Lietuvos nevyriausybinių organizacijų palyginti jaunos ir nedidelės, todėl joms gali būti sunku įgyvendinti didelės apimties projektus. Lietuvos valstybės institucijos šiuo metu smarkiai nesuinteresuotos dalyvauti įgyvendinant vystomojo bendradarbiavimo projektus. Diplomatai ir valstybės tarnautojai nenoriai vyksta dirbti į nepatrauklias valstybes, tai neleidžia efektyviai siekti užsienio politikos tikslų tose valstybėse.

Galimybės

92. Vykdamas daugiau visuomenės informavimo apie vystomąjį bendradarbiavimą projektų, ji galbūt labiau palaikytų vystomojo bendradarbiavimo politiką. Jeigu kitos valstybės donorės prisidėtų prie Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo projektų įgyvendinimo, galima būtų didinti vykdomų projektų apimtį ir gerinti kokybę. Galima gerinti Lietuvos valstybės institucijų ir nevyriausybinių organizacijų gebėjimus dalyvauti Europos Komisijos vystomojo bendradarbiavimo projektų konkursuose. Sėkmingai vykdamas projektus, toliau didėtų Lietuvos – aktyvios regiono valstybės – vaidmuo.

Grėsmės

93. Pablogėjus saugumo būklei valstybėse Lietuvos partnerėse, gali būti sunku įgyvendinti vystomojo bendradarbiavimo projektus. Esant sudėtingai ekonominei situacijai, gali būti gerokai sumažintos Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politikai skirtos lėšos, dėl to būtų neįmanoma efektyviai šią politiką įgyvendinti. Taip nutiktų ir tada, jeigu gerokai sumažėtų valstybės institucijų ir nevyriausybinių organizacijų, norinčių vykdyti vystomojo bendradarbiavimo projektus. Tam tikrą grėsmę kelia ir neramumai, teroristiniai išpuoliai tose valstybėse, kuriose dirba Lietuvos diplomatai ir valstybės tarnautojai.

IV. DARNAUS VYSTYMOŠI VIZIJA IR VALSTYBĖS MISIJA

94. Šiame skyriuje pateikiamas apibendrintas Lietuvos ateities paveikslas, aptariami tie būsimoji pokyčiai ir juos lemiantys veiksniai, kurie atspindi Strategijos įgyvendinimo rezultatus.

95. Strategija gali būti sėkmingai įgyvendinta tik tada, kai jos idėjas supras ir palaikys visa visuomenė, tačiau valstybės institucijų vaidmuo čia ypač svarbus. Valstybės misija nusako pagrindines valstybės tikslines nuostatas ir veiksmus, skirtus Strategijai įgyvendinti. Darnaus vystymosi vizija ir valstybės misija glaudžiai susijusios, bet valstybės misija konkrečiau atspindi bendruosius valstybės tikslus ir veiksmus, skirtus pagrindinėms vizijos nuostatomis įgyvendinti. Darnaus vystymosi tikslai pateikti skyriuje „Darnaus vystymosi tikslai ir uždaviniai“.

Darnaus vystymosi vizija

96. Lietuva – visateisė ir lygiavertė ES narė, išsaugojusi kultūros savitumą ir sėkmingai prisitaikiusi prie globalizacijos sąlygų, nuosekliai įgyvendinanti darnaus vystymosi politiką, užtikrinančią sveiką aplinką, tinkamą gamtos ir intelektinių išteklių naudojimą, nuosaikų, bet stabilų ekonomikos augimą, visuotinę visuomenės gerovę ir patikimas socialines garantijas. Pagal pagrindinius ekonominius ir socialinius rodiklius iki 2020 metų Lietuva bus pasiekusi 2003 metų ES-15 valstybių vidurkį, o pagal aplinkos kokybės rodiklius vykdys visus ES normatyvus ir laikysis tarptautinių konvencijų, ribojančių aplinkos taršą ir poveikį pasaulio klimatui, reikalavimų.

97. Aplinkos būklė Lietuvoje, nors ir gana sparčiai augant ekonomikai, atitiks ES standartus. Įvairiose gamybos ir paslaugų srityse diegiant naujausias efektyviai naudojančias išteklius ir mažesnę neigiamą poveikį aplinkai darančias technologijas, švaresnės gamybos metodus, aplinkos tarša nebus susijusi su ekonominiu augimu ir didės nepalyginti lėčiau nei gamyba. Lietuva vykdys visus tarptautinius įsipareigojimus dėl pasaulio klimato kaitos ir aplinkos taršos. Modernizuota transporto sistema, intensyvi viešojo transporto ir daugiarūšių transporto sistemų plėtra, šiuolaikiška aplinkos monitoringo sistema užtikrins gerą oro kokybę net didžiausiuose Lietuvos miestuose. Modernizuoti vandens tiekimo, nuotekų valymo tinklai ir įrenginiai, vandens išteklių valdymas baseininio principu užtikrins gerą gyventojams tiekiamo vandens kokybę ir minimalų neigiamą poveikį atviriems vandens telkiniams, kurių vandens kokybė labai pagerės. Sukurta regioninė atliekų tvarkymo sistema, pirminis atliekų rūšiavimas labai sumažins atliekų srautus į sąvartynus, padidins jų perdirbimą. Vykstant savaiminei renatūralizacijai ir tikslingam Lietuvos miškingumo, kitų daugiamečių augalijos plotų didėjimui, saugomų teritorijų ir gamtinio karkaso racionaliai plėtrai ir integravimui į tarptautinius ekologinius tinklus, bus apsaugota kraštovaizdžio ir biologinė įvairovė, sulėtės dirvožemio erozija, padidės ekologinis teritorijų stabilumas.

98. Gamtos išteklių bus gerai saugomi, daug racionaliau ir efektyviau naudojami. Išteklių naudojimo didėjimas nebus susijęs su ekonomikos augimu, didės daug lėčiau negu

gamyba ir paslaugos. Išaugus vietinių ir ypač atsinaujinančių išteklių svarba, bus sudaromos jų atsikūrimo sąlygos. Atsigavus statyboms ir statybų pramonei, atsigaus ir gana gausių vietinių mineralinių išteklių gavyba ir naudojimas. Uždarius Ignalinos atominę elektrinę, vis daugiau bus naudojama atsinaujinančių energijos išteklių (vėjo, vandens, saulės, geoterminės energijos ir kt.). Šie ištekliai sudarys vis didesnę pirminės energijos dalį. Nemažą dalį transporto energijos poreikių tenkins biologiniai degalai, gaminami iš žemės ūkio produkcijos, biodyzelinas ir bioetanolis. Daugiau bus importuojama švariausio organinio kuro – gamtinių dujų, transportas naudos daugiau suskystintų dujų. Vis daugiau bus naudojama rekreacinių išteklių – plėsis kaimo turizmas, šios veiklos poveikis aplinkai neviršys teritorijų ekologinio talpumo normų.

99. Stabilus potencialų BVP augimą atitinkantis kasmetinis ekonomikos augimas leistų iki 2020 metų Lietuvos BVP padidinti 2,5–3 kartus, ir pagal BVP vienam gyventojui Lietuva pasiektų 2003 metų ES-15 vidurkį. Mokslu ir žiniomis, naujausiomis mažiau aplinką teršiančiomis technologijomis pagrįsta gamyba laiduos sėkmingą ekonomikos vystymąsi ir integraciją į Europos susisiekimo, ryšių ir energetikos infrastruktūras. Ryšių ir informatikos sektorius vyraus ir skatins kitų ūkio šakų vystymąsi. Pramonėje sparčiausiai vystysis smulkus ir vidutinis verslas, daugiau bus naudojama vietinių ir atsinaujinančių išteklių, plėsis perdirbimas. Bus sukurta reikiamų pajėgumų transporto degalų (biodyzelino, bioetanolio) gamybos iš biologinių išteklių pramonė. Modernizuotas automobilių kelių, geležinkelių tinklas, Klaipėdos jūrų uostas, atnaujintas transporto priemonių parkas leis kompleksiskai spręsti regionų ir šalies susisiekimo problemas, mažinti transporto neigiamą poveikį aplinkai. Pagal Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano nuostatas suformuotas hierarchinis policentrinis gyvenamųjų vietovių tinklas visiems regionams užtikrins palankias aplinkosaugos, ekonominio ir socialinio vystymosi, žmonių gyvenimo sąlygas. Plėtojant ekologinį žemės ūkį, modernizuojant tradicines žemės ūkio šakas ir saikingiau, negu daugelyje ES valstybių, naudojant chemines medžiagas, žemės ūkis mažiau terš aplinką, gamins sveikus maisto produktus, taps konkurencingas ir sėkmingai skverbsis į Europos ir pasaulio rinkas. Lanksti ekonominius, aplinkosaugos ir socialinius tikslus derinanti mokesčių ir kitų ekonominių svertų sistema sudarys palankias darnaus Lietuvos vystymosi sąlygas.

100. Pagal socialinius ir gyventojų sveikatos rodiklius Lietuva pasieks 2003 metų ES-15 valstybių narių vidurkį. Gerėjant gyvenimui, pamažu pradės didėti gimstamumas, ir gyventojų prieaugis taps teigiamas. Sumažės jaunimo emigracija ir nemažai išvykusio į užsienį jaunimo sugrįš į Lietuvą. Vykdam tikslingą probleminių teritorijų vystymosi skatinimo politiką, regioniniai vystymosi skirtumai labai sumažės ir visiems gyventojams bus užtikrintas aukštas užimtumo ir gyvenimo lygis, gera sveikatos apsauga, bus sustabdyta atsilikusių rajonų depopuliacija. Visi strateginiai, ūkinės veiklos, teritorijų planavimo sprendimai bus priimami atsižvelgiant į poveikio aplinkai ir sveikatai vertinimo rezultatus. Bus sudarytos sąlygos šalinti sveikatos netolygumus, gerinti sveikatos priežiūros prieinamumą ir paslaugų kokybę. Pagerėjus visuomenės informavimui ir dalyvavimui, gyventojai labiau saugos ir stiprins savo sveikatą. Šiuolaikiška švietimo sistema užtikrins ES

lygi atitinkantį išsilavinimą, suformuos aktyvių ir atsakingų piliečių, kurie aktyviai dalyvaus priimant savivaldybėms ir valstybei svarbius sprendimus, visuomenę. Dėl pagerėjusių darbo sąlygų, gyvenimo lygio ir sveikatos apsaugos gyvenimo trukmė pailgės iki ES vidurkio. Geras pensinis aprūpinimas bus užtikrinamas derinant einamąjį ir kaupiamąjį finansavimą. Daugumai gyventojų bus užtikrinta galimybė dirbti ir užsidirbti, o socialinė parama skiriama tik jos tikrai reikalingiems asmenims. Daug dėmesio bus skiriama negalios, skurdo, socialinės atskirties prevencijai, pašalintas kraštutinis skurdas. Bus sukurta racionali ir visiems prieinama apsirūpinimo būstu, jo energinio naudingumo gerinimo sistema. Ypač bus rūpinamasi Lietuvos, jos etninių regionų ir tautinių mažumų kultūros savitumo išsaugojimu ir puoselėjimu.

101. Materialinėms kultūros vertybėms saugoti ir tvarkyti valstybė skirs užtektinai išteklių. Tai leis atgaivinti ir išsaugoti ateities kartoms vertingą istorinį paveldą. Kultūros vertybių apsauga ir tvarkymas taps sudėtine šalies teritorijų planavimo ir kitų valstybės programų dalimi.

102. Kraštovaizdis bus formuojamas pagal moksliskai pagrįstus ir visuomenės tikslus atitinkančius kraštovaizdžio etalonus, kurie bus formuojami individualiais požymiais pasižyminčių teritorinių vienetų pagrindu.

103. Regionų darnaus vystymosi srityje aktyvi valstybės regioninė politika skatins tolygesnį Lietuvos regionų vystymąsi. Kryptingai skatinant probleminių teritorijų vystymąsi, sumažės regionų išsivystymo skirtumai ir visiems gyventojams bus užtikrintas aukštas užimtumo ir gyvenimo lygis, gera sveikatos apsauga, ekologiška aplinka. Pagal partnerystės principą racionaliai bendradarbiaus valstybės, regioninės institucijos, savivaldybės ir visuomenė. Visos savivaldybės sėkmingai įgyvendins „Vietos darbotvarkės 21“ projektus. Kryptingai vykdoma valstybės regioninė politika sustiprins silpnąsias gyvenamųjų vietovių tinklo grandis, padės sukurti optimalų regioninių ir vietinių centrų tinklą, plėtoti savivaldos sistemą. Kaimiškuosiuose regionuose bus sėkmingai reformuota žemės ūkio gamyba, skatinama kurti naujus verslus ir paslaugas, plėtoti kaimo turizmą, labai sumažės šių regionų depopuliacija.

Valstybės misija

104. Svarbiausias valstybės uždavinys įgyvendinant Strategiją – koordinuoti ir derinti pagrindinių darnaus vystymosi komponentų (aplinkos, ekonomikos ir socialinės srities) ir jų šakų vystymąsi, sudaryti galimybę visiems visuomenės sluoksniams aktyviai dalyvauti darnaus vystymosi procese ir naudotis bendromis pastangomis padarytos pažangos rezultatais, užtikrinti tarptautinių, valstybinių, regioninių, vietinių trumpalaikių ir ilgalaikių interesų suderinamumą ir pagrindinių darnaus vystymosi nuostatų įgyvendinimą laiku visose gyvenimo srityse.

105. Strategijai įgyvendinti valstybė turi imtis įvairių teisinių, ekonominių ir organizacinių priemonių, pasitelkti valstybės ir visuomenines institucijas. Kai kuriose Europos valstybėse jau padarytos konstitucinės pataisos arba priimti konstituciniai įstatymai,

įteisinantys pagrindinius darnaus vystymosi principus pačiu aukščiausiu juridiniu lygiu. Norint užtikrinti valstybės politikos pastovumą ir perimamumą darnaus vystymosi požiūriu, pagrindinės darnaus vystymosi nuostatos turėtų būti įteisintos ne tik Strategijoje, bet įtraukiamos į sektorių planus, programas, regionų ir savivaldybių planavimo dokumentus, kitus šios srities teisės aktus.

106. Aplinkosaugos srityje valstybė turi kontroliuoti ir reguliuoti poveikį aplinkai ir raginti ūkio subjektus bei valstybės institucijas vykdyti neigiamo poveikio aplinkai ir žmonių sveikatai prevenciją, užuot kovojus su neigiamomis poveikio pasekmėmis. Labai svarbu efektyviai naudoti valstybės lėšas ir ES paramą vandens tiekimo ir nuotekų infrastruktūrai modernizuoti, baseininiu principu pagrįstai vandens išteklių valdymo sistemai sukurti, baigti kurti šiuolaikišką atliekų tvarkymo sistemą. Lietuvos miškingumo didinimo programos įgyvendinimas leis ne tik geriau naudoti neproduktyvią žemės ūkio paskirties žemę, bet ir papildyti trūkstamus gamtinio karkaso elementus, taip pat sukūrus reikiamas jungtis lengviau integruoti Lietuvos saugomų teritorijų sistemą į Europos ekologinius tinklus.

107. Teisinėmis ir ekonominėmis priemonėmis valstybė turi užtikrinti kuo geresnę gamtos išteklių apsaugą, efektyvesnę ir taupesnę jų naudojimą. Mokesčiai už išteklius turi būti pertvarkyti taip, kad jų dydis priklausytų ne tik nuo sunaudotų išteklių kiekio, bet ir naudojimo efektyvumo. Valstybė turi visokeriopa remti kuo platesnę vietinių atsinaujinančių išteklių naudojimą ir atliekų perdirbimą. Savivaldybėms turi būti suteikta daugiau teisių disponuoti jų teritorijoje esančiais gamtos išteklių. Itin daug dėmesio turės būti skiriama efektyvesniam energijos išteklių naudojimui. Atsinaujinančių išteklių energija iki 2020 metų turi sudaryti 23 procentus visos suvartojamos energijos. Turi būti sukurta reikiama teisinė bazė ir teikiama visokeriopa parama energetiniams poreikiams skirtam žemės ūkiui vystyti, perdirbamajai pramonei sukurti. Tai sudarys galimybes panašią dalį transportui reikalingų degalų poreikių patenkinti gaminant biodyzeliną ir bioetanolį. Kaip rodo kitų valstybių patirtis, platesnę atsinaujinančių energijos išteklių (biokuro, vėjo, hidroenergijos ir panašiai) naudojimą labiausiai stabdo naftos produktus gaminančių ir jais prekiaujančių įmonių lobistinė veikla. Valstybė neatidėliotinai turi sureguliuoti teisinius ir ekonominius energijos gamybos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius diegimo klausimus.

108. Ekonomikos srityje valstybė turi teisinėmis ir ekonominėmis priemonėmis skatinti darnų įvairių ūkio šakų vystymąsi, mažinti tarpžinybinius barjerus. Optimalus valstybės lėšų ir ES teikiamos paramos paskirstymas atsižvelgiant į darnaus vystymosi nuostatas – vienas iš svarbiausių valstybės uždavinių. Investicijos ir ekonominė parama turi būti skirtos ne tik ekonominiam gamybos efektyvumui didinti ir kiekybinei plėtrai užtikrinti, bet ir gamybos ekologiniam efektyvumui didinti, mažesniam neigiamam poveikiui aplinkai ir žmonių sveikatai užtikrinti. Turi būti remiamos įvairių gamybos sričių įmonės ir ūkiai, diegiantys naujausias, efektyviai ir taupiai naudojančias išteklius, mažesnę neigiamą poveikį aplinkai darančias technologijas, švaresnės gamybos metodus. Ypač turi būti skatinama ekologinių ūkių plėtra. Antrinių žaliavų perdirbimo skatinimas ir perdirbimo pajėgumų kūrimas turi būti vienas iš svarbesnių pramonės vystymo uždavinių. Didžiausia tiesioginė ir

netiesioginė parama turi būti skirta mokslu ir žiniomis pagrįstoms, mažesnę neigiamą poveikį aplinkai darančioms gamybos ir paslaugų šakoms, daugiaryšių logistikos centrų ir technologinių parkų steigimui. Namų ūkio sektoriuje ypač daug dėmesio turi būti skirta būstui ir namų ūkio infrastruktūros atnaujinimui, jų energinio naudingumo gerinimui. Atvykstantojo ir visų pirma kaimo turizmo plėtrai taip pat turi būti nuolat skiriamas dėmesys. Mokesčių politika, siekiant mažinti aplinkos taršą, neefektyvų išteklių naudojimą, taip pat turi būti orientuojama į atsakomybės principo („teršėjas moka“) įgyvendinimą.

109. Socialinėje srityje valstybė turi kiekvienam šalies gyventojui, norinčiam ir galinčiam dirbti, sudaryti galimybes savo darbu užsitikrinti tinkamą gyvenimo lygį. Turi būti įgyvendinama efektyvi užimtumo politika, plėtojama visiems prieinama nuolatinio mokymosi sistema. Tai užtikrintų kintančios darbo rinkos poreikius atitinkančią darbo jėgos kvalifikaciją, sudarytų sąlygas išlaikyti stabilų didelį užimtumą. Bendradarbiaujant su socialiniais partneriais, skatinant įmonių socialinę atsakomybę, turi būti įgyvendinama tokia valstybės socialinė politika, kuri aprėptų visus šalies gyventojus, užtikrintų tikslingą socialinę apsaugą nuo svarbiausių socialinės rizikos veiksnių ir skatintų ekonominį aktyvumą, socialinę paramą teikiant tik jos tikrai reikalingiems asmenims, skiriant daugiausia dėmesio skurdo ir socialinės atskirties prevencijai. Įgyvendinti Būsto programą ir sudaryti sąlygas apsirūpinti patogiais, energiniu požiūriu efektyviais būstais – svarbus valstybės uždavinys. Visuomenės sveikatos srityje valstybė turi reguliuoti ir kontroliuoti poveikį visuomenės sveikatai, užtikrinti, kad priimant įvairių lygių sprendimus visose veiklos srityse būtų atsižvelgiama į sveikatos interesus. Valstybė turėtų nuosekliai skatinti veiklą, padedančią saugoti ir stiprinti visuomenės sveikatą, drausti ir riboti sveikatai kenksmingą veiklą, užtikrinti žalos visuomenės sveikatai atlyginimą, remti profilaktikos programų įgyvendinimą. Mokslas ir švietimas turi išties tapti vienu iš valstybės vystymosi prioritetų. Visiems Lietuvos piliečiams turi būti užtikrinta galimybė siekti norimo išsilavinimo. Pilietinio aktyvumo ugdymas, aplinkosauginis švietimas, aplinkai ir sveikatai palankaus gyvenimo būdo propagavimas turi užimti deramą vietą visose švietimo pakopose. Mokslo ir jo laimėjimų taikymas gyvenime, žinių visuomenės kūrimas, naujų ir mažesnę neigiamą poveikį aplinkai darančių technologijų kūrimas ir diegimas irgi turi būti valstybės prioritetas. Spartėjant globalizacijos procesams, Lietuvos kultūros savitumo išsaugojimas ir puoselėjimas, valstybės istorinio tęstinumo užtikrinimas yra svarbus valstybės uždavinys.

110. Valstybė turi rūpintis istoriniu kultūros paveldu, šiuo tikslu tobulinti kultūros vertybių apsaugos ir tvarkymo teisinę bazę, institucinę sistemą, sudaryti palankias sąlygas investuoti į kultūros paveldo apsaugą ir naudojimą. Daug dėmesio valstybė turi skirti kaimo tradicijų ir paveldo atgaivinimui ir išsaugojimui.

111. Regionų darnaus vystymosi srityje valstybė turi užtikrinti tolygų visų regionų vystymąsi, kad sumažėtų regionų ekonominio išsivystymo ir gyventojų gerovės skirtumai ir būtų išsaugotas jų savitumas. Turi būti toliau vykdoma teritorijos administracinio valdymo reforma, ugdomi regioninių ir vietos institucijų gebėjimai kuo tinkamiau naudotis narystės ES teikiamomis galimybėmis. Valstybė teisinėmis, administracinėmis ir ekonominėmis

priemonėmis turi remti regioninių ir vietos centrų vystymąsi, stiprinti nacionalinę teritorijų planavimo sistemą. Savivaldybių stiprinimas ir plėtojimas, parama programoms „Vietos darbotvarkės 21“ įgyvendinti, partnerystės su įvairiomis visuomenės grupėmis ir institucijomis stiprinimas taip pat svarbus valstybės uždavinys.

V. DARNAUS VYSTYMOŠI TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

112. Lietuvos darnaus vystymosi strateginiai tikslai ir uždaviniai numatyti atsižvelgiant į Strategijos II skyriuje pateiktus darnaus vystymosi prioritetus. Bendrasis darnaus vystymosi strateginis tikslas – suderinti aplinkosaugos, ekonominio ir socialinio vystymosi interesus, užtikrinti švarią ir sveiką aplinką, efektyvų gamtos išteklių naudojimą, visuotinę ekonominę visuomenės gerovę, stiprias socialines garantijas ir per Strategijos įgyvendinimo laikotarpį (iki 2020 metų) pagal ekonominius, socialinius ir gamtos išteklių naudojimo efektyvumo rodiklius pasiekti 2003 metų ES-15 valstybių vidurkį, o pagal aplinkos taršos rodiklius neviršyti ES leistinių normatyvų, įgyvendinti tarptautinių konvencijų, ribojančių aplinkos taršą ir poveikį pasaulio klimatui, reikalavimus.

113. Strategijai įgyvendinti išskirti 2 laikotarpiai – trumpalaikiams (iki 2012 metų) ir ilgalaikiams strateginiams tikslams įgyvendinti (iki 2020 metų).

114. Atsižvelgiant į Strategijos 11 punkte nurodytą pagrindinį Lietuvos darnaus vystymosi siekį, įvairių ūkio šakų ekologinį efektyvumą numatoma vidutiniškai padidinti apie 2 kartus – pasiekti, kad gamtos išteklių naudojimas didėtų dvigubai lėčiau negu gamyba ir paslaugos. Dalis ilgalaikių strateginių tikslų ir uždavinių įgyvendinimo priemonių, be abejo, bus aktualios ir po 2020 metų.

115. Kad išlaidų, susijusių su švarios ir sveikos aplinkos palaikymu, nedengtų vien mokesčių mokėtojai, būtina diegti naujas, ekonominiu ir ekologiniu požiūriais efektyvias technologijas, mažinančias aplinkosaugos priemonių savikainą ir paslaugų kainą. Aplinkosaugos infrastruktūros (atliekų tvarkymas, vandens ūkis ir kita) atsipirkimo ir prieinamumo principų suderinimas – viena iš pagrindinių priemonių, leidžiančių pasiekti norimą ekonominį efektą.

116. Reguluojant ekonominį vystymąsi, labai svarbu laikytis prevencijos principo, siekiant neviršyti leistinių poveikio aplinkai normų ir išvengti neigiamo poveikio žmonių sveikatai. Tinkamiausios taršos prevencijos priemonės – naujausių, aplinkai mažesnę neigiamą poveikį darančių technologijų, švaresnės gamybos metodų diegimas, platesnis atsinaujinančių energijos ir kitų gamtos išteklių naudojimas, teritorijų planavimo optimizavimas, tausojančio aplinką ir sveikatą gyvenimo būdo propagavimas. Svarbi organizacinė prevencijos priemonė – planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimas.

117. Aplinkos interesų integravimui į įvairias ūkio šakas ir veiksmingesniam energijos ir kitų gamtos išteklių naudojimui Strategijoje skiriama ypač daug dėmesio. Daug dėmesio skiriama ir priemonėms, susijusioms su pakeitimo principo laikymusi: pavojingas aplinkai ir žmonių sveikatai medžiagas, naudojamas pramonėje, žemės ūkyje, buityje,

numatoma keisti ne tokiomis pavojingomis arba nepavojingomis medžiagomis, o išsenkančius gamtos ir visų pirma energijos išteklius – atsinaujinančiais ištekliais.

118. Kadangi vienas svarbiausių ES darnaus vystymosi strategijos tikslų – atskirti ekonomikos augimą nuo poveikio aplinkai ir pasiekti, kad augant ekonomikai gamtos išteklių naudojimas ir aplinkos teršimas nebeaugtų arba augtų daug lėčiau, dalis Strategijoje nustatytų kiekybinių uždavinių nurodo būtent santykį tarp ekonomikos ir poveikio aplinkai augimo tempų. Aplinkosaugos srityje dalis uždavinių numato per Strategijos įgyvendinimo laikotarpį, kur yra galimybės, pasiekti ne 2003 metų, o 2020 metų ES valstybių vidutinį lygį.

119. Darbo našumo augimas darnaus vystymosi kontekste yra ne tik ekonomikos konkurencingumą didinantis veiksnys, bet ir būtina sąlyga spręsti svarbiausias socialines ir aplinkos problemas. Tik diegiant aukštasias ir naujausias, palankias aplinkai gamybos technologijas, sukuriamos sąlygos sparčiai augti gamybai nedidinant neigiamo poveikio aplinkai. Tik sparčiai augant darbo našumui susidaro galimybė ir sparčiai augti gyventojų pajamoms ir gerovei nepažeidžiant makroekonominio stabilumo. Tik spartus Lietuvos gyventojų gerovės augimas gali stabdyti neigiamus migracijos procesus, padėti spręsti ir kitas svarbias socialines problemas.

120. Prie bendrųjų ekonomikos darnaus vystymosi uždavinių priskirta ir kita ES vis didesnio dėmesio sulaukianti iniciatyva – įmonių socialinės atsakomybės didinimas, kai įmonės, vykdydamos ekonominę veiklą, savo noru atsižvelgia ir į socialinius bei aplinkosauginius reikalavimus. Laikantis įmonių socialinės atsakomybės principų, susidaro galimybė suderinti įmonių ekonominius, socialinius ir aplinkosauginius tikslus ir taip prisidėti prie darnaus vystymosi nuostatų įgyvendinimo įmonių lygmeniu.

Aplinkos kokybė

Oras ir klimato kaita

121. Ilgalaikiai tikslai – užtikrinti nepavojingą žmonių sveikatai ir atitinkančią reikalavimus oro kokybę visoje šalies teritorijoje, pasiekti, kad į atmosferą išmetamų teršalų ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų daugėtų dvigubai lėčiau, negu auga gamyba ir paslaugos, o ozono sluoksnį ardančios medžiagos iš viso nebūtų vartojamos.

122. Pagrindiniai ilgalaikiai uždaviniai yra šie:

122.1. užtikrinti, kad išmetamų į atmosferą teršalų ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų sukuriama BVP vienetui sumažėtų perpus ir neviršytų nustatytųjų nacionalinių limitų;

122.2. užtikrinti, kad nebūtų viršijami aplinkos oro taršos normatyvai;

122.3. iki 2015 metų atsisakyti ozono sluoksnį ardančių medžiagų vartojimo, išskyrus išimties atvejus, kai nėra tinkamų alternatyvų arba alternatyvų taikymas nepriimtinas ekonominiu ar techniniu požiūriu.

123. Trumpalaikiai tikslai – pasiekti, kad vystantis pramonės, energetikos ir transporto sektoriams iš jų į atmosferą išmetamų teršalų kiekis laikotarpiu iki 2010 metų

nedidėtų daugiau kaip 5 procentais, palyginti su 2001–2005 metais, tinkamai naudojant Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, privačias lėšas ir ES paramą.

124. Pagrindiniai trumpalaikiai uždaviniai yra šie:

124.1. užtikrinti, kad būtų įgyvendinti taršos mažinimo reikalavimai didelėse deginimo įmonėse;

124.2. užtikrinti, kad į atmosferą išmetamas sieros dioksido, azoto oksidų, lakiųjų organinių junginių ir amoniako kiekis neviršytų nustatytųjų nacionalinių limitų;

124.3. užtikrinti, kad įgyvendinant oro taršos mažinimo priemones kietųjų dalelių koncentracija neviršytų nustatytųjų aplinkos oro kokybės normų.

Vanduo

125. Ilgalaikiai tikslai – pasiekti, kad požeminio vandens, upių, ežerų, Kuršių marių ir Baltijos jūros būklė būtų gera, vandens ekosistemos išlaikytų didelę įvairovę, paviršiniai vandens telkiniai tiktų poilsio reikmėms tenkinti, o visi šalies gyventojai gautų saugos ir kokybės reikalavimus atitinkantį geriamąjį vandenį.

126. Pagrindiniai ilgalaikiai uždaviniai yra šie:

126.1. sumažinti vandenų taršą pavojingomis medžiagomis tiek, kad pavojingų medžiagų išmetimai neviršytų ES normatyvų ir netrukdytų siekti geros vandens telkinių būklės;

126.2. sumažinti Baltijos jūros, Kuršių marių taršą iš sausumos šaltinių, laivų bei veiklos jūroje ir kituose vandens telkiniuose;

126.3. mažinti vandenų taršą iš žemės ūkio šaltinių;

126.4. užtikrinti požeminių vandenų apsaugą nuo taršos ir skatinti požeminio vandens išteklių naudojimą;

126.5. sukurti veiksmingą potvynių rizikos vertinimo ir valdymo sistemą, atsižvelgiant į socialinius, ekonominius ir aplinkosauginius aspektus.

127. Trumpalaikiai tikslai – pasiekti, kad būtų sumažinta paviršinio ir požeminio vandens tarša, tinkamai naudojant valstybės, savivaldybių, privačias ir ES struktūrinių fondų paramos lėšas.

128. Pagrindiniai trumpalaikiai uždaviniai yra šie:

128.1. siekti sumažinti sutelktą taršą azotu 810 tonų, fosforu – 85 tonomis, biocheminį deguonies suvartojimą per 7 paras – 1050 tonų, palyginti su 2004 metais;

128.2. sumažinti pasklidą taršą azotu ir fosforu;

128.3. įdiegti upių baseinų principu pagrįstą vandens išteklių valdymo sistemą – sudaryti galimybes visiems šalies gyventojams aktyviai dalyvauti nustatant vandens telkinių vandensaugos tikslus ir parenkant jų įgyvendinimo priemones;

128.4. užtikrinti, kad visa ūkinė veikla būtų organizuota taip, kad nesudarytų sąlygų į paviršinius ir požeminius vandens telkinius patekti pavojingoms aplinkai ir žmonių sveikatai medžiagoms.

Kraštovaizdžio ir biologinė įvairovė

129. Ilgalaikiai tikslai – išsaugoti kraštovaizdžio ir biologinę šalies įvairovę, gamtos ir kultūros paveldo vertybes, atkurti pažeistus gamtinius elementus, užtikrinti racionalų kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės naudojimą.

130. Pagrindiniai ilgalaikiai uždaviniai yra šie:

130.1. išsaugoti valstybės ir jos etnografinių regionų kraštovaizdžio ir biologinę įvairovę ir savitumą, užtikrinti racionalų jų naudojimą, mažinti neigiamą žemės ūkio veiklos poveikį kraštovaizdžiui ir biologinei įvairovei;

130.2. plėtoti saugomų teritorijų tinklą ir gamtinį karkasą, derinti juos prie Europos ekologinių tinklų, padidinti Lietuvos saugomų teritorijų plotą iki 16–18 procentų šalies teritorijos;

130.3. užtikrinti rekreacinių išteklių apsaugą ir racionalų naudojimą, padidinti saugomų teritorijų atvirumą visuomenei, skleisti informaciją apie saugomų teritorijų svarbą ir tikslus;

130.4. per Strategijos galiojimo laiką (iki 2020 metų) padidinti 3 procentais Lietuvos miškingumą, plėsti kitos natūralios daugiametės augmenijos plotus, sumažinti teritorinį miškų išsidėstymo netolygumą, ypač daug dėmesio skirti mažiausiai miškingų rajonų miškingumo didinimui;

130.5. sustiprinti jūros kranto, marių kranto zonos kraštovaizdžio ir jūros ekosistemų biologinės įvairovės apsaugą, derinti apsaugą su racionalių jų naudojimu visuomenės reikmėms;

130.6. saugoti ir gausinti želdynus ir kitas natūralias urbanizuoto kraštovaizdžio teritorijas;

130.7. tobulinti biologinės įvairovės apsaugos metodus, plėtoti biologinės įvairovės, ūkinės veiklos poveikio ir saugomų teritorijų režimo veiksmingumo tyrimus.

131. Trumpalaikis tikslas – sukurti šiuolaikišką, Lietuvos nacionalinius interesus ir ES reikalavimus atitinkančią kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės, kultūros paveldo apsaugos ir naudojimo sistemą.

132. Pagrindiniai trumpalaikiai uždaviniai yra šie:

132.1. tobulinti biologinės įvairovės išsaugojimo teisinę bazę ir strategines nuostatas;

132.2. tobulinti Lietuvos saugomų teritorijų sistemą ir gamtinį karkasą, užtikrinti kertinių miško buveinių apsaugą, užbaigti steigti paukščių apsaugai svarbias teritorijas;

132.3. plačiau naudoti saugomas teritorijas, visų pirma nacionalinius ir regioninius parkus, pažintiniam–ekologiniam turizmui, taip pat miestų želdynus ekologiniam švietimui, gamtos ir kultūros vertybių propagavimui;

132.4. atkurti labiausiai pažeistus kraštovaizdžio elementus, saugoti ir gausinti estetines kraštovaizdžio vertybes, stiprinti tradicinio kaimo kraštovaizdžio apsaugą, sumažinti jo vizualinę taršą.

Atliekų tvarkymas

133. Ilgalaikiai tikslai – sukurti socialiniu, aplinkos ir ekonominiu požiūriais tinkamiausią komunalinių, gamybos ir kitoje ūkio veikloje susidarantių atliekų tvarkymo sistemą, sumažinti atliekų susidarymą ir jų neigiamą poveikį aplinkai bei žmonių sveikatai, užtikrinti racionalų atliekų energijos išteklių naudojimą, informavimą ir švietimą atliekų tvarkymo klausimais.

134. Pagrindiniai ilgalaikiai uždaviniai yra šie:

134.1. pasiekti, kad atliekų daugėtų kur kas lėčiau negu auga gamyba, o atliekų, tenkančių pagamintam BVP vienetui, kiekis neviršytų atitinkamų gamybos šakų atliekų kiekio ES valstybių narių vidurkio;

134.2. sukurti veiksmingas regionines komunalinių atliekų tvarkymo sistemas ir pasiekti, kad iki 2013 metų būtų surinkta ir perdirbta ar kitaip panaudota ne mažiau kaip 50 procentų komunalinių atliekų, o iki 2020 metų sąvartynuose šalinamos komunalinės biologiškai skaidžios atliekos sudarytų ne daugiau kaip 35 procentus 2000 metų biologiškai skaidžių komunalinių atliekų kiekio;

134.3. teikti visuomenei informaciją apie atliekų tvarkymą, plėtoti ekologinį švietimą;

134.4. veiksmingai tvarkyti nuotekų dumblą;

134.5. veiksmingai naudoti atliekų energetinius išteklius.

135. Trumpalaikiai tikslai – sudaryti sąlygas sukurti šiuolaikišką komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūrą, pavojingų atliekų tvarkymo sistemą ir išplėsti viešųjų komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų teikimą, ugdyti gyventojams atliekų tvarkymo kultūrą ir kelti visuomenės ekologinį sąmoningumą.

136. Pagrindiniai trumpalaikiai uždaviniai yra šie:

136.1. sudaryti sąlygas užtikrinti viešosios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos visuotinumą, kokybę ir prieinamumą ir plėtoti regionines atliekų tvarkymo sistemas;

136.2. užtikrinti kompleksinį pavojingų atliekų tvarkymą – surinkimą, klasifikavimą, apdorojimą, naudojimą, šalinimą;

136.3. tobulinti pavojingų atliekų tvarkytojų kvalifikaciją;

136.4. užtikrinti efektyvų biologiškai skaidžių atliekų tvarkymą atsižvelgiant į gamybos ir kitos ūkinės veiklos, taip pat komunalinių biologiškai skaidžių atliekų bendro tvarkymo galimybes;

136.5. skatinti techninio komposto, taip pat išvalyto nuo naftos ir jos produktų taršos grunto ir dirvožemio naudojimą dirvai tręšti, pakelėms apželdinti, pažeistam reljefui atkurti, karjerams rekultivuoti, energetiniams želdiniams auginti ir kitoms reikmėms.

Ekonomikos vystymasis

Bendras ekonomikos vystymasis

137. Vienas iš Strategijos prioritetų – pagrindinių ūkio šakų poveikio aplinkai ir žmonių sveikatai mažinimas įtraukiant aplinkos interesus į jų vystymosi strategijas. Tai leidžia užtikrinti aplinkos taršos ir kitokio neigiamo poveikio aplinkai prevenciją, užuot didžiausias pastangas skyrus kovai su neigiamais ūkinės veiklos padariniais. Laikantis apdairumo principo, ūkinė veikla turi daryti kuo mažesnę neigiamą poveikį aplinkai (neviršyti leistinų poveikio normų). Svarbų vaidmenį čia turi vaidinti planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimas ir strateginis ūkio vystymosi programų ir planų įgyvendinimo pasekmių aplinkai vertinimas.

138. Itin svarbu, kad ūkis augtų diegiant naujausias, palankias aplinkai gamybos technologijas ir gaminius, didinant darbo našumą. Darbo našumo augimas darnaus vystymosi sąlygomis – ne tik ekonomikos konkurencingumą didinantis veiksnys, bet ir būtina sąlyga spręsti svarbiausias socialines ir aplinkos problemas.

139. Ilgalaikis bendrasis tikslas – sukurti šiuolaikišką žiniomis ir mokslu pagrįstą stabiliai ir teritoriškai tolygiai augančią ekonomiką, užtikrinančią spartų gyvenimo kokybės gerėjimą nebloginant aplinkos kokybės.

140. Pagrindiniai ilgalaikiai uždaviniai yra šie:

140.1. ilgalaikio makroekonominės aplinkos tvarumo sąlygomis užtikrinti stabilų 5–6 procentų kasmetinį ekonomikos (BVP) augimą ir pagal vienam gyventojui sukuriamą BVP (perkamosios galios standartu) pasiekti 2003 metais ES valstybių senbuvių lygį;

140.2. sumažinti regionų ekonominio išsivystymo netolygumus;

140.3. sukurti aplinką, palankią įmonių socialinės atsakomybės plėtrai.

Transportas

141. Ilgalaikiai tikslai – sukurti saugią, ekonomiškai efektyvią ir palankią aplinkai transporto sistemą, daugiau naudojančią alternatyvių degalų, sumažinti transporto neigiamą poveikį žmonių sveikatai ir aplinkai, užtikrinti vienodas konkurencijos sąlygas laisvam ir saugiam keleivių vežimui.

142. Pagrindiniai ilgalaikiai uždaviniai yra šie:

142.1. padidinti transporto sektoriaus ekonominį ir ekologinį veiksmingumą ir pasiekti, kad degalų sąnaudos ir į orą išmetamų teršalų ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis didėtų dvigubai lėčiau nei krovinių ir keleivių pervežimo apimtis;

142.2. plėtoti aplinką mažiau teršiantį ir mažesnę poveikį žmonių sveikatai turintį transportą, ypač geležinkelių ir jūrų transportą, multimodalines (daugiarūšes) ir intermodalines (įvairiarūšes) transporto sistemas;

142.3. integruoti aplinkos ir visuomenės sveikatos saugos aspektus į nacionalinės transporto politikos sprendimo priėmimo, stebėsenos ir poveikio vertinimo procesus;

142.4. didinti kelių transporto veiklos energinį veiksmingumą.

143. Trumpalaikiai tikslai – sukurti ekonomines ir teisesines sąlygas, skatinančias mažiau aplinką teršiančio ir saugesnio transporto vystymąsi, geriau organizuoti ir reguliuoti kelių transporto eismą, didinti jo saugumą, mažinti oro taršą ir triukšmą, pasiekti, kad oro tarša ir triukšmas miestuose neviršytų leistinų normatyvų.

144. Pagrindiniai trumpalaikiai uždaviniai yra šie:

144.1. sumažinti tranzitinio transporto srautus per miestus ir ypač centines jų dalis;

144.2. plėtoti viešąjį transportą, teikti pirmenybę ne tokioms taršioms ir mažesni triukšmą keliančioms transporto priemonėms;

144.3. padidinti eismo saugumą, siekiant, kad iki 2010 metų transporto aukų sumažėtų apie du kartus.

Pramonė

145. Ilgalaikis tikslas – sukurti naujausiomis, palankiomis aplinkai technologijomis pagrįstą, ekonominiu, aplinkosauginiu ir socialiniu požiūriais veiksmingą pramonę.

146. Pagrindiniai ilgalaikiai uždaviniai yra šie:

146.1. padidinti gamybos ir gaminių ekonominę ir aplinkosauginę veiksmingumą, pasiekti, kad BVP vienetui pagaminti energijos ir vandens reikėtų mažiau, pagal šiuos rodiklius pasiekti 2003 metų ES valstybių vidurkį;

146.2. padidinti aukštosiomis technologijomis pagrįstą gamybą, pasiekti, kad pagal šį rodiklį Lietuva artėtų prie ES valstybių vidurkio (20–25 procentai);

146.3. užtikrinti, kad cheminės medžiagos būtų gaminamos, tvarkomos ir naudojamos taip, kad nekeltų didelio pavojaus žmonių sveikatai ir atitiktų ES cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH) reglamentą ir jo įgyvendinimo priemonių planą.

147. Trumpalaikiai tikslai – sumažinti neigiamą pramonės poveikį aplinkai, padidinti vietinių atsikuriančiųjų ir antrinių žaliavų perdirbimą, plačiau diegti švaresnės gamybos metodus ir kitas darnaus pramonės vystymosi priemones.

148. Pagrindiniai trumpalaikiai uždaviniai yra šie:

148.1. skatinti Lietuvos pramonės įmones taikyti gaminių būvio ciklo vertinimo ir kitas darnaus pramonės vystymosi priemones (aplinkos vadybos sistemas, ekologinę gaminių projektavimą, ekologinę ženklumą, darnaus pramonės vystymosi ataskaitas);

148.2. sumažinti neigiamą pramonės poveikį aplinkai ir pasiekti, kad ne mažiau kaip trečdalis Lietuvos pramonės įmonių taikytų švaresnės gamybos metodus;

148.3. didinti antrinių žaliavų perdirbimą.

Energetika

149. Ilgalaikiai tikslai – sukurti saugų, palankų aplinkai, konkurencingą ir į bendrą ES energetikos sistemą integruotą energetikos sektorių, užtikrinti patikimą ir diversifikuotą

energijos išteklių tiekimą, padidinti energijos gamybos, skirstymo ir vartojimo efektyvumą; išplėsti atsinaujinančių ir atliekinių energijos išteklių naudojimą.

150. Pagrindiniai ilgalaikiai uždaviniai yra šie:

150.1. modernizuoti esamas ir pagal naudingosios šilumos energijos poreikį pastatyti naujas didelio efektyvumo kogeneracines elektrines;

150.2. didinti elektros energijos, šilumos gamybos, skirstymo ir vartojimo efektyvumą, sumažinti energijos nuostolius skirstomuosiuose tinkluose;

150.3. sumažinti teršalų ir išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį pagamintos energijos vienetui;

150.4. sumažinti šalies priklausomybę nuo kuro importo, padidinant energijos gamybą iš atsinaujinančių ir atliekinių energijos išteklių;

150.5. kompleksiskai integruoti Lietuvos energetikos sistemas, ypač elektros ir dujų tiekimo sektorius, į ES sistemas ir ES energijos rinką.

151. Trumpalaikiai tikslai – užtikrinti patikimą ir saugų, neviršijanti numatytųjų taršos limitų, energijos tiekimą visoms Lietuvos ūkio šakoms, didinti energijos taupymą ir naudojimo efektyvumą, tinkamai naudojant ES struktūrinių paramos fondų, valstybės ir privačias lėšas.

152. Pagrindiniai trumpalaikiai uždaviniai yra šie:

152.1. pasiekti, kad šiluma, pagaminta iš atsinaujinančių ir atliekinių energijos išteklių, 2010 metais sudarytų 17 procentų bendro šilumos gamybos balanso, o elektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių sudarytų daugiau kaip 7 procentus visos šalyje suvartojamos elektros energijos;

152.2. padidinti pirminės energijos transformavimo veiksmingumą elektros energetikos ir ypač centralizuoto šilumos tiekimo sektoriuose, mažinti šilumos perdavimo nuostolius;

152.3. didinti energijos taupymą ir vartojimo efektyvumą.

Žemės ūkis

153. Ilgalaikiai tikslai – sukurti ekonomiškai efektyvų ir konkurencingą žemės ūkį, pagrįstą mažesnę poveikį aplinkai darančiu ūkininkavimu, plėtoti ekologinius ūkius ir aukštos kokybės sertifikuotų žemės ūkio ir maisto produktų gamybą, tausoti gamtos išteklius.

154. Pagrindiniai ilgalaikiai uždaviniai yra šie:

154.1. intensyviai plėtoti ekologiškų augalininkystės ir gyvulininkystės produktų gamybą, pasiekti, kad 2013 metais sertifikuoti ekologinės gamybos plotai sudarytų ne mažiau kaip 5 procentus, o 2020 metais – 10 procentų visų žemės ūkio naudmenų;

154.2. skatinti efektyvią biodegalų gamybos plėtrą: pasiekti, kad 2010 metais biologiniais degalais būtų pakeista ne mažiau kaip 5,75 procento, o 2020 metais – 15 procentų transportui naudojamų degalų.

155. Trumpalaikiai tikslai – sumažinti žemės ūkio veiklos poveikį aplinkai, ypač ekologiškai jautriose teritorijose, gerinti ekonominę ir teisinę aplinką, tinkamą plėtoti tradiciniams (ypač smulkiems ir vidutiniams), ekologiniams ūkiams, padidinti vidutinių ir

smulkių ūkių konkurencingumą, aprūpinti vartotojus aukštos kokybės mitybos poreikius atitinkančiais maisto produktais.

156. Pagrindiniai trumpalaikiai uždaviniai yra šie:

156.1. sumažinti žemės ūkio veiklos poveikį ekologiškai jautrioms teritorijoms, padidinti jų stabilumą;

156.2. didinti vidutinių ir mažų ūkių konkurencingumą, užtikrinti, kad juose būtų ūkininkaujama mažiau veikiant aplinką;

156.3. mažinti neigiamą organinių ir mineralinių trąšų bei pesticidų poveikį aplinkai ir žemės ūkio produkcijos kokybei;

156.4. mažinti amoniako patekimą į aplinką.

Būstas

157. Ilgalaikiai tikslai – sukurti šiuolaikišką būsto infrastruktūrą, geras, higieniškas buitines sąlygas, padidinti būsto energinį naudingumą, užtikrinti šiuolaikiškas, geros kokybės visiems prieinamas viešąsias socialines paslaugas, sumažinti neigiamą būsto poveikį aplinkai, skatinti socialinę sanglaudą.

158. Pagrindiniai ilgalaikiai uždaviniai yra šie:

158.1. padidinti būstų energinį efektyvumą, spartinti daugiabučių namų modernizavimą;

158.2. gerinti būstų kokybę, pasiekti, kad būsto naudingas plotas vienam gyventojui padidėtų iki 28–29 kv. metrų ir būtų artimas esamam ES valstybių senbuvų vidurkiui;

158.3. plėtoti socialinio nuomojimo būsto fondą.

159. Trumpalaikiai tikslai – toliau įgyvendinti Daugiabučių namų modernizavimo programą.

160. Pagrindiniai trumpalaikiai uždaviniai yra šie:

160.1. užtikrinti, kad teikiama valstybės parama skatintų daugiabučių namų butų savininkus įgyvendinti energiniu požiūriu efektyvius namų modernizavimo projektus;

160.2. skatinti daugiabučių namų modernizavimą – viešinti, informuoti ir konsultuoti daugiabučių namų butų savininkus, parengti tipinius ir demonstracinius projektus, galimybių studijas, mokyti būsto sektoriaus dalyvius.

Turizmas

161. Ilgalaikiai tikslai – įgyvendinti darnaus vystymosi principus, planuojant ir vykdant teritorinę turizmo plėtrą, įgyvendinant turizmo infrastruktūros projektus nacionaliniu ir savivaldybių lygmenimis.

162. Pagrindiniai ilgalaikiai uždaviniai yra šie:

162.1. didinti turizmo paslaugų apimtį ir įvairovę, plėtoti turizmo ir rekreacijos infrastruktūrą, geriau naudoti šalies regionų gamtos ir kultūros savitumą, etnokultūros vertybes;

162.2. tobulinti šalies turizmo ir rekreacijos valdymo, planavimo ir rėmimo sistemą, teikti pirmenybę kultūrinio, ekologinio, aktyvaus poilsio ir sveikatingumo turizmo plėtrai, skatinti šią veiklą, pirmiausia remti projektus, užtikrinančius aplinkos kokybės išsaugojimą, racionalų rekreacinių išteklių naudojimą;

162.3. sukurti moksliskai pagrįstas turizmo išteklių tyrimo, rinkos stebėsenos, žmogiškųjų išteklių ugdymo sistemas, leisiančias veiksmingai plėtoti turizmo sektorių ir aktyviai formuoti Lietuvos – kaip patrauklios turizmui valstybės – įvaizdį;

162.4. inicijuoti projektus, kurie gerintų Lietuvos turizmo objektų pasiekiamumą, didintų kultūros, komunikacijos, sveikatinimo, kitų paslaugų ir pramogų pasiūlą;

162.5. skatinti ir visokeriopa remti dviračių ir vandens turizmo viešosios infrastruktūros plėtrą, didinti informacijos sklaidą.

163. Trumpalaikiai tikslai – sukurti geros kokybės kultūrinio, aktyvaus poilsio, sveikatingumo, kaimo turizmo infrastruktūrą ir paslaugas, sistemingai ugdyti žmoniškųjų išteklių gebėjimus, užtikrinti gamtos ir kultūros vertybių apsaugą ir racionalų naudojimą.

164. Pagrindiniai trumpalaikiai uždaviniai yra šie:

164.1. plėtoti turizmo potencialą šalies regionuose ir turizmo centruose, veiksmingai naudojant valstybės, savivaldybių, ES, kitų tarptautinių fondų paramos lėšas;

164.2. suderinti turizmo infrastruktūros plėtrą šalies teritorijoje, atsižvelgiant į rekreacinių išteklių potencialą ir regionų ekologinį talpumą;

164.3. skleisti šalyje ir užsienyje informaciją apie Lietuvos poilsio ir turizmo galimybes, kaupti informaciją apie šalies gamtos ir kultūros vertybes.

Socialinis vystymasis

165. Daugiausia dėmesio Strategijos skirsnyje „Socialinis vystymasis“ skirta užimtumo, skurdo ir socialinės atskirties, visuomenės sveikatos problemoms. Kadangi Strategijos įgyvendinti neįmanoma be aktyvios visuomenės paramos ir dalyvavimo, joje daug vietos skirta visuomenės švietimui (taip pat aplinkosauginiam švietimui ir aplinkai mažiau kenkiančio gyvenimo būdo propagavimui), kultūros savitumo išsaugojimui. Prie socialinės srities priskirtas ir mokslinių tyrimų vaidmens didinimas, veiksmingesnis tyrimų rezultatų naudojimas pagrindinėms darnaus vystymosi nuostatoms įgyvendinti, taip pat naujas poskyris „Tausojantis vartojimas“.

Užimtumas

166. Ilgalaikiai tikslai – skatinti gyventojų užimtumą, investicijas į žmogiškąjį kapitalą, naujų ir geros kokybės darbo vietų kūrimą, užtikrinti lygias galimybes visiems dalyvauti darbo rinkoje ir visuomenės gyvenime, taip stiprinti socialinę sanglaudą.

167. Pagrindiniai ilgalaikiai uždaviniai yra šie:

167.1. vykdyti aktyvią užimtumo ir žmogiškųjų išteklių ugdymo politiką, pagerinti darbo kokybę, padidinti jo našumą, sustiprinti socialinę ir teritorinę sanglaudą;

167.2. siekti, kad vidutinis metinis užimtumo lygis šalyje padidėtų iki 70 procentų, sudaryti sąlygas, kad kiekvienas norintis ir galintis dirbti Lietuvos gyventojas rastų savęs vertą ir tinkamą darbą;

167.3. gerinti darbo rinkos poreikių atitiktį, sudaryti sąlygas tobulinti kompetenciją ir didinti užimtumo gebėjimus – plėtoti investicijas į žmogiškąjį kapitalą ir geriau jas naudoti;

167.4. skatinti darbo rinkos lankstumą, derinti jį su užimtumo garantijomis, užtikrinti aktyvų socialinių partnerių dalyvavimą šiame procese.

168. Vidutinės trukmės tikslai – padidinti darbo jėgos gebėjimą prisitaikyti prie pokyčių, įtraukti į darbo rinką kuo daugiau asmenų, turinčių integravimosi į darbo rinką problemų, užtikrinant geros kokybės ir saugų užimtumą, sumažinti nedeklaruojamą darbą; sustiprinti socialinę partnerystę ir įmonių socialinę atsakomybę.

169. Pagrindiniai vidutinės trukmės uždaviniai yra šie:

169.1. pasiekti, kad vidutinis metinis užimtumo lygis šalyje padidėtų iki 68,8 procento, o jau pasiektas moterų 61 procento ir pagyvenusių (55–64 metų) žmonių 53 procentų užimtumo lygis nemažėtų;

169.2. padidinti ieškančių darbo asmenų (ypač jaunimo) užimtumą ir darbo patrauklumą, vykdyti nedarbo (ypač ilgalaikio) prevenciją, patobulinti aktyvios darbo rinkos politikos priemones;

169.3. sumažinti nedeklaruojamą darbą, sudaryti sąlygas pereiti iš nelegalaus darbo į legalų, diegti naujus darbo organizavimo būdus;

169.4. sudaryti tinkamas sąlygas vyresnio amžiaus ir neįgaliems asmenims išlikti aktyviems darbo rinkoje, išlaikyti kuo ilgiau darbo rinkoje patyrusius darbuotojus, tobulinti sveikatinimo veiklą, užtikrinti kuo didesnę gyventojų darbingumą;

169.5. sudaryti tinkamas mokymosi visą gyvenimą sąlygas, plėtoti profesinio orientavimo paslaugas, tobulinti savaiminiu ir neformaliojo būdu įgytos kompetencijos vertinimą ir pripažinimą;

169.6. įgyvendinti priemones, užtikrinančias darbingumo, sveikatos ir gyvybės išsaugojimą darbo vietoje.

Skurdas ir socialinė atskirtis

170. Ilgalaikiai tikslai – padidinti gyventojų pajamas, sumažinti visuomenės diferenciaciją ir skurdą, užtikrinti tinkamas darbo sąlygas, siekti efektyvios socialinės apsaugos – sudaryti palankias sąlygas šeimoms, užtikrinti socialiai pažeidžiamų gyventojų grupių socialinę integraciją.

171. Pagrindiniai ilgalaikiai uždaviniai yra šie:

171.1. sumažinti visuomenės diferenciaciją ir skurdą, regioninius socialinio vystymosi skirtumus;

171.2. įgyvendinti socialinio teisingumo ir solidarumo principais pagrįstą socialinę politiką.

172. Vidutinės trukmės tikslai – užtikrinti socialinio draudimo išmokų, pirmiausia pensijų, gavėjams pakankamą jų prarastų pajamų kompensavimą, socialinę paramą skirti tiems asmenims, kuriems jos labiausiai reikia, užtikrinti kiekvienam socialinės atskirties grupėms priklausiančiam asmeniui bent minimalų ekonominį ir socialinį saugumą, įveikti ypač didelį skurdą.

173. Pagrindiniai vidutinės trukmės uždaviniai yra šie:

173.1. išlaikyti pakankamą socialinio draudimo išmokų, pirmiausia pensijų, lygį, derinti jį su finansinėmis socialinio draudimo ir pensijų sistemos galimybėmis;

173.2. užtikrinti tinkamą paramą jaunoms šeimoms, auginančioms vaikus;

173.3. užtikrinti socialinės paramos priemonių tikslingumą ir dydį, leidžiantį pagrįstai šią paramą gaunantiems asmenims turėti jų orumo nežeminančias pajamas;

173.4. didinti socialinių paslaugų prieinamumą ir gerinti jų kokybę.

Visuomenės sveikata

174. Ilgalaikiai tikslai – gerinti Lietuvos gyventojų gyvenimo kokybę, pailginti gyvenimo trukmę – mažinti sergamumą, mirtingumą ir neįgalumą, ypač nuo nelaimingų atsitikimų ir traumų, kraujotakos sistemos, onkologinių ligų, psichikos sveikatos sutrikimų, gerinti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir kokybę.

175. Pagrindiniai ilgalaikiai uždaviniai yra šie:

175.1. sutelktomis visuomenės ir visų sektorių pastangomis sumažinti aplinkos, socialinių ir ekonominių veiksnių neigiamą poveikį sveikatai: vidutinę būsimo gyvenimo trukmę prailginti iki 72,5 metų, pasiekti ES valstybių senbuvių esamą kūdikių mirtingumo lygį;

175.2. sumažinti rūkymo paplitimą, alkoholio ir psichoaktyvių medžiagų vartojimą;

175.3. sumažinti traumatizmą, sergamumą lėtinėmis neinfekcinėmis ligomis ir mirtingumą nuo jų;

175.4. pagerinti gyventojams teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir kokybę;

175.5. sumažinti Lietuvos regionų, vyrų ir moterų sveikatos skirtumus;

175.6. vykdyti užkrečiamųjų ligų profilaktiką ir kontrolę.

176. Trumpalaikiai tikslai – sukurti modernią ir gerai veikiančią sveikatos priežiūros sistemą, pagrįstą socialinių partnerių bendradarbiavimu ir skatinančią sveiką gyvenseną, sveiką aplinką, prieinamą ir tinkamą sveikatos priežiūrą.

177. Pagrindiniai trumpalaikiai uždaviniai yra šie:

177.1. sumažinti gyventojų mirtingumą nuo nelaimingų atsitikimų ir traumų;

177.2. stabilizuoti jaunesnių nei 65 metų gyventojų mirštamumą nuo kraujotakos sistemos ligų;

177.3. gerinti visuomenės psichikos sveikatą ir sumažinti savižudybių; ypač daug dėmesio skirti priklausomybės ligų prevencijai;

177.4. gerinti sveikatos rizikos veiksnių valdymą, sumažinti kaimo ir miesto gyventojų sveikatos skirtumus;

177.5. užtikrinti greitą reagavimą į pavojus visuomenės sveikatai;

177.6. sustiprinti visuomenės sveikatos priežiūrą savivaldybėse – priartinti ją prie bendruomenės.

Švietimas ir mokslas

178. Ilgalaikiai tikslai – išugdyti išsilavinusius, savarankiškus, aktyvius ir atsakingus visuomenės narius, sustiprinti intelektualinį visuomenės potencialą, kad žinios ir mokslas užtikrintų darnų ekonominių, socialinių ir aplinkosaugos tikslų įgyvendinimą.

179. Pagrindiniai ilgalaikiai uždaviniai yra šie:

179.1. užtikrinti įvairių lygių švietimo prieinamumą;

179.2. sukurti nuolat besimokančią visuomenę, sudaryti sąlygas asmenims, norintiems keisti ar kelti kvalifikaciją, mokytis visą gyvenimą;

179.3. skleisti darnaus vystymosi idėjas visais švietimo lygmenimis;

179.4. užtikrinti sistemingą mokslo ir technologijų vystymąsi, leidžiantį kurti mokslu, naujaisiomis, aplinkai mažesnę neigiamą poveikį darančiomis technologijomis ir inovacijomis pagrįstą žinių visuomenę;

179.5. įgyvendinti Jungtinių Tautų Europos ekonomikos komisijos (JTEEK) darnaus vystymosi švietimo strategijos veiksmų planą ir šios strategijos įgyvendinimo Vilniaus gaires (CEP/AC. 13/2005/3/Rev.1);

179.6. vykdyti tarpkryptinius ir tarpdalykinius tyrimus, aprėpiančius socialinius ir gamtos mokslus, skatinti jų sąveiką su politikos formavimo procesu, siekti, kad priimami sprendimai būtų grindžiami mokslo tyrimais ir ekonominių, socialinių bei aplinkosaugos tikslų, uždavinių ir įgyvendinimo priemonių integralumu.

180. Trumpalaikiai tikslai – užtikrinti spartų švietimo, mokslo ir technologijų vystymąsi, pasiekti, kad švietimas, mokslas ir naujausios technologijos didintų tarptautinį Lietuvos konkurencingumą visose gyvenimo srityse ir skatintų darnų Lietuvos vystymąsi.

181. Pagrindiniai trumpalaikiai uždaviniai yra šie:

181.1. stiprinti bendrojo lavinimo, profesinių ir aukštųjų mokyklų sanglaudą;

181.2. skatinti mokslo, technologijų kūrimo ir verslo institucijų sąveiką, kurti naujausias ir mažesnę neigiamą poveikį aplinkai darančias technologijas;

181.3. pasiekti, kad žinios ir mokslas taptų svarbiu veiksniu, užtikrinančiu spartų ekonominį ir socialinį vystymąsi, efektyvų gamtos išteklių naudojimą, švarią ir sveiką aplinką, spartinti žinių visuomenės kūrimą;

181.4. padidinti mokslinių tyrimų efektyvumą ir tarptautinį konkurencingumą, sumažinti protų nutekėjimą.

Kultūros savitumo išsaugojimas

182. Ilgalaikiai tikslai – išsaugoti lietuvių kalbą, lietuvių etninę ir regioninę kultūrą, istorinį Lietuvos kultūros paveldą, Lietuvoje gyvenančių tautinių bendrijų kultūrinį savitumą.

183. Pagrindiniai ilgalaikiai uždaviniai yra šie:

183.1. formuoti Lietuvos piliečių vertybinę orientaciją, siejančią su Lietuvos kultūra, padėti pažinti ir suvokti Lietuvos kultūros savitumą ir ypatumus;

183.2. kryptingai ugdyti tvarią kaimo bendruomenę, gebančią išsaugoti ir perduoti ateities kartoms pagrįstą nacionalinėmis kultūros vertybėmis Lietuvos kaimo materialinį ir dvasinį paveldą;

183.3. užtikrinti lietuvių kalbos apsaugą ir tęstinumą, skatinti jos vystymąsi žinių visuomenės poreikiams tenkinti;

183.4. išsaugoti etninę kultūrą, vietos tradicijas, saugoti paveldą, jo vertę;

183.5. remti Lietuvoje gyvenančių tautinių bendrijų kultūrą ir švietimą;

183.6. spręsti užsienyje esančio Lietuvos kultūros paveldo išsaugojimo problemas.

184. Trumpalaikiai tikslai – užtikrinti kultūros paveldo apsaugą – stiprinti tiesioginę valstybės institucijų ir visuomenės atsakomybę už kultūros paveldo išsaugojimą.

185. Pagrindiniai trumpalaikiai uždaviniai yra šie:

185.1. skatinti kuo aktyvesnį visuomenės dalyvavimą išsaugant Lietuvos ir jos etninių regionų savitumą;

185.2. plėtoti regioninę kultūros politiką, saugoti regioninius kultūros paveldo skirtumus.

Tausojantis vartojimas

186. Ilgalaikiai tikslai – augant bendram gaminių ir paslaugų vartojimui, pasiekti, kad didėjantis vartojimas neprastintų aplinkos būklės, pirmenybę teikti palankioms aplinkai paslaugoms ir gaminiams, kurių gamybai ir eksploatavimui sunaudojama kuo mažiau energijos ir kitų gamtos išteklių, nenaudojama toksinių medžiagų, kurie daro kuo mažesnę neigiamą poveikį aplinkai per visą būvio ciklą.

187. Pagrindiniai ilgalaikiai uždaviniai yra šie:

187.1. pasiekti, kad aplinkai palankūs (žalieji) pirkimai apimtų visą viešąjį sektorių ir atitiktų pirmaujančių šioje srityje ES valstybių lygį;

187.2. skatinti individualius palankius aplinkai (žaliuosius) pirkimus ir ekologiškų produktų vartojimą;

187.3. teikti perkančiosioms organizacijoms ir visuomenei metodinę pagalbą žaliųjų pirkimų klausimais;

187.4. pasiekti, kad valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos laikytųsi tausojančio vartojimo standartų.

188. Trumpalaikiai tikslai – iširti vartotojų vertybines nuostatas, vartojimo įpročius ir elgseną, nustatyti palankesnio aplinkai vartojimo prioritetus, sukurti ir pradėti įgyvendinti

tausojančio vartojimo politiką, pagrįstą produktų ir paslaugų, darančių kuo mažesnę neigiamą poveikį aplinkai, vartojimu.

189. Pagrindiniai trumpalaikiai uždaviniai yra šie:

189.1. atlikti vartotojų vertybinių nuostatų, įpročių ir elgsenos tyrimus, nustatyti palankesnio aplinkai vartojimo prioritetus;

189.2. skatinti gamintojus plėsti gaminių, turinčių ES ir/ar Lietuvos ekologinį ženklą, gamybą.

Teritorijų vystymasis

190. Ilgalaikiai tikslai – užtikrinti tolygų šalies teritorinį vystymąsi, palankias socialinio ir ekonominio vystymosi sąlygas, gerą aplinkos kokybę visoje Lietuvos teritorijoje.

191. Pagrindiniai ilgalaikiai uždaviniai yra šie:

191.1. pertvarkyti esamą teritorijų planavimo sistemą, sukurti šiuolaikišką, stabilią, skaidrią, suprantamą ir logišką teritorijų planavimo ir įgyvendinimo sistemą;

191.2. sumažinti teritorinius gyvenimo kokybės skirtumus ir užtikrinti nuo šalies vidurkio atsiliekančių šalies regionų ir probleminių teritorijų spartesnę ekonominę vystymąsi, sumažinti švytuoklinę gyventojų migraciją į didžiuosius šalies miestus – sumažinti transporto poreikį ir jo lemtą aplinkos taršą bei klimato kaitą;

191.3. užtikrinti palankias kaimo ir miesto sąveikos ir partnerystės sąlygas.

192. Trumpalaikiai tikslai – optimizuoti valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų sistemą ir jų funkcijų pasidalijimą, sustiprinti vietos bendruomenes, kuo sparčiau išspręsti probleminių teritorijų ekonominio ir socialinio vystymosi problemas, sustabdyti jų depopuliacijos procesus.

193. Pagrindiniai trumpalaikiai uždaviniai yra šie:

193.1. sustiprinti silpnąsias gyvenamųjų vietovių tinklo grandis, jų ekonominę ir socialinę potencialą, gerinti jose žmonių gyvenimo kokybę;

193.2. sustiprinti savivaldybių institucijas ir įstaigas bei jų gebėjimus;

193.3. veiksmingiau naudoti vietinius išteklius, tausoti gamtos ir kultūros vertybes;

193.4. skatinti visuomenę aktyviau dalyvauti valdant savivaldybes.

Vystomasis bendradarbiavimas

194. Ilgalaikiai tikslai – prisidėti prie Jungtinių Tautų patvirtintų Tūkstantmečio vystymosi tikslų įgyvendinimo, taikos užtikrinimo pasaulyje, skirtumų tarp išsivysčiusių ir besivystančių valstybių mažinimo, besivystančių valstybių integravimo į pasaulio ekonomiką ir jų darnaus vystymosi, konfliktų prevencijos.

195. Pagrindiniai ilgalaikiai uždaviniai yra šie:

195.1. suderinti Lietuvos Respublikos vykdomą vystomojo bendradarbiavimo politiką su ES vystomojo bendradarbiavimo politikos principais ir tikslais;

195.2. didinti Lietuvos oficialią paramą vystymuisi, atsižvelgiant į Lietuvos finansines galimybes.

196. Trumpalaikiai tikslai – aktyviai prisidėti prie ES vystomojo bendradarbiavimo plėtros pagal ES išsipareigojimus, įgyvendinti dvišalius Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo projektus prioritetinėse valstybėse.

197. Pagrindiniai trumpalaikiai uždaviniai yra šie:

197.1. užtikrinti Lietuvos privalomųjų įmokų tarptautinėms organizacijoms, kurios įskaitomos kaip dalis Lietuvos oficialios paramos vystymuisi, mokėjimą;

197.2. sustiprinti Lietuvos vykdomų dvišalių ir daugiašalių projektų ir programų valdymo administracinius gebėjimus.

VI. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

Strategijos įgyvendinimas ir priežiūra

198. Siekiant sustiprinti darnaus vystymosi koordinavimą, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. liepos 28 d. nutarimu Nr. 888 „Dėl Nacionalinės darnaus vystymosi komisijos sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 2000, Nr. 65-1950) sudaryta Nacionalinė darnaus vystymosi komisija.

199. Strategijos įgyvendinimo monitoringui vykdyti, išsamesnei pokyčių ir priežastinių ryšių analizei atlikti aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 19 d. įsakymu Nr. 672 (Žin., 2004, Nr. 4-79) sudaryta Ekspertų grupė Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos įgyvendinimo eigai vertinti ir atitinkamoms rekomendacijoms rengti.

200. Nacionalinė darnaus vystymosi komisija turi svarstyti dvimetes darnaus vystymosi ataskaitas, kurios nustatyta tvarka pateikiamos Jungtinių Tautų ir ES institucijoms. Su šiomis ataskaitomis turi būti supažindinama visuomenė. Tai organizuoja atitinkami Aplinkos ministerijos padaliniai.

Darnaus vystymosi rodikliai

201. Darnaus vystymosi rodikliai sugrupuoti pagal 3 pagrindinius darnaus vystymosi sektorius – aplinkos būklė, ekonominis vystymasis ir socialinis vystymasis. Šis sugrupavimas gana sąlyginis, nes didelė dalis pateikiamų rodiklių tarpsektoriniai, apibūdinantys sektorių sąveiką. Atskirai pateikiami teritorijų vystymosi rodikliai, atspindintys padėtį apskrityse, savivaldybėse ir smulkesniuose teritorijos vienetuose.

202.	Aplinkos būklės rodikliai	Atsakinga institucija
202.1.	išmetamų į atmosferą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis CO ₂ ekvivalentu – iš viso, mln. tonų, BVP vienetui, iš viso ir pagal ekonominės veiklos rūšis, tonų / tūkst. litų	Aplinkos apsaugos agentūra
202.2.	išmetamų į atmosferą sieros dioksido, azoto oksidų, lakiųjų organinių junginių ir amoniako kiekis – iš viso, tūkst. tonų, BVP vienetui, iš viso ir pagal ekonominės veiklos rūšis, tonų / tūkst. litų	Aplinkos apsaugos agentūra
202.3.	miestų oro kokybė – dienų, kai azoto dioksido, kietųjų dalelių ir pažemio ozono koncentracijos viršija leistinus normatyvus, skaičius per metus	Aplinkos apsaugos agentūra
202.4.	valytų nuotekų (mln. kub. metrų) atitiktis teisės aktų nustatytiems reikalavimams per metus, procentais	Aplinkos apsaugos agentūra
202.5.	paviršinio vandens kokybė – organinių medžiagų, azoto ir fosforo junginių koncentracija upėse, ežeruose, Kuršių mariose, Baltijos jūros priekrantės zonoje, mg / l	Aplinkos apsaugos agentūra
202.6.	požeminio vandens sąnaudos, mln. kub. metrų ir procentais, esamuose požeminio vandens ištekliuose	Aplinkos apsaugos agentūra
202.7.	požeminio vandens kokybės normas atitinkančių mėginių požeminio vandens telkiniuose, procentais	Lietuvos geologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos
202.8.	organinių medžiagų, azoto ir fosforo junginių prietaka į Baltijos jūrą, tūkst. tonų	Aplinkos apsaugos agentūra
202.9.	saugomų teritorijų plotas iš viso Lietuvos teritorijos ploto, procentais	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos
202.10.	miškų plotų iš viso Lietuvos teritorijos ploto, procentais	Valstybinė miškotvarkos tarnyba
202.11.	pažeistos žemės, eksploatuojamų ir išeksploatuotų naudingųjų iškasenų karjerų, durpynų ir sąvartynų plotas, hektarais	Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos
202.12.	nenaudojamos žemės, netinkamos žemės ūkio augalams auginti arba dėl mažos ūkinės vertės dirvožemio netinkamos nuolat ganyti ir šienauti, plotas, hektarais	Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos
202.13.	surinktų komunalinių atliekų kiekis, tenkantis vienam gyventojui per metus, kilogramais	Aplinkos apsaugos agentūra
202.14.	gamybos atliekų kiekis, tenkantis BVP vienetui, iš viso ir pagal ekonominės veiklos rūšis, tonų / tūkst. litų	Aplinkos apsaugos agentūra
202.15.	žaliavų perdirbimas – perdirbtų popieriaus, stiklo, plastiko, metalo atliekų kiekis	Aplinkos apsaugos agentūra
202.16.	surinktas pavojingų atliekų kiekis – pagal rūšis, tonomis	Aplinkos apsaugos agentūra
202.17.	žaliųjų viešųjų pirkimų iš visų viešųjų pirkimų, procentais, litais	Viešųjų pirkimų tarnyba prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

203.	Ekonomikos vystymosi rodikliai	
203.1.	BVP to meto kainomis, mln. litų, BVP augimas, procentais, bendrosios pridėtinės vertės augimas pagal ekonominės veiklos rūšis, procentais	Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Statistikos departamentas)
203.2.	BVP vienam gyventojui, litais ir perkamosios galios standartu	Statistikos departamentas
203.3.	valdžios sektoriaus bendroji skola, palyginti su BVP, procentais	Statistikos departamentas
203.4.	bendrosios investicijos, palyginti su BVP, procentais, iš viso ir pagal sektorius	Statistikos departamentas
203.5.	darbo našumas (bendroji pridėtinė vertė, tenkanti vienai faktiškai dirbtai valandai), litais, šalies ir pagal ekonominės veiklos rūšis; darbo našumas vienam darbuotojui, perkamosios galios standartais	Statistikos departamentas
203.6.	ūkio šakose sunaudotas galutinės energijos kiekis, tenkantis BVP vienetui, iš viso ir pagal ekonominės veiklos rūšis	Statistikos departamentas
203.7.	gamybai sunaudotas vandens kiekis, tenkantis BVP vienetui, iš viso ir pagal ekonominės veiklos rūšis	Aplinkos apsaugos agentūra
203.8.	krovinių ir keleivių pervežimo pasiskirstymas pagal transporto rūšis, mln. tonkilometrų ir BVP vienetui, mln. keleivio kilometrų	Statistikos departamentas
203.9.	biodegalų sunaudojimas transporte ir jų dalis, palyginti su visu transporte sunaudotų degalų kiekiu, tūkst. tonų ir procentais	Statistikos departamentas
203.10.	lengvųjų automobilių skaičius 1 000 gyventojų	Statistikos departamentas
203.11.	senesnių kaip 10 metų lengvųjų automobilių iš visų lengvųjų automobilių, procentais	Statistikos departamentas
203.12.	gamyklų, turinčių kokybės vadybos sistemų sertifikata ISO 9000 arba ISO 9001, skaičius, vienetais, ir iš visų įmonių, procentais	Lietuvos standartizacijos departamentas prie Aplinkos ministerijos (toliau – Lietuvos standartizacijos departamentas)
203.13.	gamyklų, turinčių ISO 14001 arba EMAS sertifikata, skaičius, vienetais, ir iš visų įmonių, procentais	Lietuvos standartizacijos departamentas, Aplinkos apsaugos agentūra
203.14.	apdirbamosios gamybos įmonių sukurtos pridėtinės vertės dalis, kurią sudaro aukštųjų technologijų sektoriaus sukurta pridėtinė vertė, procentais	Statistikos departamentas
203.15.	atsinaujinančių energijos išteklių iš visų energijos sąnaudų, procentais	Statistikos departamentas
203.16.	elektros energijos, pagamintos iš atsinaujinančių išteklių, iš visos pagamintos elektros energijos, procentais	Statistikos departamentas
203.17.	elektros energijos, pagamintos kogeneracinėse elektrinėse, iš visos pagamintos elektros energijos, procentais	Statistikos departamentas

203.18.	elektros suvartojimas namų ūkiuose per metus – iš viso ir vienam gyventojui, GWh	Statistikos departamentas
203.19.	pasėlių, skirtų biologiniam kurui gaminti, plotas, tūkst. hektarų, ir iš viso žemės ūkio naudmenų ploto, procentais	Statistikos departamentas
203.20.	ekologinių ūkių žemės plotas, tūkst. hektarų, ir iš viso žemės ūkio naudmenų ploto, procentais	Žemės ūkio ministerija
203.21.	ekologinės žemės ūkio produkcijos gamybos plotai, hektarais, pagal produkcijos rūšis (daržovės, grūdai, bulvės, vaisiai ir uogos), pieną ir jo gaminius, mėsą pagal sertifikuotų gyvulių skaičių, vienetais	Žemės ūkio ministerija
203.22.	pesticidų naudojimas (iš viso panaudota pesticidų pagal veikliąją medžiagą), tūkst. tonų ir kilogramais hektarui naudojamų žemės ūkio naudmenų	Valstybinė augalų apsaugos tarnyba
203.23.	būstuose gyventojų sunaudotas vandens kiekis, litrais vienam gyventojui per parą	Aplinkos apsaugos agentūra
203.24.	būstuose sunaudotos šilumos energijos kiekis, tne, ir sunaudotos elektros energijos kiekis, tenkantis vienam gyventojui per metus, kWh	Statistikos departamentas
203.25.	gyventojų, aprūpinamų centralizuotai tiekiamu vandeniu, iš visų šalies gyventojų, procentais, – iš viso ir atskirai – miesto, kaimo gyventojų	Aplinkos apsaugos agentūra
203.26.	gyventojų, aprūpinamų centralizuotai teikiamomis nuotekų tvarkymo paslaugomis, iš visų šalies gyventojų, procentais, – iš viso ir atskirai – miesto, kaimo gyventojų	Aplinkos apsaugos agentūra
203.27.	gyventojų, kurie naudojasi viešąja komunalinių atliekų tvarkymo paslauga, iš visų šalies gyventojų, procentais, – iš viso ir atskirai – miesto, kaimo gyventojų	Aplinkos apsaugos agentūra
203.28.	namų ūkio trumpalaikės piniginės išlaidos būstui, vandeniui, dujoms, kuriai – vidutinių namų ūkio išlaidų dalis, procentais, palyginti su vidutinėmis namų ūkio pajamomis, litais	Statistikos departamentas
203.29.	bendrosios pridėtinės vertės dalis, kurią sudaro turizmo sektoriuje sukurta pridėtinė vertė, procentais	Statistikos departamentas
203.30.	suteiktų nakvynių viešbučiuose, sveikatingumo ir poilsio, kaimo turizmo ir kitose apgyvendinimo įmonėse skaičius, tūkst. vienetų	Statistikos departamentas
203.31.	pagal nustatytuosius reikalavimus įrengtų dviračių turizmo trasų ilgis, kilometrais	Lietuvos savivaldybių asociacija
204.	Socialinio vystymosi rodikliai	
204.1.	15–64 metų asmenų užimtumo lygis, procentais	Statistikos departamentas
204.2.	nedarbo ir ilgalaikio nedarbo lygis, procentais	Statistikos departamentas
204.3.	BVP dalis, kurią sudaro socialinės apsaugos išlaidos, procentais	Statistikos departamentas
204.4.	skurdo rizikos lygis, procentais	Statistikos departamentas

204.5.	pajamų pasiskirstymo koeficientas	Statistikos departamentas
204.6.	vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė (iš viso ir pagal lytį), metais	Statistikos departamentas
204.7.	natūrali gyventojų kaita 1 000 gyventojų	Statistikos departamentas
204.8.	gyventojų mirties atvejų iš visų kvėpavimo sistemos ligų 100 000 gyventojų	Statistikos departamentas
204.9.	gyventojų mirties atvejų iš visų kraujotakos sistemos ligų 100 000 gyventojų	Statistikos departamentas
204.10.	gyventojų mirties atvejų iš visų piktybinių navikų ligų 100 000 gyventojų	Statistikos departamentas
204.11.	gyventojų mirties dėl kelių transporto įvykių atvejų skaičius, iš viso ir 100 000 gyventojų	Statistikos departamentas
204.12.	per kelių transporto įvykius sužeistų gyventojų skaičius per metus, iš viso ir 100 000 gyventojų	Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
204.13.	susirgimų salmonelioze atvejų skaičius 100 000 gyventojų	Užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės centras
204.14.	naujagimių iki vienerių metų mirtingumas (mirusių kūdikių 1 000 gimusiųjų)	Statistikos departamentas
204.15.	vidutiniškai vienam gyventojui tenkantis naudingasis gyvenamasis plotas – mieste, kaime, kv. metrais	Statistikos departamentas
204.16.	asmenų, žuvusių dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius	Valstybinė darbo inspekcija
204.17.	atitinkamo triukšmo garso lygio veikiamų teritorijų plotas, kv. kilometrais, šalia pagrindinių transporto infrastruktūrų	Valstybinis aplinkos sveikatos centras
204.18.	atitinkamo triukšmo garso lygio veikiamų žmonių skaičius aglomeracijose ir šalia pagrindinių transporto infrastruktūrų	Valstybinis aplinkos sveikatos centras
204.19.	švietimui skiriamos lėšos, BVP procentais	Statistikos departamentas
204.20.	kultūrai skiriamos lėšos, BVP procentais	Statistikos departamentas
204.21.	išlaidos moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai, BVP procentais	Statistikos departamentas
204.22.	aukštųjų mokyklų studentų (visų tais metais baigusiu studijas) skaičius, palyginti su 20–24 metų asmenų skaičiumi, procentais	Statistikos departamentas
204.23.	bendrojo lavinimo mokyklų mokinių (visų tais metais įgijusių pagrindinį, vidurinį išsilavinimą) skaičius, palyginti su 15–19 metų asmenų skaičiumi, procentais	Švietimo ir mokslo ministerija, Statistikos departamentas
204.24.	profesinio mokymo mokinių iš visų vidurinio mokymo lygmens mokinių, procentais	Statistikos departamentas
204.25.	18–24 metų jaunuoliai, turintys tik pagrindinį išsilavinimą ir toliau nesimokantys, procentais	Statistikos departamentas
204.26.	aukštojo mokslo studento finansavimo krepšelio dydis, litais	Švietimo ir mokslo ministerija
204.27.	asmenų, baigusiu universitetų trečiosios pakopos studijas ir įgijusių mokslo laipsnį, skaičius per metus	Statistikos departamentas

205.	Teritorijų vystymosi rodikliai	
205.1.	regiono BVP, tenkantis vienam gyventojui, ir santykis su šalies vidurkiu, procentais	Statistikos departamentas
205.2.	materialinės investicijos, tenkančios vienam gyventojui, mln. litų, ir santykis su šalies vidurkiu, procentais	Statistikos departamentas
205.3.	gyventojų, kuriems regiono teritorijoje centralizuotai tiekiamas geriamasis vanduo, skaičius, procentais, palyginti su bendru gyventojų skaičiumi pagal deklaruojamą gyvenamąją vietą	Aplinkos apsaugos agentūra
205.4.	gyventojų, kurie regiono teritorijoje prijungti prie centralizuoto nuotekų tinklo, skaičius, procentais, palyginti su bendru gyventojų skaičiumi pagal deklaruojamą gyvenamąją vietą	Aplinkos apsaugos agentūra
205.5.	regiono teritorijoje centralizuotai patiekto geriamojo vandens kiekis, vidutiniškai kub. metrais vienam gyventojui per parą	Aplinkos apsaugos agentūra
205.6.	15–64 metų gyventojų užimtumo lygis, procentais, ir santykis su šalies vidurkiu	Statistikos departamentas
205.7.	nedarbo lygis, procentais, ir santykis su šalies vidurkiu	Statistikos departamentas
205.8.	regiono teršalų emisija į orą, tonomis 1 kv. kilometrui, ir santykis su šalies vidurkiu	Aplinkos apsaugos agentūra
205.9.	regiono miškingumas, procentais	Valstybinė miškotvarkos tarnyba

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos Vyriausybės
2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimu Nr. 1160
(Lietuvos Respublikos Vyriausybės
2009 m. rugsėjo 16 d. nutarimo Nr. 1247
redakcija)

NACIONALINĖS DARNAUS VYSTYMO SI STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO PRIEMONIŲ PLANAS

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
		I. APLINKOS KOKYBĖ		
		Oras ir klimato kaita		
1. Ilgalaikiai tikslai – užtikrinti nepavojingą žmonių sveikatai ir atitinkančią reikalavimus oro kokybę visoje šalies teritorijoje, pasiekti, kad į atmosferą išmetamų teršalų ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų daugėtų dvigubai lėčiau, negu augs gamyba ir paslaugos, o ozono sluoksnį ardančios medžiagos iš viso nebūtų vartojamos	1.1. Užtikrinti, kad išmetamų į atmosferą teršalų ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų sukuriama BVP vienetui sumažėtų perpus ir neviršytų nustatytųjų nacionalinių limitų	1.1.1. Užtikrinti, kad šiluminėse elektrinėse iki 2015 metų būtų pasiekti naujiems dideliems kurą deginantiems įrenginiams nustatyti aplinkosaugos reikalavimai	2015	Aplinkos ministerija
		1.1.2. Organizuoti ir koordinuoti Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos įgyvendinimo iki 2012 metų nacionalinės strategijos įgyvendinimą	2009–2012	Aplinkos ministerija
		1.1.3. Parengti Klimato kaitos valdymo nacionalinės politikos strategiją ir jos įgyvendinimo 2013–2020 metų priemonių planą	2012	Aplinkos ministerija, Ūkio ministerija, Energetikos ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Susisiekimo ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija, Žemės ūkio ministerija
		1.1.4. Ekonominėmis priemonėmis skatinti naudoti biologinį kurą ir gaminti elektrą ir šilumą kogeneracinėse elektrinėse	2009–2020	Energetikos ministerija, Žemės ūkio ministerija, Aplinkos ministerija

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
		1.1.5. Nustatyti ES oro kokybės gerinimo ir klimato kaitos mažinimo tikslų įgyvendinimą užtikrinančius nacionalinius strateginius ūkio sektorių vystymo tikslus, atitinkančius sieros dioksido, azoto oksidų, lakiųjų organinių junginių, amoniako ir pirminių kietųjų dalelių (KD _{2,5}) 2020 metų nacionalinius emisijos limitus	2011–2020	Aplinkos ministerija
		1.1.6. Parengti Nacionalinę į atmosferą išmetamo teršalų kiekio valdymo (ribojimo) iki 2020 metų programą ir koordinuoti jos įgyvendinimą	2010–2020	Aplinkos ministerija, Ūkio ministerija, Susisiekimo ministerija, Žemės ūkio ministerija
	1.2. Užtikrinti, kad nebūtų viršijami aplinkos oro taršos normatyvai	1.2.1. Rengti ir tobulinti aplinkos oro taršos ir kokybės vertinimą ir valdymą reglamentuojančius teisės aktus	2009–2020	Aplinkos ministerija
		1.2.2. Nustatytaisiais terminais atnaujinti Aplinkos oro kokybės vertinimo programą, jos įgyvendinimo priemonių planą ir savivaldybių programas aplinkos oro užterštumo lygiui mažinti ir veiksmingai juos įgyvendinti	2009–2020	Aplinkos ministerija, savivaldybės
		1.2.3. Remti inovatyvių ir efektyvių technologijų, darančių mažiausią neigiamą poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai, diegimą	2009–2020	Aplinkos ministerija, Ūkio ministerija
		1.2.4. Plėtoti visuomeninį transportą	2009–2020	savivaldybės, Susisiekimo ministerija
		1.3. Iki 2015 metų atsisakyti ozono sluoksnį ardančių medžiagų vartojimo, išskyrus išimties atvejus, kai nėra tinkamų alternatyvų arba alternatyvų taikymas nepriimtinas ekonominiu ar techniniu požiūriu	1.3.1. Ekonominėmis ir administracinėmis priemonėmis, taip pat vykdant atitinkamus projektus skatinti naudoti neardančias ozono sluoksnio medžiagas, technologijas arba taikyti kitas alternatyvias priemones	2010–2020

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
2. Trumpalaikiai tikslai – pasiekti, kad vystantis pramonės, energetikos ir transporto sektoriams iki 2010 metų į atmosferą išmetamų teršalų kiekis nedidėtų, palyginti su 2001–2005 metais, tinkamai naudojant Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, privačias lėšas ir ES paramą	2.1. Užtikrinti, kad būtų įgyvendinti taršos mažinimo reikalavimai didelėse deginimo įmonėse	2.1.1. Užtikrinti, kad bendras SO ₂ ir NO _x kiekis, išmetamas 2009–2010 metais gaminant elektros energiją, neviršytų Lietuvos stojimo į ES sutartyje nustatytų normatyvų	2009–2010	Aplinkos ministerija
	2.2. Užtikrinti, kad į atmosferą išmetamas sieros dioksido, azoto oksidų, lakiųjų organinių junginių ir amoniako kiekis neviršytų nustatytųjų nacionalinių limitų	2.2.1. Parengti Lietuvos Respublikos aplinkos oro apsaugos įstatymo pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo įstatymo projektus – nustatyti savivaldybių atsakomybę už aplinkos oro kokybės valdymo priemonių nustatymą ir įgyvendinimą	2009	Aplinkos ministerija
		2.2.2. Nustatyti biokurą ir biodegalus naudojančių įrenginių taršos normatyvus	2009–2010	Aplinkos ministerija
	2.3. Užtikrinti, kad įgyvendinant oro taršos mažinimo priemones kietųjų dalelių koncentracija neviršytų nustatytųjų aplinkos oro kokybės normų	2.3.1. Sukurti transporto priemonių keliamos taršos reguliavimo sistemą, laikantis atsakomybės („teršėjas moka“) principo	2009	Aplinkos ministerija, Susisiekimo ministerija, savivaldybės
Vanduo				
1. Ilgalaikiai tikslai – pasiekti, kad požeminio vandens, upių, ežerų, Kuršių marių ir Baltijos jūros būklė būtų gera, vandens ekosistemos išlaikytų didelę įvairovę, paviršiniai vandens telkiniai tiktų poilsio reikmėms tenkinti, o visi šalies gyventojai gautų saugos ir	1.1. Sumažinti vandenių taršą pavojingomis medžiagomis tiek, kad pavojingų medžiagų išmetimai neviršytų ES normatyvų ir netrukdytų siekti geros vandens telkinių būklės	1.1.1. Remti inovatyvių ir efektyvių technologijų, leidžiančių taupiau naudoti vandens išteklius ir mažinti jų taršą, diegimą	2009–2015	Aplinkos ministerija, Ūkio ministerija
		1.1.2. Vykdyti Baltijos jūros ir vidaus vandenių maudyklų vandens kokybės monitoringą	2009–2020	savivaldybės
	1.2. Sumažinti Baltijos jūros, Kuršių marių taršą iš sausumos šaltinių, laivų bei veiklos jūroje ir kituose vandens telkiniuose	1.2.1. Plėtoti tarptautinį bendradarbiavimą su kitomis valstybėmis, ypač Baltarusija, Rusijos Federacija ir Lenkija, siekiant bendrą Baltijos jūros ir kitų paviršinių bei požeminių vandenių apsaugos, naudojimo ir taršos mažinimo veiksmų	2009–2020	Aplinkos ministerija

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
kokybės reikalavimus atitinkantį geriamąjį vandenį		1.2.2. Tobulinti jūros aplinkos apsaugą reglamentuojančius teisės aktus, stiprinti jūros apsaugos institucinius pajėgumus	2009–2020	Aplinkos ministerija
	1.3. Mažinti vandenų taršą iš žemės ūkio šaltinių	1.3.1. Ekonominėmis, teisinėmis ir informacinėmis priemonėmis skatinti taršos iš žemės ūkio šaltinių mažinimo priemonių diegimą ūkiuose	2009–2013	Žemės ūkio ministerija
		1.3.2. Parengti ir patvirtinti aplinkosaugos reikalavimus ūkiams, auginantiems daugiau kaip 100 sutartinių gyvulių	2010	Aplinkos ministerija, Žemės ūkio ministerija
	1.4. Užtikrinti požeminių vandenų apsaugą nuo taršos ir skatinti racionalų požeminio vandens išteklių naudojimą	1.4.1. Nustatyti turimų požeminio vandens išteklių kiekį, kokybės požiūriu geriausius požeminio vandens telkinius vandeniui tiekti, numatyti optimalius vandens naudojimo būdus, iširti jo kokybę	2010–2020	Aplinkos ministerija
		1.4.2. Nustatyti potencialius požeminio vandens taršos židinius vandenviečių poveikio zonose, iširti jų grėsmės vandenviečių išteklių kokybei mastą ir likviduoti taršos židinius	2010	Lietuvos geologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos (toliau – Lietuvos geologijos tarnyba), Aplinkos ministerija, savivaldybės
		1.4.3. Parengti ir patvirtinti Gyvulininkystės kompleksų poveikio požeminiam vandeniui vertinimo (monitoringo, ekogeologinio tyrimo) tvarkos aprašą	2010	Aplinkos ministerija, Lietuvos geologijos tarnyba
	1.5. Sukurti veiksmingą potvynių rizikos vertinimo ir valdymo sistemą, atsižvelgiant į socialinius, ekonominius ir aplinkosauginius aspektus	1.5.1. Atlikti preliminarų potvynių rizikos įvertinimą tose teritorijose, kuriose nustatytas didelis potvynių pavojus, parengti potvynių rizikos žemėlapius ir potvynių masto, neigiamo poveikio ir žemės naudojimo tose teritorijose ataskaitą	2011	Aplinkos ministerija
2. Trumpalaikiai tikslai – pasiekti, kad būtų sumažinta paviršinio ir požeminio vandens tarša, tinkamai naudojant valstybės, savivaldybių,	2.1. Siekti sumažinti sutelktąją taršą azotu 810 tonų, fosforu – 85 tonomis, biocheminių deguonies suvartojimą per 7 paras – 1050 tonų, palyginti su 2004 metais	2.1.1. Vykdyti miestų nuotekų valymo įrenginių modernizavimo ir plėtros projektus valstybės, savivaldybių, privačiomis ir ES paramos lėšomis	2010	savivaldybės

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
privačias ir ES struktūrinių fondų paramos lėšas	2.2. Sumažinti pasklidąją taršą azotu ir fosforu	2.2.1. Sudaryti Lietuvos Respublikos jautrumo žemės ūkio taršai žemėlapi	2009	Aplinkos ministerija
		2.2.2. Parengti maistinių medžiagų balanso skaičiavimo metodiką, skirtą vandenų taršos priklausomybei nuo dirvožemio tipo, ūkininkavimo sąlygų ir kitų veiksnių nustatyti	2009	Aplinkos ministerija, Žemės ūkio ministerija
		2.2.3. Atnaujinti Valstybinę vandenų taršos iš žemės ūkio šaltinių mažinimo programą ir jos įgyvendinimo priemonių planą	2012	Žemės ūkio ministerija
	2.3. Įdiegti upių baseinų principu pagrįstą decentralizuotą vandens išteklių valdymo sistemą – sudaryti galimybes visiems šalies gyventojams aktyviai dalyvauti nustatant vandens telkinių vandensaugos tikslus ir parenkant jų įgyvendinimo priemones	2.3.1. Parengti upių baseinų valdymo planų ir priemonių programų projektus ir suderinti juos su visuomene ir upių baseinų rajonų koordinavimo tarybomis	2009	Aplinkos ministerija
		2.3.2. Sukurti efektyvią informacijos apie vandens telkinių būklę ir ūkinės veiklos poveikį jai rinkimo ir valdymo sistemą	2009	Aplinkos ministerija
	2.4. Užtikrinti, kad visa ūkinė veikla būtų organizuota taip, kad nesudarytų sąlygų į paviršinius ir požeminius vandens telkinius patekti pavojingoms aplinkai ir žmonių sveikatai medžiagoms	2.4.1. Sugriežtinti gamybos nuotekų išleidimo į Kuršių marias ir Nemuną žemiau Neries įtekėjimo vietos kontrolę	2009	Aplinkos ministerija
		2.4.2. Nustatyti požeminio vandens pabaseinių (lokalaus paplitimo telkinių) išteklius, parengti pagrindinių požeminio vandens baseinų erdvinis hidrogeologinius modelius	2010	Aplinkos ministerija
		2.4.3. Nustatyti faktines vandenviečių išteklių formavimosi teritorijas (poveikio zonas) ir jų galimus pokyčius 2008–2020 metų eksploataavimo laikotarpiu	2010	Aplinkos ministerija

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
		2.4.4. Pakeisti Nuotekų tvarkymo reglamentą, patvirtintą aplinkos ministro 2006 m. gegužės 17 d. įsakymu Nr. D1-236, siekiant įgyvendinti 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/105/EB dėl aplinkos kokybės standartų vandens politikos srityje nuostatas	2010	Aplinkos ministerija
		Kraštovaizdžio ir biologinė įvairovė		
1. Ilgalaikiai tikslai – išsaugoti kraštovaizdžio ir biologinę šalies įvairovę, gamtos ir kultūros paveldo vertybes, atkurti pažeistus gamtinius elementus, užtikrinti racionalų kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės naudojimą	1.1. Išsaugoti valstybės ir jos etnografinių regionų kraštovaizdžio ir biologinę įvairovę ir savitumą, užtikrinti racionalų jų naudojimą, mažinti neigiamą ūkinės veiklos poveikį kraštovaizdžiui ir biologinei įvairovei	1.1.1. Įgyvendinti agrarinėse teritorijose kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės vertybių apsaugos priemonės	2010–2020	Žemės ūkio ministerija, Aplinkos ministerija
		1.1.2. Remti gamtai palankias ūkininkavimo didelę gamtinę vertę turinčiose pievose, ganyklose ir šlapynėse formas	2009–2013	Žemės ūkio ministerija, Aplinkos ministerija
	1.2. Plėtoti saugomų teritorijų tinklą ir gamtinį karkasą, derinti juos prie Europos ekologinių tinklų, padidinti Lietuvos saugomų teritorijų plotą iki 16–18 procentų šalies teritorijos	1.2.1. Parengti pažeidžiamiausių Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ ir kitų Lietuvos saugomų teritorijų arba jų dalių gamtotvarkos planus ir organizuoti jų įgyvendinimą	2009–2020	Aplinkos ministerija
	1.3. Užtikrinti rekreacinių išteklių apsaugą ir racionalų naudojimą, padidinti saugomų teritorijų atvirumą visuomenei, skleisti informaciją apie saugomų teritorijų svarbą ir tikslus	1.3.1. Organizuoti valstybiniuose parkuose pažintinio turizmo (pėsčiųjų, dviračių, vandens, automobilių, žirginio ir kitokio) takų ir trasų įrengimą, sukurti pažintinio turizmo takų sistemą, organizuoti ekologinio švietimo kampanijas	2010–2020	Aplinkos ministerija
		1.3.2. Įsteigti lankytojų centrus visuose valstybiniuose parkuose	2009–2020	Aplinkos ministerija
		1.3.3. Organizuoti upių renatūralizavimo projektų įgyvendinimą	2010–2020	Aplinkos ministerija

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
	1.4. Per Strategijos galiojimo laiką (iki 2020 metų) padidinti 3 procentais Lietuvos miškingumą, plėsti kitos natūralios daugiamečių augmenijos plotus, sumažinti teritorinį miškų išsidėstymo netolygumą, ypač daug dėmesio skirti mažiausiai miškingų rajonų miškingumo didinimui	1.4.1. Skatinti žemės ūkio naudmenų savininkus ir valdytojus aktyviau naudotis ES parama miškui želdinti	2009–2020	Aplinkos ministerija, Žemės ūkio ministerija
		1.4.2. Parengti miškų atkūrimo ir įveisimo ekologiniu-genetiniu pagrindu projektus, derinti miško želdinimą su savaiminiu atžėlimu	2009–2012	Aplinkos ministerija
		1.4.3. Skatinti medelynų plėtrą siekiant užtikrinti miško sodmenų kokybę ir asortimentą	2009–2012	Aplinkos ministerija
	1.5. Sustiprinti jūros kranto, Kuršių marių kranto zonos kraštovaizdžio ir jūros ekosistemų biologinės įvairovės apsaugą, derinti apsaugą su racionaliu jų naudojimu visuomenės reikmėms	1.5.1. Įgyvendinti ES nustatytus krantų apsaugos, integruoto kranto zonos vystymo reikalavimus, nuolat vykdyti Baltijos jūros ir Kuršių marių krantų apsaugos ir tvarkymo priemones, parinkti tinkamiausią pajūrio žemėnaudos struktūrą	2010–2020	Aplinkos ministerija, savivaldybės
		1.5.2. Formuojant Europos ekologinį tinklą „Natura 2000“, atrinkti biologinės įvairovės apsaugai svarbiausias teritorijas Lietuvai priklausančioje jūros dalyje	2009–2012	Aplinkos ministerija
	1.6. Saugoti ir gausinti želdynus ir kitas natūralias urbanizuoto kraštovaizdžio teritorijas	1.6.1. Parengti ir įgyvendinti urbanizuoto kraštovaizdžio ekologines ir rekreacines funkcijas atliekančių natūralių ir subnatūralių teritorijų gausinimo ir tvarkymo projektus	2010–2020	Aplinkos ministerija, savivaldybės
	1.7. Tobulinti biologinės įvairovės apsaugos metodus, plėtoti biologinės įvairovės, ūkinės veiklos poveikio ir saugomų teritorijų režimo veiksmingumo tyrimus	1.7.1. Tirti kraštovaizdžio ir biologinę įvairovę	2009–2020	Aplinkos ministerija
1.7.2. Papildyti atnaujinamas bendrojo lavinimo vidurinio ugdymo bendrąsias programas kompetencijos apie gamtos ir kultūros vertybių apsaugą, tvarkymą ir racionalų naudojimą ugdymu, rekomenduoti tai įtraukti į kuriamą studijų programų turinį, neformaliojo suaugusiųjų švietimo ugdymo modulius		2009–2011	Švietimo ir mokslo ministerija	

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
2. Trumpalaikis tikslas – sukurti šiuolaikišką, Lietuvos nacionalinius interesus ir ES reikalavimus atitinkančią kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės, kultūros paveldo apsaugos ir naudojimo sistemą	2.1. Tobulinti biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio išsaugojimo teisinę bazę ir strategines nuostatas	2.1.1. Atnaujinti Lietuvos biologinės įvairovės išsaugojimo strategiją ir veiksmų planą, siekiant integruoti biologinės įvairovės apsaugą į atskirus ūkio šakų sektorius	2010	Aplinkos ministerija, Susisiekimo ministerija, Žemės ūkio ministerija
		2.1.2. Atnaujinti Nacionalinę aplinkos apsaugos strategiją, numatančią ilgalaikius aplinkos sektoriaus prioritetus	2011	Aplinkos ministerija
	2.2. Tobulinti Lietuvos saugomų teritorijų sistemą ir gamtinį karkasą, užtikrinti kertinių miško buveinių apsaugą, užbaigti steigti paukščių apsaugai svarbias teritorijas	2.2.1. Atrinkti kertines miško buveines, tinkamas įtraukti į Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijų tinklą, sudaryti su privačių miškų savininkais kertinių miško buveinių apsaugos sutartis	2009–2010	Aplinkos ministerija
		2.2.2. Baigti formuoti Europos ekologinį tinklą „Natura 2000“, kuo labiau jį integruoti į Lietuvos saugomas teritorijas	2012	Aplinkos ministerija, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba
	2.3. Plačiau naudoti saugomas teritorijas, visų pirma nacionalinius ir regioninius parkus, pažintiniam-ekologiniam turizmui, taip pat miestų želdynus ekologiniam švietimui, gamtos ir kultūros vertybių propagavimui	2.3.1. Organizuoti ekologinio švietimo seminarus, pažintinius žygius saugomose teritorijose	2010	savivaldybės, Aplinkos ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija
	2.4. Atkurti labiausiai pažeistus kraštovaizdžio elementus, saugoti ir gausinti estetines kraštovaizdžio vertybes, stiprinti tradicinio kaimo kraštovaizdžio apsaugą, sumažinti jo vizualinę taršą	2.4.1. Parengti ir įgyvendinti aplinkosaugos reikalavimų neatitinkančių sąvartynų ir apleistų karjerų rekultivavimo projektus	2011	savivaldybės, Aplinkos ministerija
		2.4.2. Parengti rekomendacijas, kokių rūšių medžius parinkti miškui atkurti ir įveisti, atsižvelgiant į įvairius aplinkos veiksnius	2010	Aplinkos ministerija

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai	
		Atliekų tvarkymas			
1. Ilgalaikiai tikslai – sukurti socialiniu, aplinkos ir ekonominiu požiūriais tinkamą komunalinių, gamybos ir kitoje ūkio veikloje susidaranti atliekų tvarkymo sistemą, sumažinti atliekų susidarymą ir jų neigiamą poveikį aplinkai bei žmonių sveikatai, užtikrinti racionalų atliekų energijos išteklių naudojimą, informavimą ir švietimą atliekų tvarkymo klausimais	1.1. Pasiiekti, kad atliekų daugėtų kur kas lėčiau negu auga gamyba, o atliekų, tenkančių pagamintam BVP vienetui, kiekis neviršytų atitinkamų gamybos šakų atliekų kiekio ES valstybių narių vidurkio	1.1.1. Remti inovatyvių ir efektyvių technologijų, leidžiančių taupiau naudoti gamtos išteklius ir vengti atliekų susidarymo, diegimą	2010–2020	Aplinkos ministerija, Ūkio ministerija	
	1.2. Sukurti veiksmingas regionines komunalinių atliekų tvarkymo sistemas ir pasiekti, kad iki 2013 metų būtų surinkta ir perdirbta ar kitaip panaudota ne mažiau kaip 50 procentų komunalinių atliekų, o iki 2020 metų sąvartynuose šalinamos komunalinės biologiškai skaidžios atliekos sudarytų ne daugiau kaip 35 procentus 2000 metų biologiškai skaidžių atliekų kiekio	1.2.1. Užtikrinti, kad Valstybinis strateginis atliekų tvarkymo planas būtų laiku atnaujintas ir pakeistas		2009–2020	Aplinkos ministerija
		1.2.2. Plėsti regionines atliekų tvarkymo sistemas, įgyvendinti iš dalies ES paramos lėšomis finansuojamus projektus		2009–2011	savivaldybės
		1.2.3. Uždaryti visus ES reikalavimų neatitinkančius sąvartynus		2009–2015	savivaldybės
1.3. Teikti visuomenei informaciją apie atliekų tvarkymą, plėtoti ekologinį švietimą	1.3.1. Nuolat informuoti visuomenę apie atliekų prevenciją, rūšiavimo ir perdirbimo svarbą, šviesti ją šiais klausimais, ugdyti palankią nuomonę apie gaminių pakartotinį naudojimą ir pagamintus iš atliekų produktus, organizuoti visuomenės informacines kampanijas, akcijas, renginius, kurti informacinius ir publicistinius vaizdo ir garso siužetus, spaudos ir lauko reklamos maketus, rengti ir spausdinti straipsnius, leidinius, lankstinukus, skrajutes		2009–2020	Aplinkos ministerija, Žemės ūkio ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija, Ūkio ministerija, savivaldybės	

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
	1.4. Veiksmingai tvarkyti nuotekų dumblą	1.4.1. Sukurti regionines dumblo tvarkymo sistemas (didžiuosiuose miestuose pastatyti reikalavimus atitinkančius dumblo apdorojimo įrenginius, kurių našumo pakaktų regionuose susidarančiam dumblui tvarkyti)	2009–2013	savivaldybės
	1.5. Veiksmingai naudoti atliekų energetinius išteklius	1.5.1. Sukurti likusių surūšiuotų komunalines atliekas netinkamų perdirbti turinčių energetinę vertę komunalinių atliekų naudojimo energijai gauti pajėgumus	2009–2013	savivaldybės
2. Trumpalaikiai tikslai – sudaryti sąlygas sukurti šiuolaikišką komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūrą, pavojingų atliekų tvarkymo sistemą ir išplėsti viešųjų komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų teikimą, ugdyti gyventojams atliekų tvarkymo kultūrą ir kelti visuomenės ekologinį sąmoningumą	2.1. Sudaryti sąlygas užtikrinti viešosios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos visuotinumą, kokybę ir prieinamumą ir plėtoti regionines atliekų tvarkymo sistemas	2.1.1. Parengti Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą	2009	Aplinkos ministerija
		2.1.2. Nustatyti minimalius viešosios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos kokybės reikalavimus	2009	Aplinkos ministerija
	2.2. Užtikrinti kompleksinį pavojingų atliekų tvarkymą – surinkimą, klasifikavimą, apdorojimą, naudojimą, šalinimą	2.2.1. Parengti Valstybinės pavojingų atliekų tvarkymo 2009–2013 metų programos projektą	2009	Ūkio ministerija, Aplinkos ministerija
		2.3. Tobulinti pavojingų atliekų tvarkytojų kvalifikaciją	2.3.1. Nustatyti reikalavimus mokymo programoms, skirtoms pavojingų atliekų tvarkymo darbų vadovams ir specialistams, norintiems gauti kvalifikacijos atestatus	2009
	2.4. Užtikrinti efektyvų biologiškai skaidžių atliekų tvarkymą atsižvelgiant į gamybos ir kitos ūkinės veiklos, taip pat komunalinių biologiškai skaidžių atliekų bendro tvarkymo galimybes	2.4.1. Organizuoti bandomojo biologiškai skaidžių atliekų tvarkymo Šiaulių regione projekto parengimą ir koordinuoti jo įgyvendinimą	2009–2010	Ūkio ministerija, Žemės ūkio ministerija, Aplinkos ministerija
		2.4.2. Parengti biologiškai skaidžių atliekų tvarkymo rekomendacijas, taip skatinti ūkio subjektų bendradarbiavimą tvarkant gamybos, kitos ūkinės veiklos ir komunalines biologiškai skaidžias atliekas	2010	Ūkio ministerija, Žemės ūkio ministerija, Aplinkos ministerija

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
	2.5. Skatinti techninio komposto, taip pat išvalyto nuo naftos ir jos produktų taršos grunto ir dirvožemio naudojimą dirvai tręšti, pakelėms apželdinti, pažeistam reljefui atkurti, karjerams rekultivuoti, energetiniams želdiniams auginti ir kitoms reikmėms	2.5.1. Parengti Techninio komposto naudojimo programą	2009	Aplinkos ministerija, Žemės ūkio ministerija, Susisiekimo ministerija
		2.5.2. Nustatyti išvalyto nuo naftos ir jos produktų taršos grunto ir dirvožemio naudojimo reikalavimus ir rekomendacijas, kaip juos įgyvendinti	2009	Aplinkos ministerija
		II. EKONOMIKOS VYSTYMASIS		
		Bendras ekonomikos vystymasis		
1. Ilgalaikis bendrasis tikslas – sukurti šiuolaikišką žiniomis ir mokslu pagrįstą stabiliai ir teritoriškai tolygiai augančią ekonomiką, užtikrinančią spartų gyvenimo kokybės gerėjimą nebloginant aplinkos kokybės	1.1. Ilgalaikio makroekonominės aplinkos tvarumo sąlygomis užtikrinti stabilų 6–7 procentų kasmetinį ekonomikos (BVP) augimą ir pagal vienam gyventojui sukuriama BVP (perkamosios galios standartu) pasiekti 2003 metų ES valstybių senbuvių lygį	1.1.1. Įgyvendinant visų ekonomikos šakų vidutinės trukmės ir ilgalaikius uždavinius, skatinti vykdyti priemones, numatančias aukštųjų ir naujausių technologijų bei gaminių diegimą ir galinčias padidinti darbo našumą iki ES valstybių 2003 metų atitinkamos gamybos šakos lygio	2009–2020	Ūkio ministerija
	1.2. Sumažinti regionų ekonominio išsivystymo netolygumus	1.2.1. Skirti probleminėms teritorijoms ir regioniniams ekonomikos augimo centrams didesnę ES paramos ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto investicijų dalį, kurti juose naujas geros kokybės darbo vietas	2010–2020	Finansų ministerija, Ūkio ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Susisiekimo ministerija, Žemės ūkio ministerija, Vidaus reikalų ministerija
	1.3. Sukurti aplinką, palankią įmonių socialinės atsakomybės plėtrai	1.3.1. Parengti Nacionalinę įmonių socialinės atsakomybės plėtros programą	2009–2013	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
		Transportas		
1. Ilgalaikiai tikslai – sukurti saugią, ekonomiškai efektyvią ir palankią aplinkai transporto sistemą, daugiau naudojančią alternatyvių degalų, sumažinti transporto neigiamą poveikį žmonių sveikatai ir aplinkai, užtikrinti vienodas konkurencijos sąlygas laisvam ir saugiam keleivių vežimui	1.1. Padidinti transporto sektoriaus ekonominį ir ekologinį veiksmingumą ir pasiekti, kad degalų sąnaudos ir į orą išmetamų teršalų ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis didėtų dvigubai lėčiau nei krovinių ir keleivių pervežimo apimtis	1.1.1. Gerinti kelių infrastruktūrą, nutiesti pagrindinius Lietuvos Respublikos bendrajame plane numatytus miestų aplinkkelius	2010–2020	savivaldybės, Susisiekimo ministerija
		1.1.2. Teikti prioritetą valstybinės reikšmės rajoninių kelių, kuriais naudojasi viešasis maršrutinis transportas, asfaltavimui	2009–2020	Susisiekimo ministerija
		1.1.3. Didžiuosiuose miestuose diegti modernias koordinuoto automatinio eismo valdymo sistemas, reaguojančias į eismo pokyčius	2010–2020	savivaldybės, Susisiekimo ministerija
		1.1.4. Įgyvendinti švietimo priemonės, kurios skatintų transporto priemonių savininkus teikti pirmenybę mažiau degalų naudojančioms ir ne tokioms taršioms, taip pat mažesnę triukšmą keliančioms kelių transporto priemonėms	2010–2020	Aplinkos ministerija, Susisiekimo ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija
	1.2. Plėtoti aplinką mažiau teršiantį ir mažesni poveikį žmonių sveikatai turintį transportą, ypač geležinkelių ir jūrų transportą, multimodalines (daugiarūšes) ir intermodalines (įvairiarūšes) transporto sistemas	1.2.1. Ekonominėmis priemonėmis užtikrinti, kad krovinių vežimas geležinkeliu ir jūrų transportu būtų ekonomiškai racionalesnis ir nuolat didėtų, dėl to mažėtų oro tarša, taip pat plėtoti vandens transporto infrastruktūrą ir taip didinti galimybes naudoti ekologiškai švaresnį vandens transportą	2009–2020	Susisiekimo ministerija
		1.2.2. Skatinti logistikos centrų infrastruktūros plėtrą ir siekti, kad būtų vis plačiau naudojamos daugiarūšio transporto sistemos, maksimaliai naudojant visų rūšių transporto potencialą	2009–2020	Susisiekimo ministerija
		1.2.3. Plėsti vandens kelių tinklą ir reikalingą vandens turizmui viešąją infrastruktūrą	2009–2020	Susisiekimo ministerija, Valstybinis turizmo departamentas prie Ūkio ministerijos (toliau – Valstybinis turizmo departamentas)
		1.2.4. Plėtoti dviračių ir pėsčiųjų takų tinklą miestuose, gyvenvietėse, užmiesčio ir valstybinės reikšmės keliuose	2009–2020	savivaldybės, Susisiekimo ministerija

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
		1.2.5. Mažinti Lietuvos transporto sistemos, ypač geležinkelių, atskirtį – įgyvendinti ir plėtoti projektą „Rail Baltica“	2009–2020	Susisiekimo ministerija
		1.2.6. Atlikus ekonominių vertinimą, apsispręsti dėl gilia vandens jūrų uosto statybos	2009–2018	Susisiekimo ministerija, Finansų ministerija, Transporto investicijų direkcija
	1.3. Integruoti aplinkos ir visuomenės sveikatos saugos aspektus į nacionalinės transporto politikos sprendimo priėmimo, stebėsenos ir poveikio vertinimo procesus	1.3.1. Atsižvelgiant į kasmetines galimybes, parengti ir įgyvendinti žvyrkelių asfaltavimo planus, taip gerinti eismo sąlygas ir mažinti neigiamą transporto poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai	2009–2020	savivaldybės
	1.4. Didinti kelių transporto veiklos energinį veiksmingumą	1.4.1. Siekiant mažinti neigiamą poveikį aplinkai ir užtikrinti eismo saugą kelių transporte, diegti efektyvesnes kontrolės sistemas	2009–2015	savivaldybės, Valstybinė kelių transporto inspekcija prie Susisiekimo ministerijos
2. Trumpalaikiai tikslai – sukurti ekonomines ir teisinės sąlygas, skatinančias mažiau aplinką teršiančio ir saugesnio transporto vystymąsi, geriau organizuoti ir reguliuoti kelių transporto eismą, didinti jo saugumą, mažinti oro taršą ir triukšmą, pasiekti, kad oro tarša ir triukšmas miestuose neviršytų leistinų normatyvų	2.1. Sumažinti tranzitinio transporto srautus per miestus ir ypač centrinę jų dalį	2.1.1. Įdiegti miestų transporto reguliavimo sistemas, sureguliuoti transporto srautus miestuose taip, kad jo būtų mažiau miestų centruose, sumažėtų transporto spūstys, oro tarša ir triukšmas	2009–2010	savivaldybės, Susisiekimo ministerija
	2.2. Plėtoti viešąjį transportą, teikti pirmenybę ne tokioms taršioms ir mažesni triukšmą keliančioms transporto priemonėms	2.2.1. Plačiau taikyti ekonomines ir administracines priemones, ribojančias kelių transporto priemonių keliamą oro taršą ir triukšmą	2009–2011	Aplinkos ministerija, Susisiekimo ministerija, savivaldybės
	2.3. Padidinti eismo saugumą, siekiant, kad iki 2010 metų transporto aukų sumažėtų apie du kartus	2.3.1. Atlikti išsamią, moksliskai pagrįstą eismo įvykių Lietuvos keliuose tendencijų ir priežasčių analizę, patikslinti Valstybinę saugaus eismo automobilių keliais 2005–2010 metų programą, numatyti ir įgyvendinti šia analize pagrįstas eismo saugumo didinimo priemones	2009–2010	Susisiekimo ministerija

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai	
		Pramonė			
1. Ilgalaikis tikslas – sukurti naujausiomis, palankiomis aplinkai technologijomis pagrįstą, ekonominiu, aplinkosauginiu ir socialiniu požiūriais veiksmingą pramonę	1.1. Padidinti gamybos ir gaminių ekonominį ir aplinkosauginį veiksmingumą, pasiekti, kad BVP vienetui pagaminti energijos ir vandens reikėtų mažiau, pagal šiuos rodiklius pasiekti 2003 metų ES valstybių vidurkį	1.1.1. Remti pramonės įmonėse ekonominį ir aplinkosauginį veiksmingumą didinančių priemonių taikymo iniciatyvą	2010–2020	Ūkio ministerija	
	1.2. Padidinti aukštosiomis technologijomis pagrįstą gamybą, pasiekti, kad pagal šį rodiklį Lietuva artėtų prie ES valstybių vidurkio (20–25 procentai)	1.2.1. Skirti daugiausia ES struktūrinių fondų paramos verslui lėšų žiniomis ir aukštosiomis technologijomis pagrįstoms pramonės šakoms, užtikrinančioms didelį darbo našumą, skatinti		2010–2020	Ūkio ministerija
	1.3. Užtikrinti, kad cheminės medžiagos būtų gaminamos, tvarkomos ir naudojamos taip, kad nekeltų didelio pavojaus žmonių sveikatai ir atitiktų ES cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH) reglamentą ir jo įgyvendinimo priemonių planą	1.3.1. Skatinti keisti gamybai naudojamą pavojingą aplinkai ir žmonių sveikatai medžiagas mažiau pavojingomis medžiagomis, o išsenkančius išteklius – atsinaujinančiais išteklių		2010–2020	Ūkio ministerija, Energetikos ministerija
2. Trumpalaikiai tikslai – sumažinti neigiamą pramonės poveikį aplinkai, padidinti vietinių atsikuriančiųjų	2.1. Pasiekti, kad teršalų išmetimas į orą augtų ne mažiau kaip du kartus lėčiau nei gamyba	2.1.1. Nustatytą tvarka ES ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis finansuoti pramonės ir energetikos įmonių oro taršos mažinimo ir monitoringo sistemų diegimo projektus	2010–2012	Ūkio ministerija, Aplinkos ministerija	

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
ir antrinių žaliavų perdirbimą, plačiau diegti švaresnės gamybos metodus ir kitas darnaus pramonės vystymosi priemones	2.2. Kuo daugiau Lietuvos pramonės įmonėse taikyti gaminių būvio ciklo vertinimo ir kitas darnaus pramonės vystymosi priemones (aplinkos vadybos sistemas, ekologinių gaminių projektavimą, ekologinį ženklumą, darnaus pramonės vystymosi ataskaitas)	2.2.1. Platinti informacinę ir metodinę medžiagą apie darnaus pramonės vystymosi priemones ir jų taikymą	2010–2011	Ūkio ministerija, Aplinkos ministerija
	2.3. Sumažinti neigiamą pramonės poveikį aplinkai ir pasiekti, kad kuo daugiau Lietuvos pramonės įmonių taikytų švaresnės gamybos metodus	2.3.1. Remti sertifikuotų aplinkos vadybos sistemų (ISO 14001 ir EMAS) diegimą pramonės įmonėse	2009–2010	Ūkio ministerija
	2.4. Didinti antrinių žaliavų perdirbimą	2.4.1. Remti privataus kapitalo investicijų į vietinių antrinių žaliavų surinkimo ir perdirbimo pajėgumų kūrimą iniciatyvą	2010–2011	Ūkio ministerija
		Energetika		
1. Ilgalaikiai tikslai – sukurti saugų, palankų aplinkai, konkurencingą ir į bendrą ES energetikos sistemą integruotą energetikos sektorių, užtikrinti patikimą ir diversifikuotą energijos išteklių tiekimą, padidinti energijos gamybos, skirstymo ir vartojimo	1.1. Modernizuoti esamas ir pagal naudingosios šilumos energijos poreikį pastatyti naujas didelio efektyvumo kogeneracines elektrines	1.1.1. Išanalizuoti teisinės ir finansinės sąlygas statyti Lietuvos elektrinėje naują iki 450 MW galios kombinuotojo ciklo dujų turbininį bloką	2009–2012	Energetikos ministerija
		1.1.2. Išanalizuoti teisinės ir finansinės sąlygas statyti Panevėžio, Alytaus, Marijampolės, kitų vietovių elektrinėse kombinuotojo ciklo dujų turbininius blokus	2009–2012	Energetikos ministerija, savivaldybės
		1.1.3. Pagal poreikius ir galimybes organizuoti Šiauliuose, Panevėžyje ir kituose miestuose kogeneracinių elektrinių, naudojančių biokurą arba netinkamas perdirbti energinę vertę turinčias komunalines ir kitas atliekas, statybą	2012–2020	Energetikos ministerija, savivaldybės

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
efektyvumą, išplėsti atsinaujinančių ir atliekinių energijos išteklių naudojimą	1.2. Didinti elektros energijos, šilumos gamybos, skirstymo ir vartojimo efektyvumą, sumažinti energijos nuostolius skirstomuosiuose tinkluose	1.2.1. Koordinuoti centralizuoto šilumos tiekimo sistemų modernizavimą ir plėtrą, šilumos tiekimo tinklų renovavimą – sudaryti sąlygas šilumos gamintojams konkuruoti, o vartotojams – galimybę reguliuoti šilumos suvartojimą	2009–2020	savivaldybės, Energetikos ministerija
		1.2.2. Organizuoti elektros energijos tiekimo infrastruktūros atnaujinimą (transformatorių pastočių modernizavimą, iš dalies – elektros perdavimo ir skirstomųjų tinklų renovavimą) – sudaryti sąlygas prisijungti naujiems elektros energijos gamintojams	2010–2020	Energetikos ministerija
	1.3. Sumažinti teršalų ir išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį pagamintos energijos vienetui	1.3.1. Koordinuoti ES saugumo reikalavimus atitinkančios naujos atominės elektrinės projekto įgyvendinimą	2009–2018	Energetikos ministerija
	1.4. Sumažinti šalies priklausomybę nuo kuro importo, padidinant energijos gamybą iš atsinaujinančių ir atliekinių energijos išteklių	1.4.1. Išanalizuoti teises ir finansines sąlygas, kurios užtikrintų efektyvią energijos gamybą, naudojant vietinius, atsinaujinančius ir atliekinius energijos išteklius	2010	Energetikos ministerija, Žemės ūkio ministerija, Aplinkos ministerija
		1.4.2. Organizuoti ir koordinuoti, kad visas ekonomiškai pateisinamas miško kirtimo atliekų potencialas – apie 150 tūkst. tne (apie 900 tūkst. kietmetrių) per metus – būtų sunaudotas energijos gamybai	2009–2020	Aplinkos ministerija, Energetikos ministerija
	1.5. Kompleksiškai integruoti Lietuvos energetikos sistemas, ypač elektros ir dujų tiekimo sektorius, į ES sistemas ir ES energijos rinką	1.5.1. Koordinuoti Lietuvos aukštosios įtampos elektros tinklų sujungimo su Skandinavijos valstybių ir Lenkijos tinklais projektų įgyvendinimą	2009–2015	Energetikos ministerija
		1.5.2. Išanalizuoti teises ir finansines sąlygas statyti suskystintų dujų terminalą ir plėtoti gamtinių dujų perdavimo tinklus	2009–2015	Energetikos ministerija

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai	
2. Trumpalaikiai tikslai – užtikrinti patikimą ir saugų, neviršijantį numatytųjų taršos limitų energijos tiekimą visoms Lietuvos ūkio šakoms, didinti energijos taupymą ir naudojimo efektyvumą, tinkamai naudojant ES struktūrinių paramos fondų, valstybės ir privačias lėšas	2.1. Pasiiekti, kad šiluma, pagaminta iš atsinaujinančių ir atliekinių energijos išteklių, 2010 metais sudarytų 17 procentų bendro pirminės energijos gamybos balanso, o elektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių sudarytų daugiau kaip 7 procentus visos šalyje suvartojamos elektros energijos	2.1.1. Patikslinti Kogeneracijos plėtros planą, siekiant iš esmės padidinti šilumos ir elektros energijos gamybą iš biokuro	2010	Energetikos ministerija	
		2.1.2. Parengti projektą teisės akto, reglamentuojančio elektros energijos, kuriai gaminti naudojami atsinaujinantys energijos ištekliai, gamybos ir pirkimo skatinimą 2010–2020 metais, siekiant kuo plačiau naudoti atsinaujinančius ir vietinius energijos išteklius	2010	Energetikos ministerija	
		2.1.3. Parengti ir patvirtinti Lietuvos atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo skatinimo 2010–2020 metų veiksmų planą	2010	Energetikos ministerija, Žemės ūkio ministerija, Aplinkos ministerija	
	2.2. Padidinti pirminės energijos transformavimo veiksmingumą elektros energetikos ir ypač centralizuoto šilumos tiekimo sektoriuose, mažinti šilumos perdavimo nuostolius	2.2.1. Nustatyti subalansuotą, efektyvų ir ekonomiškai konkurencingą bendrą centralizuotos šilumos ir elektros energijos gamybos poreikį šalyje, didinti biokuro naudojimą, įgyvendinti Kogeneracijos plėtros planą	2010	Energetikos ministerija, savivaldybės	
	2.3. Didinti energijos taupymą ir vartojimo efektyvumą		2.3.1. Parengti ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei pateikti Nacionalinės energijos vartojimo efektyvumo didinimo 2011–2015 metų programos ir jos įgyvendinimo priemonių plano projektą	2010	Energetikos ministerija, Aplinkos ministerija, Susisiekimo ministerija
			2.3.2. Įgyvendinti energiją taupančias ūkio šakų priemones, kurios leistų per 3 metus sumažinti lyginamąsias galutinės energijos sąnaudas 1,5 procento, palyginti su 2007 metais	2010	Energetikos ministerija, Ūkio ministerija

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
		Žemės ūkis		
1. Ilgalaikiai tikslai – sukurti ekonomiškai efektyvų ir konkurencingą žemės ūkį, pagrįstą mažesnių poveikį aplinkai darančiu ūkininkavimu, plėtoti ekologinius ūkius ir aukštos kokybės sertifikuotų žemės ūkio ir maisto produktų gamybą, tausoti gamtos išteklius	1.1. Intensyviai plėtoti ekologiškų augalininkystės ir gyvulininkystės produktų gamybą, pasiekti, kad 2013 metais sertifikuoti ekologinės gamybos plotai sudarytų ne mažiau kaip 5 procentus, o 2020 metais – 10 procentų visų žemės ūkio naudmenų	1.1.1. Teikti ekonominę paramą ekologiniams ūkiams plėtoti, propaguoti ekologinį ženklą	2009–2013	Žemės ūkio ministerija
2. Trumpalaikiai tikslai – sumažinti žemės ūkio veiklos poveikį aplinkai, ypač ekologiškai jautriose teritorijose, gerinti ekonominę ir teisinę aplinką, tinkamą plėtoti tradiciniams (ypač smulkiems ir vidutiniams), ekologiniams ūkiams, padidinti vidutinių ir smulkių ūkių konkurencingumą, aprūpinti vartotojus aukštos kokybės mitybos poreikius atitinkančiais maisto produktais	2.1. Sumažinti žemės ūkio veiklos poveikį ekologiškai jautrioms teritorijoms, padidinti jų stabilumą	2.1.1. Parengti Biržų regioninio parko teritorijos dalies gamtotvarkos planą, numatantį tinkamas karstinio regiono apsaugos ir tvarkymo priemones	2011	Aplinkos ministerija, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba
		2.1.2. Skatinti ekologiškai jautriose teritorijose (karstinis regionas, kalvoti regionai) ūkininkauti ekologiškai	2009–2013	Žemės ūkio ministerija
	2.2. Didinti ekologiškų produktų realizavimo šalyje ir užsienyje galimybes	2.2.1. Plėtoti ekologinės gamybos, ekologiškų produktų kokybės ir ekologiškų produktų rinkos mokslinius tyrimus ir duomenų apie tai bazines, skatinti vartotojų švietimą ir informavimą	2009–2010	Žemės ūkio ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija
	2.3. Didinti vidutinių ir mažų ūkių konkurencingumą, užtikrinti, kad juose būtų ūkininkaujama mažiau veikiant aplinką	2.3.1. Skatinti vidutinius ir mažus ūkius imtis netradicinės alternatyvios augalininkystės ir gyvulininkystės, ūkininkauti pagal rentablesnius ir mažiau aplinką veikiančius metodus	2009–2010	Žemės ūkio ministerija
		2.3.2. Ekonominėmis priemonėmis skatinti mažų žemės ūkio produkcijos perdirbimo įmonių steigimąsi	2009–2010	Žemės ūkio ministerija

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
	2.4. Mažinti neigiamą organinių ir mineralinių trąšų, pesticidų poveikį aplinkai ir žemės ūkio produkcijos kokybei	2.4.1. Siekti, kad mineralinės trąšos būtų naudojamos laikantis mokslo institucijų parengtų rekomendacijų, o pesticidai – laikantis geros augalų apsaugos praktikos taisyklių ir integruotų kontrolės reikalavimų, griežčiau kontroliuoti jų kokybę ir naudojimą	2009–2010	Žemės ūkio ministerija, Ūkio ministerija
	2.5. Mažinti amoniako patekimą į aplinką	2.5.1. Ekonominėmis ir teisinėmis priemonėmis skatinti statyti ES reikalavimus atitinkančias mėšlides, sрутų ir nuotekų kauptuvus, naudoti šiuolaikiškas organinių trąšų įterpimo ir skleidimo priemones, mažinančias amoniako patekimą į aplinką	2009–2010	Žemės ūkio ministerija
		Būstas		
1. Ilgalaikiai tikslai – sukurti šiuolaikišką būsto infrastruktūrą, geras, higieniškas buitines sąlygas, padidinti būsto energinį naudingumą, užtikrinti šiuolaikiškas, geros kokybės visiems prieinamas viešąsias paslaugas, sumažinti neigiamą būsto poveikį aplinkai, skatinti socialinę sanglaudą	1.1. Padidinti būstų energinį efektyvumą, spartinti daugiabučių namų modernizavimą	1.1.1. Įgyvendinti Daugiabučių namų modernizavimo programą – tobulinti priemones programos tikslams įgyvendinti, kooperuoti ES struktūrinių fondų, Ignalinos programos ir kitų programų lėšas, valstybės biudžeto asignavimus ir privataus kapitalo lėšas	2009–2020	Aplinkos ministerija, Finansų ministerija, Ūkio ministerija, savivaldybės
		1.1.2. Parengti „pasyvaus energijos vartojimui pastato“ – maksimaliai taupančio energiją pastato – normatyvinę bazę ir įgyvendinti demonstracinį projektą	2010	Aplinkos ministerija
	1.2. Gerinti būstų kokybę, pasiekti, kad būsto naudingas plotas vienam gyventojui padidėtų iki 28–29 kv. metrų ir būtų artimas esamam ES valstybių senbuviių vidurkiui	1.2.1. Užtikrinti daugiabučių namų bendrosios nuosavybės administravimo ir techninės priežiūros kontrolę, pagerinti būstų statybos kokybės kontrolę	2009–2020	savivaldybės, Aplinkos ministerija
	1.3. Plėtoti socialinio būsto fondą	1.3.1. Analizuoti socialinio būsto poreikį, prognozuoti jo pokyčius, tobulinti valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti teikimo sąlygas ir tvarką, ypač daug dėmesio skirti jaunoms šeimoms, auginančioms vaikus	2009–2020	Aplinkos ministerija

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
2. Trumpalaikiai tikslai – toliau įgyvendinti Daugiabučių namų modernizavimo programą	2.1. Užtikrinti, kad teikiama valstybės parama skatintų daugiabučių namų butų savininkus įgyvendinti energiniu požiūriu efektyvius namų modernizavimo projektus	2.1.1. Teikti ir administruoti valstybės paramą namų modernizavimo projektams parengti ir įgyvendinti	2009–2011	Aplinkos ministerija, Finansų ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Būsto ir urbanistinės plėtros agentūra
	2.2. Skatinti daugiabučių namų modernizavimą – viešinti jį, informuoti ir konsultuoti daugiabučių namų butų savininkus, parengti tipinius ir demonstracinius projektus, galimybių studijas, mokyti būsto sektoriaus dalyvius	2.2.1. Parengti ir įgyvendinti daugiabučių namų modernizavimo viešinimo priemonės (pranešimai spaudai, radijo ir televizijos laidos, skrajutės ir kita)	2009–2011	Būsto ir urbanistinės plėtros agentūra, Aplinkos ministerija, Finansų ministerija
		2.2.2. Teikti konsultacijas daugiabučių namų butų savininkams, būsto sektoriaus dalyviams organizuoti mokymo ir kitus renginius, supažindinančius su daugiabučių namų priežiūra, modernizavimu, racionali energijos išteklių naudojimu	2009–2011	Būsto ir urbanistinės plėtros agentūra, Aplinkos ministerija
		2.2.3. Kasmet parengti ne mažiau kaip 5 tipinius daugiabučių namų modernizavimo projektus Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir ES struktūrinės paramos lėšomis	2009–2011	Aplinkos ministerija, Būsto ir urbanistinės plėtros agentūra
		Turizmas		
1. Ilgalaikiai tikslai – įgyvendinti darnaus vystymosi principus, planuojant ir vykdant teritorinę turizmo plėtrą, įgyvendinant turizmo infrastruktūros projektus nacionaliniu ir savivaldybių lygmenimis	1.1. Didinti turizmo paslaugų apimtį ir įvairovę, plėtoti turizmo ir rekreacijos infrastruktūrą, geriau naudoti šalies regionų gamtos ir kultūros savitumą, etnokultūros vertybes	1.1.1. Skatinti rekreacijos ir turizmo paslaugų infrastruktūros plėtrą – tenkinti didėjančius vietinio ir atvykstamojo turizmo poreikius, poilsiautojų ir turistų lūkesčius, išsaugoti teritorijų rekreacinio ir ekologinio potencialo kokybę	2009–2020	Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas
		1.1.2. Inicijuoti kultūros paveldo objektų (dvarų, malūnų, kitų objektų) naudojimo turizmo reikmėms ir turistinių maršrutų viešosios infrastruktūros sukūrimo projektus	2009–2020	Valstybinis turizmo departamentas, Kultūros paveldo apsaugos departamentas

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
	1.2. Tobulinti šalies turizmo ir rekreacijos valdymo, planavimo ir rėmimo sistemą, teikti pirmenybę kultūrinio, ekologinio, aktyvaus poilsio ir sveikatingumo turizmo plėtrai, skatinti šią veiklą, pirmiausia remti projektus, užtikrinančius aplinkos kokybės išsaugojimą, racionalų rekreacinių išteklių naudojimą	1.2.1. Inicijuoti nacionalinės reikšmės kultūrinio turizmo, aktyvaus poilsio (dviračių, vandens turizmo trasų) viešosios infrastruktūros sukūrimo projektus	2009–2020	Valstybinis turizmo departamentas, Kultūros paveldo apsaugos departamentas
		1.2.2. Sukurti ir įdiegti turizmo paslaugų kokybės, rinkodaros priemonių veiksmingumo stebėsenos sistemą	2009–2020	Valstybinis turizmo departamentas, Aplinkos ministerija
	1.3. Sukurti moksliai pagrįstas turizmo išteklių tyrimo, rinkos stebėsenos, žmoniškųjų išteklių ugdymo sistemas, leidiančias veiksmingai plėtoti turizmo sektorių ir aktyviai formuoti Lietuvos – patrauklios turizmui valstybės – įvaizdį	1.3.1. Tobulinti į vartotoją orientuotą nacionalinę turizmo informacinę sistemą	2010–2020	Valstybinis turizmo departamentas
	1.4. Inicijuoti projektus, kurie didintų kultūros, komunikacijos, sveikatinimo, kitų paslaugų ir pramogų pasiūlą	1.4.1. Įgyvendinti kurortų ir kurortinių teritorijų kultūrinės priemonės sezoniškumui mažinti	2012–2020	Valstybinis turizmo departamentas, savivaldybės
		1.4.2. Skatinti atviro ir uždaro tipo sporto ir poilsio infrastruktūros (golfo laukai, hipodromai ir kita) plėtrą	2009–2020	Ūkio ministerija
		1.4.3. Skatinti apgyvendinimo paslaugų infrastruktūros plėtrą, pirmenybę teikti ekonominės klasės viešbučių ir kempingų tinklui turizmo centruose ir rekreacinėse vietovėse	2009–2020	Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas, savivaldybės
		1.4.4. Dalyvauti Europos Komisijos vykdomame turistiniame projekte „Europos patraukliausios turistinės vietovės (EDEN)“	2009–2011	Valstybinis turizmo departamentas

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
	1.5. Skatinti ir visokeriopai remti dviračių ir vandens turizmo viešosios infrastruktūros plėtrą, didinti informacijos sklaidą	1.5.1. Parengti nacionalinių dviračių turizmo trasų specialiuosius planus, infrastruktūros plėtros projektus, skatinti jų įgyvendinimą	2009–2015	Valstybinis turizmo departamentas, savivaldybės, Aplinkos ministerija
		1.5.2. Inicijuoti nacionalinių vandens turizmo trasų ir jų infrastruktūros plėtros projektus, skatinti jų įgyvendinimą	2009–2015	Valstybinis turizmo departamentas, Ūkio ministerija, savivaldybės, Aplinkos ministerija
		1.5.3. Rengti visuomenės informavimo priemonės dviračių turizmui skatinti	2011–2020	Valstybinis turizmo departamentas
2. Trumpalaikiai tikslai – sukurti geros kokybės kultūrinio, aktyvaus poilsio, sveikatingumo, kaimo turizmo infrastruktūrą ir paslaugas, sistemingai ugdyti žmogiškųjų išteklių gebėjimus, užtikrinti gamtos ir kultūros vertybių apsaugą ir racionalų naudojimą	2.1. Plėtoti turizmo potencialą šalies regionuose ir turizmo centruose, veiksmingai naudojant valstybės, savivaldybių, ES, kitų tarptautinių fondų paramos lėšas	2.1.1. Įgyvendinti Kaimo turizmo ir tradicinių amatų plėtojimo kaimo vietovėse programą	2009–2013	Žemės ūkio ministerija, Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas
		2.1.2. Įgyvendinti programos „Vilnius – Europos kultūros sostinė 2009“ priemonės	2009	Kultūros ministerija, Vilniaus miesto savivaldybė
	2.2. Suderinti turizmo infrastruktūros plėtrą šalies teritorijoje, atsižvelgiant į rekreacinių išteklių potencialą ir regionų ekologinį talpumą	2.2.1. Parengti Lietuvos turizmo ir rekreacijos išteklių potencialo teritorinio vertinimo metodiką ir studiją – nustatyti didžiausio turistinio potencialo traukos vietas	2010–2011	Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas
		2.2.2. Palaikyti nacionalinės turizmo informacijos sistemos veiklą ir sistemingai atnaujinti informaciją	2009–2010	Valstybinis turizmo departamentas
		2.2.3. Parengti mėgėjiškos žūklės plėtros Lietuvoje galimybių studiją	2010	Aplinkos ministerija, Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas
		2.2.4. Parengti aviaturizmo plėtros galimybių studiją	2011	Ūkio ministerija, Susisiekimo ministerija, Valstybinis turizmo departamentas

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
	2.3. Skleisti šalyje ir užsienyje informaciją apie Lietuvos poilsio ir turizmo galimybes, kaupti informaciją apie šalies gamtos ir kultūros vertybes	2.3.1. Propaguoti ir skatinti kurortinių sveikatinimo ir SPA paslaugų plėtrą – perspektyvią turizmo, gyventojų sveikatinimo ir užimtumo kurortuose ir kurortinėse teritorijose didinimo priemonę	2009–2020	Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas, Sveikatos apsaugos ministerija
		2.3.2. Didinti savivaldybių ir nacionalinių parkų informacijos centrų veiklos veiksmingumą, plėsti informacijos pateikimo galimybes, sustiprinti šviečiamąją, informacijos sklaidos ir įvaizdžio kūrimo veiklą	2009–2010	Aplinkos ministerija, savivaldybės, Švietimo ir mokslo ministerija, Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas
		III. SOCIALINIS VYSTYMASIS		
		Užimtumas		
1. Ilgalaikiai tikslai – skatinti gyventojų užimtumą, investicijas į žmogiškąjį kapitalą, naujų ir geros kokybės darbo vietų kūrimą, užtikrinti lygias galimybes visiems dalyvauti darbo rinkoje ir visuomenės gyvenime, taip stiprinti socialinę sanglaudą	1.1. Vykdyti aktyvią užimtumo ir žmogiškųjų išteklių ugdymo politiką, pagerinti darbo kokybę, padidinti jo našumą, sustiprinti socialinę ir teritorinę sanglaudą	1.1.1. Efektyviai taikyti aktyvios darbo rinkos politikos priemonės, kartu teikti psichologinės socialinės ir (ar) profesinės reabilitacijos paslaugas, mažinančias labiausiai nuo darbo rinkos atskirtų žmonių	2010–2020	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Valstybinis turizmo departamentas
		1.1.2. Tobulinti mokymosi visą gyvenimą sistemą, užtikrinti tęstinio mokymosi paslaugų įvairovę ir prieinamumą	2010–2020	Švietimo ir mokslo ministerija
		1.1.3. Kompleksiškai spręsti darbuotojų saugos ir sveikatos problemas, grindžiamas nuodugnia situacijos analize	2010–2020	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
	1.2. Siekti, kad vidutinis metinis užimtumo lygis padidėtų iki 70 procentų, sudaryti sąlygas, kad kiekvienas norintis ir galintis dirbti Lietuvos gyventojas rastų savęs vertą ir tinkamą darbą	1.2.1. Užtikrinti imlią ir įtraukiąją darbo rinką, integruoti lyčių lygybės ir lygių galimybių aspektą užimtumo srityje	2010–2020	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
		1.2.2. Sudaryti sąlygas derinti šeimos ir darbo įsipareigojimus, plėtoti socialinių paslaugų infrastruktūrą	2010–2020	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
	1.3. Gerinti darbo rinkos poreikių atitiktį, sudaryti sąlygas tobulinti kompetenciją ir didinti užimtumo gebėjimus – plėtoti investicijas į žmogiškąjį kapitalą ir geriau jas naudoti	1.3.1. Rengti kvalifikuotą, gebančią prisitaikyti prie rinkos pokyčių darbo jėgą – organizuoti profesinį mokymą, pirmenybę teikti darbui su naujausiomis technologijomis, skatinti asmenų, ypač priklausančių socialinės atskirties grupėms, dalyvavimą tęstinio mokymosi procese	2009–2020	Švietimo ir mokslo ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
		1.3.2. Taikyti vidutinės ir ilgalaikės trukmės kvalifikacijų poreikio prognozavimo metodus, tobulinti profesinio orientavimo sistemą	2009–2020	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
		1.3.3. Sukurti ir plėtoti nacionalinę kvalifikacijų sistemą ir jos infrastruktūrą	2009–2020	Švietimo ir mokslo ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
	1.4. Skatinti darbo rinkos lankstumą, derinti jį su užimtumo garantijomis, užtikrinti aktyvų socialinių partnerių dalyvavimą šiame procese	1.4.1. Plėtojant socialinį dialogą, tobulinti teisės aktus, reguliuojančius darbo santykius, taip siekti darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyros	2009–2020	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, socialiniai partneriai
2. Vidutinės trukmės tikslai – padidinti darbo jėgos gebėjimą prisitaikyti prie pokyčių, įtraukti į darbo rinką kuo daugiau asmenų, turinčių integruvimosi į darbo rinką problemų, užtikrinant geros kokybės ir saugų užimtumą,	2.1. Pasiiekti, kad vidutinis metinis užimtumo lygis šalyje padidėtų iki 68,8 procento, o jau pasiektas moterų 61 procento ir pagyvenusių (55–64 metų) žmonių 53 procentų užimtumo lygis nemažėtų	2.1.1. Formuoti visiems prieinamą darbo rinką, užtikrinti lygias moterų ir vyrų įsidarbinimo galimybes, šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimą, remti darbo vietų kūrimą neįgaliesiems ir bedarbiams, jų ir gausių šeimų tėvų savarankišką užimtumą	2009–2010	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
		2.1.2. Plėtoti jaunimo verslumą	2009–2011	Švietimo ir mokslo ministerija, Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Ūkio ministerija

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
sumažinti nedeklaruojamą darbą; sustiprinti socialinę partnerystę ir įmonių socialinę atsakomybę	2.2. Padidinti ieškančių darbo asmenų (ypač jaunimo) užimtumą ir darbo patrauklumą, vykdyti nedarbo (ypač ilgalaikio) prevenciją, patobulinti aktyvios darbo rinkos politikos priemones	2.2.1. Modernizuoti darbo rinkos institucijas, tobulinti darbo rinkos stebėsenos ir valdymo rodiklių sistemas, didinti taikomų priemonių ir paslaugų veiksmingumą, racionaliau naudoti lėšas	2009–2010	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
		2.2.2. Remti darbo jėgos mobilumą	2009–2010	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
	2.3. Sumažinti nedeklaruojamą darbą, sudaryti sąlygas pereiti iš nelegalaus darbo į legalų, diegti naujus darbo organizavimo būdus	2.3.1. Mažinti paskatas dirbti nelegaliai, vykdyti veiksmingą nelegalaus darbo prevenciją, stiprinti tarpinstitucinio kontrolinio darbo koordinavimą	2009–2010	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
		2.3.2. Vykdyti įmonių socialinę atsakomybę skatinančias priemones	2009–2010	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
	2.4. Sudaryti tinkamas sąlygas vyresnio amžiaus ir neįgaliems asmenims išlikti aktyviems darbo rinkoje, išlaikyti kuo ilgiau darbo rinkoje patyrusius darbuotojus, tobulinti sveikatinimo veiklą, užtikrinti kuo didesnę gyventojų darbingumą	2.4.1. Plėtoti neįgaliųjų profesinės rehabilitacijos paslaugų tinklą	2009–2010	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
		2.4.2. Sudaryti sąlygas derinant užimtumo, visuomenės sveikatos, švietimo ir mokslo, pensijų bei socialinės partnerystės politikos priemones prailginti žmonių darbingą gyvenimą, didinti vyresniojo amžiaus žmonių dalyvavimą darbo rinkoje	2010–2012	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Finansų ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
	2.5. Sudaryti tinkamas mokymosi visą gyvenimą sąlygas, plėtoti profesinio orientavimo paslaugas, tobulinti savaiminiu ir neformalioju būdu įgytos kompetencijos vertinimą ir pripažinimą	2.5.1. Užtikrinti ieškantiems darbo asmenims geros kokybės mokymo ir profesinio orientavimo prieinamumą, pritaikyti ir diegti profesinio mokymo ir profesinio konsultavimo programas mažai išsilavinusiems asmenims	2009–2010	Švietimo ir mokslo ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
		2.5.2. Tobulinti teikiančiųjų suaugusiesiems mokymosi visą gyvenimą paslaugas sistemą	2009–2012	Švietimo ir mokslo ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
	2.6. Įgyvendinti priemones, užtikrinančias darbingumo, sveikatos ir gyvybės išsaugojimą darbo vietoje	2.6.1. Sukurti darbuotojų saugos ir sveikatos būklės darbo vietose nuolatinės stebėsenos sistemą, skirtą duomenims apie įmonių, įstaigų ir organizacijų darbo sąlygas darbo vietose kaupti	2010–2011	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Valstybinė darbo inspekcija
		2.6.2. Vykdyti Darbuotojų saugos ir sveikatos 2009–2012 metų strategiją	2009–2012	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
		Skurdas ir socialinė atskirtis		
1. Ilgalaikiai tikslai – padidinti gyventojų pajamas, sumažinti visuomenės diferenciaciją ir skurdą, užtikrinti tinkamas darbo sąlygas, siekti efektyvios socialinės apsaugos – sudaryti palankias sąlygas šeimoms, užtikrinti socialiai pažeidžiamų gyventojų grupių socialinę integraciją	1.1. Sumažinti visuomenės diferenciaciją ir skurdą, regioninius socialinio vystymosi skirtumus	1.1.1. Rengti ir įgyvendinti skurdo ir socialinės atskirties prevencijos priemones	2010–2020	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
		1.1.2. Užtikrinti pakankamą minimalią paramą mažas pajamas turintiems gyventojams, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto galimybes	2010–2020	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
2. Vidutinės trukmės tikslai – užtikrinti socialinio draudimo išmokų, pirmiausia pensijų, gavėjams pakankamą jų prarastų pajamų kompensavimą, socialinę paramą skirti tiems asmenims, kuriems jos labiausiai reikia, užtikrinti kiekvienam socialinės atskirties grupėms priklausiančiam asmeniui bent minimalų ekonominį ir socialinį saugumą, įveikti ypač didelį skurdą	2.1. Išlaikyti pakankamą socialinio draudimo išmokų, pirmiausia pensijų, lygį, derinti jį su finansinėmis socialinio draudimo ir pensijų sistemos galimybėmis	2.1.1. Vykdyti pensijų sistemos monitoringą, siekiant nustatyti Lietuvos pensijų sistemos einamojo (valstybinio socialinio draudimo) ir kaupiamojo (pensijų fondų) modelių plėtros perspektyvas	2009–2010	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
	2.2. Užtikrinti tinkamą paramą jaunoms šeimoms	2.2.1. Siekti sudaryti palankias sąlygas šeimoms derinti darbą ir asmeninį gyvenimą	2009–2015	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
	2.3. Užtikrinti socialinės paramos priemonių tikslumą ir dydį, leidžiantį pagrįstai šią paramą gaunantiems asmenims turėti jų orumo nežeminančias pajamas	2.3.1. Tobulinti pinigines socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims sistemą	2009–2013	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
		2.3.2. Rengti ir įgyvendinti skurdo ir socialinės atskirties prevencijos priemones; tobulinti skurdo ir socialinės atskirties monitoringo sistemą, reikiamas duomenų bazes, informacijos apdorojimo ir analizės sistemas	2009–2010	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
	2.4. Didinti socialinių paslaugų prieinamumą ir gerinti jų kokybę	2.4.1. Tobulinti socialinių paslaugų infrastruktūrą – tobulinti socialinių darbuotojų ir jų padėjėjų gebėjimus	2009–2010	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
		Visuomenės sveikata		
1. Ilgalaikiai tikslai – gerinti Lietuvos gyventojų gyvenimo kokybę, pailginti gyvenimo trukmę – mažinti sergamumą, mirtingumą ir neįgalumą, ypač nuo nelaimingų atsitikimų ir traumų, kraujotakos sistemos ligų, onkologinių	1.1. Sutelktomis visuomenės ir visų sektorių pastangomis mažinti aplinkos, socialinių ir ekonominių veiksnių neigiamą poveikį sveikatai: vidutinę būsimo gyvenimo trukmę prailginti iki 72,5 metų, pasiekti ES valstybių senbuvių esamą kūdikių mirtingumo lygį	1.1.1. Plėtoti tarpžinybinį bendradarbiavimą, įtraukti kitus sektorius į sveikatinimo veiklą	2009–2020	Sveikatos apsaugos ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija, Aplinkos ministerija, Susisiekimo ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Ūkio ministerija, Žemės ūkio ministerija, savivaldybės

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
ligų, psichikos sveikatos sutrikimų, gerinti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir kokybę		1.1.2. Skatinti sveiką mitybą ir fizinį aktyvumą, mažinti antsvorio ir nutukimo plitimą	2009–2020	Sveikatos apsaugos ministerija, Aplinkos ministerija, Susisiekimo ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija, Žemės ūkio ministerija, savivaldybės
		1.1.3. Įgyvendinti motinos ir vaiko sveikatą užtikrinančias priemones	2009–2020	Sveikatos apsaugos ministerija, savivaldybės
	1.2. Sumažinti rūkymo paplitimą, alkoholio ir psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą	1.2.1. Vertinti galimą poveikį visuomenės sveikatai, numatyti ir įgyvendinti neigiamo priklausomybių ligų poveikio mažinimo priemones	2009–2020	Sveikatos apsaugos ministerija, savivaldybės, Aplinkos ministerija, Susisiekimo ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Narkotikų kontrolės departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Narkotikų kontrolės departamentas)
	1.3. Sumažinti traumatizmą, sergamumą lėtinėmis neinfekcinėmis ligomis ir mirtingumą nuo jų	1.3.1. Vykdyti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją, ypač daug dėmesio skirti priklausomybių ligų prevencijai ir visuomenės psichikos sveikatai	2009–2020	Sveikatos apsaugos ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija, Aplinkos ministerija, Susisiekimo ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Ūkio ministerija, Žemės ūkio ministerija, Narkotikų kontrolės departamentas
	1.4. Pagerinti gyventojams teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir kokybę	1.4.1. Užtikrinti saugias, geros kokybės, veiksmingas, atitinkančias ES reikalavimus asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros paslaugas	2011–2020	Sveikatos apsaugos ministerija
	1.5. Sumažinti Lietuvos regionų, vyrų ir moterų sveikatos skirtumus	1.5.1. Plėtoti kurortų ir kurortinių teritorijų infrastruktūrą – didinti sveikatingumo ir gydymo paslaugų įvairovę ir apimtį, prieinamumą įvairiems vartotojams	2009–2020	Ūkio ministerija, savivaldybės, Sveikatos apsaugos ministerija

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai	
		1.5.2. Vykdyti visuomenės sveikatos mokslinius tyrimus, siekiant mažinti regionų, vyrų ir moterų sveikatos netolygumus	2009–2010	Sveikatos apsaugos ministerija	
	1.6. Vykdyti užkrečiamųjų ligų profilaktiką ir kontrolę	1.6.1. Vykdyti užkrečiamųjų ligų (ypač gripo, skiepijimu valdomų, per maistą plintančių, ŽIV / AIDS, lytiškai plintančių infekcijų) profilaktiką	2009–2020	Sveikatos apsaugos ministerija	
2. Trumpalaikiai tikslai – sukurti modernią ir gerai veikiančią sveikatos priežiūros sistemą, pagrįstą socialinių partnerių bendradarbiavimu ir skatinančią sveiką gyvenseną, sveiką aplinką, prieinamą ir tinkamą sveikatos priežiūrą	2.1. Sumažinti gyventojų mirtingumą nuo nelaimingų atsitikimų ir traumų	2.1.1. Rengti ir įgyvendinti traumatizmo prevencijos priemonės	2009–2010	Sveikatos apsaugos ministerija, Susisiekimo ministerija, Vidaus reikalų ministerija	
	2.2. Stabilizuoti jaunesnių nei 65 metų gyventojų mirtingumą nuo kraujotakos sistemos ligų	2.2.1. Ugdyti sveiką gyvenseną, didinti vaikų, jaunimo ir kitų amžiaus grupių asmenų fizinį aktyvumą, skatinti sveiką mitybą	2009–2010	Sveikatos apsaugos ministerija	
	2.3. Gerinti visuomenės psichikos sveikatą ir sumažinti savižudybių, ypač daug dėmesio skirti priklausomybės ligų prevencijai	2.3.1. Vykdyti Psichikos sveikatos strategiją ir jos įgyvendinimo programą		2009–2010	Sveikatos apsaugos ministerija
		2.3.2. Įgyvendinti alkoholio vartojimo mažinimo priemonės		2009–2010	Sveikatos apsaugos ministerija, Ūkio ministerija, Susisiekimo ministerija, savivaldybės, Švietimo ir mokslo ministerija, Vidaus reikalų ministerija
		2.3.3. Įgyvendinti rūkymo mažinimo, ypač tarp vaikų ir jaunimo, priemonės		2009–2010	Sveikatos apsaugos ministerija, Ūkio ministerija, Susisiekimo ministerija, savivaldybės, Švietimo ir mokslo ministerija, Vidaus reikalų ministerija
	2.3.4. Vykdyti narkotikų kontrolę, narkomanijos ir psichoaktyviųjų medžiagų prevenciją		2009–2010	Narkotikų kontrolės departamentas, Sveikatos apsaugos ministerija, Kalėjimų departamentas prie Teisingumo ministerijos, Vidaus reikalų ministerija, Ūkio ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija	

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
		2.3.5. Vykdyti visuomenės sveikatos stebėseną (monitoringą)	2009–2010	Sveikatos apsaugos ministerija
		2.3.6. Vykdyti sveikatos mokslinius tyrimus	2009–2010	Sveikatos apsaugos ministerija
	2.4. Gerinti sveikatos rizikos veiksnių valdymą	2.4.1. Tobulinti poveikio visuomenės sveikatai vertinimą	2009–2010	Sveikatos apsaugos ministerija
		2.4.2. Vykdyti visuomenės sveikatos rizikos veiksnių stebėseną	2009–2010	Sveikatos apsaugos ministerija
		2.4.3. Vykdyti sveikatos rizikos veiksnių mokslinius tyrimus	2009–2010	Sveikatos apsaugos ministerija
	2.5. Užtikrinti greitą reagavimą į pavojus visuomenės sveikatai	2.5.1. Įgyvendinti Pasaulio sveikatos organizacijos 2005 m. gegužės 23 d. asamblėjoje priimtų Pasaulio sveikatos organizacijos Tarptautinių sveikatos priežiūros taisyklių nuostatų įgyvendinimo Lietuvoje 2007–2012 metų programą	2009–2010	savivaldybės, Sveikatos apsaugos ministerija
		2.5.2. Tobulinti visuomenės sveikatos priežiūros specialistų gebėjimus	2009–2010	Sveikatos apsaugos ministerija
	2.6. Sustiprinti visuomenės sveikatos priežiūrą savivaldybėse – priartinti ją prie bendruomenės	2.6.1. Gerinti savivaldybių teikiamas visuomenės sveikatos priežiūros paslaugas – steigti visuomenės sveikatos biurus, kurie leis aktyviau spręsti aktualias tam tikros teritorijos visuomenės sveikatos priežiūros problemas, aktyviau vykdyti sveikatinimo veiklą	2009–2010	savivaldybės, Sveikatos apsaugos ministerija
		Švietimas ir mokslas		
1. Ilgalaikiai tikslai – išugdyti išsilavinusius, savarankiškus, aktyvius ir atsakingus visuomenės narius, sustiprinti intelektualinį visuomenės potencialą, kad žinios ir mokslas užtikrintų darnų ekonominių, socialinių ir aplinkosaugos tikslų įgyvendinimą	1.1. Užtikrinti įvairių lygių švietimo prieinamumą	1.1.1. Įteisinti ugdymo darnaus vystymosi reikmėms ir žinių visuomenės kūrimo pagrindines nuostatas įvairaus lygmens švietimo veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose	2010–2020	Švietimo ir mokslo ministerija
	1.2. Sukurti nuolat besimokančią visuomenę, sudaryti sąlygas asmenims, norintiems keisti ar kelti kvalifikaciją, mokytis visą gyvenimą	1.2.1. Sudaryti sąlygas asmenims mokytis formalioju ir neformalioju būdu	2010–2020	Švietimo ir mokslo ministerija
		1.2.2. Naudoti lanksčias mokymosi ir studijų formas ir būdus, sudarančius galimybę dirbantiems asmenims įsigyti, tęsti ir tobulinti visų lygmenų išsilavinimą	2010–2020	Švietimo ir mokslo ministerija

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
	1.3. Skleisti darnaus vystymosi idėjas visais švietimo lygmenimis	1.3.1. Vykdyti mokslinius ugdymo turinio ir metodikos tyrimus, švietimo orientavimo į darnų vystymąsi stebėseną	2010–2020	Švietimo ir mokslo ministerija
		1.3.2. Inicijuoti ir plėtoti nacionalinį darnaus vystymosi švietimo kompetencijos tinklą	2010–2020	Švietimo ir mokslo ministerija
	1.4. Užtikrinti sistemingą mokslo ir technologijų vystymąsi, leidžiantį kurti mokslu, naujaisiomis, aplinkai mažesnę neigiamą poveikį darančiomis technologijomis ir inovacijomis pagrįstą žinių visuomenę	1.4.1. Parengti ir įgyvendinti pagrįstas naujausiais mokslo laimėjimais švietimo sistemos darbuotojų kvalifikacijos programas, į kurias būtų įtrauktos darnaus vystymosi problemos	2010–2020	Švietimo ir mokslo ministerija
		1.4.2. Skatinti šalies verslą investuoti į mokslinius tyrimus ir dalyvauti kuriant ir diegiant inovacijas, stiprinant studijų, mokslinių tyrimų, inovacijų trikampį	2010–2020	Ūkio ministerija
		1.4.3. Nuolat rengti ir atnaujinti darnaus vystymosi švietimo metodinę, informacinę ir kitą medžiagą, užtikrinti jos sklaidą	2010–2020	Švietimo ir mokslo ministerija
	1.5. Įgyvendinti Jungtinių Tautų Europos ekonomikos komisijos (JTEEK) Darnaus vystymosi švietimo strategiją ir šios strategijos įgyvendinimo Vilniaus gaires	1.5.1. Vykdyti Nacionalinės darnaus vystymosi švietimo programos įgyvendinimo stebėseną, grindžiamą JTEEK darnaus vystymosi švietimo strategijos rodikliais	2010–2015	Švietimo ir mokslo ministerija
		1.5.2. Įgyvendinti Nacionalinę darnaus vystymosi švietimo 2007–2015 metų programą	2009–2015	Švietimo ir mokslo ministerija
		1.5.3. Nuolat atnaujinti darnaus vystymosi švietimo internetinę svetainę	2010–2020	Švietimo ir mokslo ministerija
	1.6. Vykdyti tarpkryptinius ir tarpdalykinius tyrimus, aprėpiančius socialinius ir gamtos mokslus, skatinti jų sąveiką su politikos formavimo procesu, siekti, kad priimami sprendimai būtų	1.6.1. Reguliariai kontroliuoti studijų kokybę, atsižvelgti į darnaus visuomenės vystymosi poreikius ir darbo rinkos pokyčius, patobulinti studijų kokybės vertinimo tvarką	2009–2020	Švietimo ir mokslo ministerija
		1.6.2. Inicijuoti darnaus vystymosi mokslo tyrimams skirtus tarptautinius projektus, programas ir tinklus, dalyvauti juos įgyvendinant	2009–2020	visos ministerijos

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai	
	grindžiami mokslo tyrimais ir ekonominių, socialinių bei aplinkosaugos tikslų, uždavinių ir įgyvendinimo priemonių integralumu	1.6.3. Skatinti mokslo ir studijų institucijų bendradarbiavimą su verslo institucijomis	2009–2020	Švietimo ir mokslo ministerija	
2. Trumpalaikiai tikslai – užtikrinti spartų švietimo, mokslo ir technologijų vystymąsi, pasiekti, kad švietimas, mokslas ir naujausios technologijos didintų tarptautinį Lietuvos konkurencingumą visose gyvenimo srityse ir skatintų darnų Lietuvos vystymąsi	2.1. Stiprinti vidurinių, profesinių ir aukštųjų mokyklų sanglaudą	2.1.1. Parengti Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. liepos 4 d. nutarimu Nr. IX-1700, pakeitimo projektą	2010	Švietimo ir mokslo ministerija	
	2.2. Skatinti mokslo, technologijų kūrimo ir verslo institucijų sąveiką, kurti naujausias ir mažesni neigiamą poveikį aplinkai darančias technologijas	2.2.1. Ekonominėmis ir organizacinėmis priemonėmis aktyvinti dalyvavimą tarptautiniuose mokslo ir studijų mainuose, tarptautinėse mokslinių tyrimų ir naujausių technologijų kūrimo programose	2009–2010	Švietimo ir mokslo ministerija	
	2.3. Pasiekti, kad žinios ir mokslas taptų svarbiu veiksnium, užtikrinančiu spartų ekonominį ir socialinį vystymąsi, efektyvų gamtos išteklių naudojimą, švarią ir sveiką aplinką, spartų žinių visuomenės kūrimą	2.3.1. Reformuoti švietimo įstaigų tinklą		2009–2010	Švietimo ir mokslo ministerija
		2.3.2. Pakeisti tradicinius pasyviuosius ugdymo ir studijų metodus aktyviais, savarankiškumą, aktyvumą ir atsakomybę ugdančiais metodais		2009–2010	Švietimo ir mokslo ministerija
		2.3.3. Išplėsti vidurinių mokyklų kompiuterizavimą, patobulinti žinių įgijimo ir naudojimo metodus		2009–2010	Švietimo ir mokslo ministerija
		2.3.4. Vykdyti darniam vystymuisi skirtus mokslinius tyrimus, laikant juos vienu iš nacionalinių mokslo prioritetų		2009–2010	Švietimo ir mokslo ministerija
2.4. Padidinti mokslinių tyrimų efektyvumą ir tarptautinį konkurencingumą, sumažinti protų nutekėjimą	2.4.1. Gerinant mokslinių tyrimų ir finansavimo sąlygas, sumažinti protų nutekėjimą ir skatinti sugrįžti į šalies mokslo institucijas užsienyje moksliniam darbui parengtus Lietuvos mokslininkus		2009–2010	Švietimo ir mokslo ministerija	

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
		Kultūros savitumo išsaugojimas		
1. Ilgalaikiai tikslai – išsaugoti lietuvių kalbą, lietuvių etninę ir regioninę kultūrą, istorinį Lietuvos kultūros paveldą, Lietuvoje gyvenančių tautinių bendrijų kultūrinį savitumą	1.1. Formuoti Lietuvos piliečių vertybinę orientaciją, siejančią su Lietuvos kultūra, padėti pažinti ir suvokti Lietuvos kultūros savitumą ir ypatumus	1.1.1. Vykdyti Ilgalaikę etninės kultūros plėtros programą	2010–2020	Kultūros ministerija
	1.2. Kryptingai ugdyti tvarią kaimo bendruomenę, gebančią išsaugoti ir perduoti ateities kartoms pagrįstą nacionalinėmis kultūros vertybėmis Lietuvos kaimo materialinį ir dvasinį paveldą	1.2.1. Įgyvendinti vertingiausias kultūros paveldo reikšmės suvokimo didinimo priemones, tobulinti kultūros paveldo vertybių apskaitą ir propagavimą	2009–2020	Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos (toliau – Kultūros paveldo departamentas)
		1.2.2. Organizuoti ir vykdyti kultūros vertybių apsaugos monitoringą	2009–2020	Kultūros paveldo departamentas
		1.2.3. Vykdyti Tautinio paveldo produktų apsaugos, jų rinkos ir amatų plėtros programą	2009–2015	Žemės ūkio ministerija, Ūkio ministerija, Kultūros ministerija, Aplinkos ministerija, Valstybinis turizmo departamentas
	1.3. Užtikrinti lietuvių kalbos apsaugą ir tęstinumą, skatinti jos vystymąsi žinių visuomenės poreikiams tenkinti	1.3.1. Stiprinti valstybinės lietuvių kalbos vartojimo teisinius pagrindus	2010–2020	Valstybinė lietuvių kalbos komisija
		1.3.2. Užtikrinti Lietuvos bibliotekų fondų integraciją į skaitmeninę Europos kultūros paveldo erdvę	2009–2013	Kultūros ministerija
	1.4. Globoti etninę kultūrą, vietos tradicijas, saugoti kultūros paveldą, jo vertę	1.4.1. Pagerinti visuomenės švietimą – įtraukti pagrindines žinias apie kultūros vertybes ir jų apsaugos būdus į bendrojo lavinimo mokyklų bendrąsias programas ir rekomenduoti įtraukti į studijų programas	2011–2015	Švietimo ir mokslo ministerija
		1.4.2. Perkelti į modernias saugojimo laikmenas etninės kultūros paveldą, tyrinėti etninę kultūrą	2011–2020	Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Švietimo ir mokslo ministerija, Kultūros ministerija
	1.5. Remti Lietuvoje gyvenančių tautinių bendrijų kultūrą ir švietimą	1.5.1. Įgyvendinti Konvencijos dėl kultūrų raiškos įvairovės apsaugos ir skatinimo nuostatas Lietuvoje	2009–2020	Kultūros ministerija

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
2. Trumpalaikiai tikslai – užtikrinti kultūros paveldo apsaugą – stiprinti tiesioginę valstybės institucijų ir visuomenės atsakomybę už kultūros paveldo išsaugojimą	2.1. Skatinti kuo aktyvesnį visuomenės dalyvavimą išsaugant Lietuvos ir jos etninių regionų savitumą	2.1.1. Per šalies ir vietos visuomenės informavimo priemones supažindinti visuomenę su išlikusiomis kultūros vertybėmis, etniniais savitumais, vietos tradicijomis, siekti plačiau įtraukti visuomenę, ypač jaunimą, į jų išsaugojimą ir puoselėjimą	2009–2010	Kultūros paveldo departamentas
		2.1.2. Baigti Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų atkūrimą, iškilmingai paminėti Lietuvos tūkstantmetį, įgyvendinti projekto „Vilnius – Europos kultūros sostinė“ renginius	2010	Kultūros ministerija, savivaldybės
	2.2. Plėtoti regioninę kultūros politiką, saugoti regioninius kultūros paveldo skirtumus	2.2.1. Parengti kultūros paveldo objektų ir vietovių apsaugos regionines programas – sudėtinę regionų vystymosi programų dalį, organizuoti jų vykdymą	2009–2010	Kultūros paveldo departamentas, savivaldybės
		2.2.2. Tobulinti kultūros paveldo objektų tvarkybos darbų finansavimo sistemą	2009–2010	Kultūros ministerija
		2.2.3. Rengiant kaimo plėtros programas, numatyti kultūros paveldo ir tradicijų atgaivinimo ir apsaugos priemones	2009–2010	savivaldybės
			Tausojantis vartojimas	
1. Ilgalaikiai tikslai – augant bendram gaminių ir paslaugų vartojimui, pasiekti, kad didėjantis vartojimas neprastintų aplinkos būklės, pirmenybę teikti palankioms aplinkai paslaugoms ir gaminiams, kurių gamybai ir eksploatavimui sunaudojama kuo mažiau energijos ir kitų gamtos išteklių, nenaudojama	1.1. Pasiiekti, kad aplinkai palankūs (žalieji) pirkimai apimtų visą viešąjį sektorių ir atitiktų pirmaujančių šioje srityje ES valstybių lygį	1.1.1. Parengti ir įgyvendinti Nacionalinės žaliųjų pirkimų įgyvendinimo programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 8 d. nutarimu Nr. 804, pakeitimus, numatančius Nacionalinės žaliųjų pirkimų įgyvendinimo programos įgyvendinimo 2012–2016 metų priemones	2011	Aplinkos ministerija
		1.1.2. Reguliariai papildyti sąrašus produktų, kurių viešiesiems pirkimams taikytini aplinkosaugos kriterijai vis nuo tolesnių metų (sudaryti vis naujas atitinkamų produktų grupes)	2010–2020	Aplinkos ministerija
		1.1.3. Periodiškai nustatyti žaliųjų pirkimų kriterijus vis naujoms produktų grupėms	2010–2020	Aplinkos ministerija

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
toksinių medžiagų, kurie daro kuo mažesnę neigiamą poveikį aplinkai per visą būvio ciklą	1.2. Skatinti individualius palankius aplinkai (žaliuosius) pirkimus ir ekologiškų produktų vartojimą	1.2.1. Remti visuomenines organizacijas, aktyviai propaguojančias visuomenei aplinkai palankius (žaliuosius) pirkimus ir ekologiškų produktų vartojimą	2009–2020	Aplinkos ministerija
	1.3. Teikti perkančiosioms organizacijoms ir visuomenei metodinę pagalbą žaliųjų pirkimų klausimais	1.3.1. Rengti ir platinti perkančiosioms organizacijoms ir visuomenei rekomendacinius ir informacinius leidinius apie žaliuosius pirkimus	2010–2020	Viešųjų pirkimų tarnyba prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Viešųjų pirkimų tarnyba), Aplinkos ministerija
	1.4. Pasiiekti, kad valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos laikytųsi tausojančio vartojimo standartų	1.4.1. Įdiegti valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose Europos bendrijos aplinkosaugos vadybos ir audito sistemą (EMAS) arba aplinkos apsaugos vadybos sistemą pagal LST EN ISO14001:2005	2009–2020	visos ministerijos ir savivaldybės
2. Trumpalaikiai tikslai – ištirti vartotojų vertybines nuostatas, vartojimo įpročius ir elgseną, nustatyti palankesnio aplinkai vartojimo prioritetus, sukurti ir pradėti įgyvendinti darnaus vartojimo politiką, pagrįstą produktų ir paslaugų, darančių kuo mažesnę neigiamą poveikį aplinkai, vartojimu	2.1. Atlikti vartotojų vertybinių nuostatų, įpročių ir elgsenos tyrimus, nustatyti palankesnio aplinkai vartojimo prioritetus	2.1.1. Periodiškai tobulinti Žaliųjų pirkimų mokymo programą	2009–2011	Viešųjų pirkimų tarnyba, Aplinkos ministerija
		2.1.2. Organizuoti perkančiosioms organizacijoms mokymą žaliųjų pirkimų klausimais	2009–2011	Viešųjų pirkimų tarnyba, Aplinkos ministerija
	2.2. Skatinti gamintojus plėsti gaminių, turinčių ES ir / ar Lietuvos ekologinį ženklą, gamybą	2.2.1. Supaprastinti Lietuvos ekologinio ženklo suteikimo procedūras	2009–2010	Aplinkos ministerija
		2.2.2. Teikti interneto žaliųjų pirkimų tinklalapyje informaciją apie aplinkai palankius produktus, aplinkosaugos kriterijus, kitą perkančiosioms organizacijoms, atliekančioms žaliuosius pirkimus, naudingą informaciją	2009–2011	Aplinkos ministerija
		2.2.3. Pritaikyti Viešųjų pirkimų tarnybos informacinę sistemą rinkti žaliųjų pirkimų statistiką	2009–2011	Viešųjų pirkimų tarnyba

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
		IV. TERITORIJŲ VYSTYMASIS		
1. Ilgalaikiai tikslai – užtikrinti tolygų šalies teritorinį vystymąsi, palankias socialinio ir ekonominio vystymosi sąlygas, gerą aplinkos kokybę visoje Lietuvos teritorijoje	1.1. Pertvarkyti esamą teritorijų planavimo sistemą, sukurti šiuolaikišką, stabilią, skaidrią, suprantamą ir logišką teritorijų planavimo ir įgyvendinimo sistemą	1.1.1. Parengti naujos redakcijos Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo, numatančio pagerinti teritorijų planavimo proceso valdymą, projektą	2010	Aplinkos ministerija
		1.1.2. Modernizuoti Teritorijų planavimo dokumentų registrų informacinę sistemą – integruoti valstybės ir savivaldos teritorijų planavimo sprendinius į vieną sistemą, sukurti, įdiegti ir organizuoti teritorijų planavimo stebėsenos sistemą, siekiant pagerinti teritorijų planavimo proceso valdymą	2012	Aplinkos ministerija
	1.2. Sumažinti teritorinius gyvenimo kokybės skirtumus ir užtikrinti nuo šalies vidurkio atsiliekančių šalies regionų ir probleminių teritorijų spartesnę ekonominę vystymąsi, sumažinti švytuoklinę gyventojų migraciją į didžiuosius šalies miestus – sumažinti transporto poreikį ir jo lemtą aplinkos taršą bei klimato kaitą	1.2.1. Plėtoti ir remti vietinių užimtumo iniciatyvų projektus ir kitas bendruomenių priemones užimtumui didinti, skurdui ir atskirčiai mažinti, siekiant sumažinti teritorinius skirtumus	2011–2020	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Vidaus reikalų ministerija
		1.2.2. Periodiškai atnaujinti miestų ir rajonų plėtros planus pagal darnaus vystymosi principus	2010–2020	savivaldybės
		1.2.3. Parengti projektą Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo pakeitimo įstatymo, numatančio užtikrinti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtrą, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumą, kad būtų sumažinti miestų ir kitų gyvenamųjų vietovių plėtros netolygumai, sparčiau vystytusi atsiliekančios regionai	2009	Aplinkos ministerija
		1.2.4. Parengti ir patvirtinti rekomendacijas savivaldybėms naujų abonentų (vartotojų) prijungimo prie geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros klausimais	2010	Aplinkos ministerija

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
		1.2.5. Organizuoti nuotekų valymo įrenginių modernizavimo ir plėtros projektų, vykdomų aglomeracijose, didesnėse kaip 2 000 gyventojų, įgyvendinimą	2010	Aplinkos ministerija, Aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra
	1.3. Užtikrinti palankias kaimo ir miesto sąveikos ir partnerystės sąlygas	1.3.1. Rengti ir įgyvendinti ekonominio kaimo vietovių augimo ir užimtumo projektus	2011–2020	savivaldybės, Žemės ūkio ministerija
		1.3.2. Skatinti aplinkos ir kultūros paveldo objektų pritaikymą turizmo ir rekreacijos reikmėms	2011–2020	Žemės ūkio ministerija, Ūkio ministerija, Kultūros ministerija
		1.3.3. Parengti ir patvirtinti Pajūrio juostos tvarkymo 2014–2018 metų programą, atsižvelgiant į įgyvendintų Baltijos jūros krantotvarkos priemonių efektyvumą ir kranto būklę	2013	Aplinkos ministerija, savivaldybės
2. Trumpalaikiai tikslai – optimizuoti valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų sistemą ir jų funkcijų pasidalijimą, sustiprinti vietos bendruomenes, kuo sparčiau išspręsti probleminių teritorijų ekonominio ir socialinio vystymosi problemas, sustabdyti jų depopuliacijos procesus	2.1. Sustiprinti silpnąsias gyvenamųjų vietovių tinklo grandis, jų ekonominį ir socialinį potencialą, gerinti jose žmonių gyvenimo kokybę	2.1.1. Parengti ir patvirtinti miestų, miestelių ir kaimų (gyvenamųjų vietovių) planavimo normas	2009	Aplinkos ministerija
		2.1.2. Baigti rengti savivaldybių ir jų dalių (miestų, miestelių) bendruosius planus	2009–2010	savivaldybės, Aplinkos ministerija
		2.1.3. Rengti ir įgyvendinti probleminių ir atsiliekančių teritorijų plėtros programas, tinkamai administruoti ir naudoti ES struktūrinių fondų paramos lėšas	2009–2020	Vidaus reikalų ministerija, Ūkio ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
		2.1.4. Vykdyti regionų socialinio ir ekonominio vystymosi stebėseną, tobulinti regionų socialinio ir ekonominio vystymosi ir strateginių nacionalinės regioninės politikos dokumentų stebėsenos sistemą	2009–2020	Vidaus reikalų ministerija
		2.1.5. Parengti ir patvirtinti viešojo naudojimo rekreacinių teritorijų (vandens telkinių ir jų pakrančių) tvarkymo, specialiojo plano koncepciją, kurioje bus numatyti valstybės viešosios paskirties rekreacijai ir poilsiui skirtų teritorijų apsaugos, tvarkymo ir naudojimo, kitos ūkinės veiklos vykdymo principai	2011	Aplinkos ministerija

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
		2.1.6. Parengti projektą naujos redakcijos Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo pakeitimo įstatymo, numatančio įpareigojimus savivaldybėms parengti rekreacinių teritorijų detaliuosius planus, detalizuojant savivaldybių teritorijų bendruosius planus	2010	Aplinkos ministerija
		2.1.7. Parengti Lietuvos urbanistinės politikos kryptis, siekiant suformuoti darnios urbanistikos politiką, ir jų įgyvendinimo 2011–2016 metų priemonių planą	2009	Aplinkos ministerija, Kultūros ministerija
	2.2. Sustiprinti savivaldybių institucijas ir įstaigas bei jų gebėjimus	2.2.1. Sukurti nuolatinę savivaldybių specialistų kompetencijos ugdymo sistemą	2009–2010	savivaldybės
		2.2.2. Sukurti teisinį-finansinį mechanizmą, sudarantį palankias sąlygas investuoti į atsiliekančių teritorijų ekonomiką	2009–2010	Vidaus reikalų ministerija
		2.2.3. Modernizuoti aplinkos informacijos valdymo integruotą kompiuterinę sistemą (AIVIKS) – užtikrinti aplinkosauginių duomenų ir informacijos viešinimą	2012	Aplinkos ministerija
	2.3. Veiksmingiau naudoti vietinius išteklius, tausoti gamtos ir kultūros vertybes	2.3.1. Inicijuoti programas ir remti projektus, orientuojančius probleminių teritorijų ekonominį ir socialinį potencialą į paslaugų teikimą, gamtinės aplinkos ir kultūros paveldo objektų pritaikymą turizmo ir rekreacijos reikmėms	2009–2010	Vidaus reikalų ministerija, Aplinkos ministerija, Kultūros ministerija, Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas
		2.3.2. Įgyvendinti Lietuvos Baltijos pajūrio juostos atkūrimo išsaugojimo projekto, finansuojamo ES lėšomis, 2008–2012 metų priemones	2009–2012	Aplinkos ministerija, savivaldybės
		2.3.3. Parengti ir patvirtinti ekogeologines rekomendacijas pagal ūkinės veiklos rūšis Lietuvos teritorijoje ir sudaryti šių rekomendacijų žemėlapi	2010	Aplinkos ministerija, Lietuvos geologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos (toliau – Lietuvos geologijos tarnyba)
		2.3.4. Parengti ir patvirtinti geologinės informacijos naudojimo teritorijų planavimui metodinius nurodymus	2010	Aplinkos ministerija, Lietuvos geologijos tarnyba

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
	2.4. Skatinti visuomenę aktyviau dalyvauti valdant savivaldybes	2.4.1. Sudaryti teisinės ir ekonominės sąlygas gyventojų bendruomenėms aktyviai dalyvauti priimančių gyvenamoms teritorijoms svarbius sprendimus	2009–2010	Vidaus reikalų ministerija, savivaldybės
		2.4.2. Sukurti galbūt užterštų ir užterštų teritorijų informacinę sistemą, prieinamą visuomenei	2010	Aplinkos ministerija, Lietuvos geologijos tarnyba
		2.4.3. Parengti Visuomenės dalyvavimo teritorijų planavimo procese nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. kovo 14 d. nutarimu Nr. 247, pakeitimus – sudaryti palankesnes sąlygas visuomenei dalyvauti rengiant teritorijų planavimo sprendimus	2011	Aplinkos ministerija
		V. VYSTOMASIS BENDRADARBIAVIMAS		
1. Ilgalaikiai tikslai – prisidėti prie Jungtinių Tautų patvirtintų Tūkstantmečio vystymosi tikslų įgyvendinimo, taikos užtikrinimo pasaulyje, skirtumų tarp išsivysčiusių ir besivystančių valstybių mažinimo, besivystančių valstybių integravimo į pasaulio ekonomiką ir jų darnaus vystymosi bei konfliktų prevencijos	1.1. Suderinti Lietuvos Respublikos vykdomą vystomojo bendradarbiavimo politiką su ES vystomojo bendradarbiavimo politikos principais ir tikslais	1.1.1. Dalyvauti įgyvendinant ES vystomojo bendradarbiavimo politiką, perimti geriausią ES valstybių narių šios srities patirtį	2009–2020	Užsienio reikalų ministerija
		1.2. Didinti Lietuvos oficialią paramą vystymuisi, atsižvelgiant į Lietuvos finansines galimybes	1.2.1. Vykdyti ES tarptautinius įsipareigojimus, paskelbtus Jungtinių Tautų 2000 metų Tūkstantmečio deklaracijoje, 2002 metų Monterejaus aukščiausiojo lygio susitikime, 2002 metų Johanesburgo darnaus vystymosi plane ir 2005 metų Tūkstantmečio vystymosi tikslų peržiūros aukščiausiojo lygio susitikime	2009–2020
		1.2.2. Analizuoti esamus ir naujus vystomojo bendradarbiavimo finansavimo šaltinius ir paramos teikimo formas	2009–2020	Užsienio reikalų ministerija
		1.2.3. Siekti, kad kuo daugiau suinteresuotų Lietuvos subjektų ištrauktų į vystomojo bendradarbiavimo projektų įgyvendinimą	2009–2020	Užsienio reikalų ministerija

Tikslai	Uždaviniai	Uždavinių įgyvendinimo priemonės	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai
		1.2.4. Parengti Lietuvos oficialios paramos vystymuisi didinimo iki 2015 metų planą	2009	Užsienio reikalų ministerija
2. Trumpalaikiai tikslai – aktyviai prisidėti prie ES vystomojo bendradarbiavimo plėtros pagal ES įsipareigojimus, įgyvendinti dvišalius Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo projektus prioritetinėse valstybėse	2.1. Užtikrinti Lietuvos privalomųjų mokymų tarptautinėms organizacijoms, kurios įskaitomos kaip dalis Lietuvos oficialios paramos vystymuisi, mokėjimą	2.1.1. Kontroliuoti, kad Lietuva laiku mokėtų privalomas mokymų tarptautinėms organizacijoms	2009–2010	Užsienio reikalų ministerija
	2.2. Sustiprinti Lietuvos vykdomų dvišalių ir daugiašalių projektų ir programų valdymo administracinius gebėjimus	2.2.1. Konsultuotis su kitų ES valstybių atstovais vystomojo bendradarbiavimo politikos administravimo metodologijos klausimais	2009–2010	Užsienio reikalų ministerija